350

EDITURA UNIVERS

Vasil Bîkov

Haita lupilor

GLOBUS

Prestigiosul scriitor bielorus Vasil Bîkov (n. 1924), laureat al Premiului de Stat, este binecunoscut cititorului român din prozele publicate la noi în decursul anilor: A TREIA RACHETĂ (1964), CAPCANA (1967), CEI MORȚI NU SIMT DUREREA (1968), AL CINCILEA ȘTREANG (1973). Ampla nuvelă HAITA LUPILOR (1975) se înscrie în aceeași arie tematică de război, neobosit frecventată de autor. Proiectarea ingenioasă a trecutului eroic în viața prezentă a personajelor adaugă însă valențe neașteptate temei, iar evocarea dintr-un unghi cu totul nou a unui episod dramatic din lupta partizanilor împotriva hitleriștilor capătă o rezonanță deosebită, încărcată de sensuri profunde umaniste.

LEI 5.00

Lei 5,25

16 VASIL BÎKOV HAITA LUPILOR 1980

VASIL BÎKOV

HAITA LUPILOR

Colecția GLOBUS / Editura Univers

COPERTA COLECȚIEI DE ION STATE
Grafica: Viorel Popescu. Ilustrația: Maria Dimulescu

După ediția:
ВАСИЛЬ БЫКОВ
Волчья стая
Роман газета 7-1975
Издательство „Художественная литература"
Москва

GLOBUS

Vasil Bikov

HAITA LUPILOR

Traducere
de
VIRGILIU ENE

EDITURA UNIVERS
București

1980

1

Strecurîndu-se cu greu în puhoiul de oameni, Levciuk ieși pe porțile de fier larg deschise în marea piață a gării, ticsită de mașini. Aici, mulțimea de călători din trenul care tocmai sosise se risipea în toate direcțiile. Omul își încetini pașii și așa destul de șovăitori. Nu știa încotro să se îndrepte, spre strada care ducea de la gară în oraș, sau spre cele două autobuze galbene care așteptau călătorii la ieșirea din piață. Oprindu-se nehotărît, puse pe asfaltul fierbinte, pătat de ulei, geamantănașul vechi, cu colțuri metalice, și privi în jur. N-ar strica să întrebe. În buzunar avea plicul mototolit cu adresa, dar adresa o ținea minte pe dinafară și acum se uita pe care dintre trecători să oprească.

La acea oră, dinaintea înserării, erau destui oameni în piață, dar treceau pe lîngă el cu o înfățișare atît de grăbită și cu un aer atît de preocupat, încît s-a uitat îndelung și nesigur la fețele lor, pînă cînd s-a adresat unui om mai în vîrstă, cam de-o seamă cu el, care deschisese ziarul plecînd de lîngă chioșc.

— Spuneţi-mi, vă rog, cum să ajung pe strada Cosmonauţilor ? Pe jos sau trebuie să iau autobuzul ?

Omul îşi ridică de pe ziar privirea nemulţumită, după cum i se păru lui Levciuk, şi prin ochelari îl fixă cu asprime. Nu răspunse imediat. Fie că se gîndea la stradă, fie că-l cîntărea pe necunoscutul care, cu siguranţă, nu era din partea locului, îmbrăcat cu haină gri mototolită şi cămaşă albastră încheiată, în pofida căldurii, la toţi nasturii pînă la guler. Sub privirea aceasta cercetătoare, lui Levciuk îi păru rău că nu îşi pusese acasă cravata, care de cîţiva ani atîrna fără rost pe cuiul bătut anume în dulap. Dar lui nu-i plăcea şi nici nu se pricepea să lege cravata şi se îmbrăcase pentru drum aşa cum se îmbrăca acasă în zilele de sărbătoare : costum gri, aproape nou, şi cămaşă de nailon, cîndva la modă, pe care şi-o pusese pentru prima oară deşi o cumpărase de mult. Aici însă toţi erau îmbrăcaţi altfel : tricouri uşoare cu mîneci scurte sau, ţinînd seama de ziua nelucrătoare, probabil, cămăşi albe cu cravate. Dar nu-i nimic, îşi zise el, merge şi mai simplu. Asta-i mai lipsea — să-şi facă griji pentru felul în care arată...

— Cosmonauţilor, Cosmonauţilor... repetă omul, încercînd să-şi amintească de stradă şi privind împrejur. Uite, luaţi autobuzul. Numărul şapte. Mergeţi pînă la piaţă, acolo traversaţi pe partea opusă, unde este magazinul alimentar, şi-l luaţi pe unsprezece. Cu unsprezece mergeţi două staţii, apoi întrebaţi. Vă mai rămîn de mers pe jos cam două sute de metri.

— Vă mulţumesc, spuse Levciuk, deşi nu prea memorase itinerariul dificil pentru el. Dar nu voia să-l mai reţină pe omul care avea, probabil, treburile lui, aşa că-i puse doar o singură întrebare : E departe ? Or fi vreo cinci kilometri ?

— De unde cinci ? Doi-trei kilometri, nu mai mult.

— Păi trei se poate şi pe jos, spuse, bucurîndu-se că strada de care avea nevoie era mai aproape decît i se păruse la început.

Fără grabă, porni pe trotuar, străduindu-se să nu-i stînjenească prea mult pe trecători cu geamantanul. Mergeau cîte doi, cîte trei şi chiar în grupuri mici, unii mai tineri, alţii mai vîrstnici, toţi grăbindu-se vădit, cine ştie de ce, de undeva din faţă, înspre gară. Lîngă un magazin alimentar, care îi apăru în cale, era şi mai multă lume. Privi prin geamul strălucitor al vitrinei şi rămase uimit : lîngă tejghea, mulţimea de cumpărători fremăta ca un roi de albine. Toate acestea arătau parcă apropierea unei sărbători sau a unui eveniment în viaţa oraşului. Ascultă frînturi de discuţii grăbite din jurul său, dar nu putu înţelege nimic, şi merse mai departe pînă văzu pe un panou uriaş, scris cu portocaliu, cuvîntul „fotbal". Dîndu-se mai aproape, citi anunţul despre întîlnirea programată pentru acea zi dintre două echipe de fotbal, şi cu o anumită mirare înţelese cauza freamătului de pe stradă.

Fotbalul nu-l prea interesa, chiar la televizor urmărea rar meciurile, socotind că fotbalul poate atrage copiii, tineretul şi pe cei

care îl practică, iar pentru cei vîrstnici şi cu bun-simţ e o treabă neserioasă, distracţie pentru copii, o joacă.

Dar orăşenii, pesemne, priveau acest joc altfel şi deci aşa se explica îmbulzeala de pe stradă. Cu cît rămînea mai puţin timp pînă la începutul meciului cu atît mai vizibil se grăbeau oamenii. Autobuzele supraîncărcate, cu uşile deschise în care atîrnau ciorchini de oameni, de-abia se strecurau pe lîngă trotuare. În schimb în direcţie opusă cele mai multe autobuze mergeau goale. Se opri scurt timp la colţul străzii şi se miră în tăcere de această trăsătură deosebită a vieţii orăşeneşti.

Apoi merse îndelung, fără grabă, pe trotuar. Ca să nu supere pe trecători cu întrebări privind drumul, se uita la tăbliţele cu numele străzilor, pînă dădu cu ochii de tăbliţa albastră cu numele aşteptat „Str. Cosmonauţilor". Dar, nevăzînd vreun număr aici, trecu la clădirea următoare şi se convinse că numărul căutat era încă departe. Porni înainte, observînd pe drum viaţa marelui oraş, în care nu mai fusese pînă atunci niciodată şi nici măcar nu-şi închipuise că va ajunge, dacă nu ar fi fost scrisoarea îmbucurătoare a nepotului său. Ce-i drept, în afară de adresă, nepotul nu-i scria nimic. Nici măcar nu aflase unde şi ce lucrează Viktor şi ce familie are. Dar ce putea afla un student din anul întîi, care a dat întîmplător în ziar de un nume cunoscut şi, la rugămintea sa, a obţinut de la biroul populaţiei adresa ? Uite, acum o să afle singur toate, doar pentru asta a venit.

Înainte de toate se bucura aflînd că Viktor a scăpat cu viaţă din război, după care se putea presupune că soarta i-a fost binevoitoare. Odată ce locuia pe o stradă atît de importantă, înseamnă că nu era cel din urmă în oraş, ba poate că era chiar vreun şef. Astfel mîndria lui Levciuk era satisfăcută. Simţea că în privinţa aceasta nu are nimic de zis. Deşi înţelegea, desigur, că demnitatea omului nu se apreciază numai după profesie sau funcţie. Importante mai sînt mintea, caracterul, relaţiile lui cu oamenii, care la urma urmelor sînt factorii ce determină valoarea fiecăruia.

Privind la clădirile uriaşe, cu multe etaje, la faţadele din cărămidă deschisă la culoare, cu o mulţime de balcoane, ticsite cu şezlonguri, paturi pliante, scaune vechi, măsuţe, lăzi, sau diferite vechituri de-ale casei, legate cu sfori albe, se străduia să-şi închipuie apartamentul lui Viktor care, desigur, avea şi el balcon, undeva la un etaj de sus al unei case. Socotea că locuinţa este cu atît mai bună cu cît este mai sus, avînd mai mult soare şi aer şi, principalul, perspectivă, dacă nu pînă la capătul oraşului, cel puţin pînă la jumătatea lui. Cu vreo şase ani în urmă fusese în vizită la sora nevestii, la Harkov, şi îi plăcuse tare mult să privească seara din balcon, deşi acela nu era prea sus, ci doar la etajul trei al unei clădiri cu nouă etaje.

Interesant totuşi cum îl vor primi...

Întîi, desigur, va bate la uşă. Nu prea tare şi nici stăruitor, nu cu pumnul, ci mai bine cu vîrful degetului, aşa cum îl învăţase ne-

vasta înainte de a pleca de acasă, și, cînd se va deschide ușa, se va da un pas înapoi. Șapca mai bine s-o scoată dinainte, poate chiar de la intrare sau pe scară. Cînd îi vor deschide, va întreba mai întîi dacă acolo stă cel pe care-l caută. Ar fi bine, desigur, să deschidă chiar Viktor, l-ar recunoaște, deși au trecut treizeci de ani, timp în care oricine se putea schimba, încît să nu-l mai recunoști. Dar oricum l-ar recunoaște, fără doar și poate. Și-l amintea bine pe tatăl lui, iar fiul trebuie cît de cît să semene cu tatăl. Dacă va deschide însă nevasta sau vreunul din copii... Nu, cu siguranță, copiii sînt încă mici. Deși s-ar putea să deschidă și copiii. Dacă un copil are cinci sau șase ani de ce n-ar deschide ușa unui oaspete ? Atunci va întreba de stăpîn și-și va spune numele.

Aici, simțea el, va fi cel mai însemnat și mai greu moment. El știa cît este de plăcut și de emoționant să întîlnești un vechi cunoscut. Amintirile și uimirea și chiar un fel de simțămînt de stinghereală față de faptul că cel pe care-l știai și-l ții minte nu-i necunoscutul care stă în fața ta, ci un altul, care a rămas pe vecie în trecutul tău îndepărtat, care nu poate fi înviat de nimic, în afară de memoria ta, nealterată de trecerea anilor... Apoi, îl vor invita desigur în casă și el va păși peste prag. Cu siguranță, locuința lor e bună — parchet strălucitor, canapele, covoare — cu nimic mai prejos decît sînt acum locuințele celor mai mulți din oraș. La intrare își va lăsa geamantanul și-și va scoate bocancii. În nici un caz nu trebuie să uite să-și scoată bocancii. Se

spune că la oraș a apărut acest obicei să te descalți la intrare. Acasă era obișnuit să meargă cu cizmele de pînză sau de cauciuc direct de la ușă la masă, dar aici nu era acasă. Deci, mai întîi și mai întîi, să-și scoată bocancii. Ciorapii îi avea noi, cumpărați înainte de plecare de la magazinul sătesc cu o rublă și șaizeci și șase de copeici. Cu ciorapii nu se va face de rușine.

Apoi vor începe vorba. Desigur nu va fi ușor. Oricît se gîndea, nu-și putea închipui despre ce vor discuta, de unde vor porni. Dar se va lămuri acolo. Poate îl vor invita la masă și atunci el se va întoarce la geamantanul său, în care tot timpul a gîlgîit încetișor o sticlă mare cu etichetă străină, și și-au așteptat rîndul niște bunătăți de la țară. Deși la oraș erau de toate acum, însă o roată de cîrnați de casă, un borcan cu miere și o pereche de plătici afumate, pescuite chiar de el, cu siguranță nu vor fi de prisos la masă.

Adîncit în gînduri, trecu mai departe decît trebuia și în loc de șaptezeci văzu pe colțul casei numărul optzeci și opt. Supărîndu-se puțin pe sine însuși, se întoarse, trecînd cu pași repezi pe lîngă o grădiniță, un bloc care avea pe un întreg etaj firma „Frizerie-coafură", și văzu pe colț numărul șaptezeci și șase. O clipă îl privi încurcat. Nu putea să înțeleagă unde a dispărut un șir de zece case, cînd a auzit un glăscior respectuos alături.

— Nene, ce casă căutați ?

În spatele său, pe trotuar, stăteau două fetițe. Una cu păr bălai, de vreo opt ani, în-

vîrtind în jurul său o plasă cu o pungă de lapte și privindu-l cu naivitate. Cealaltă negricioasă, puțin mai înaltă decît prietena ei, cu pantalonași scurți băiețești, desfăcea hîrtia de pe o înghețată și-i urmărea pe amîndoi cu oarecare rezervă.

— Păi... șaptezeci și opt. Nu știți pe unde-i?

— Șaptezeci și opt ? Știm. Dar ce bloc ?

— Bloc ?

Despre bloc auzea prima oară, nici nu dăduse atenție blocului, ținînd minte doar numărul casei și al apartamentului. Ce mai poate fi cu blocul ăsta ?

Pentru a se convinge că nu greșește, își lăsă jos, pe trotuar, geamantanul său destul de greu totuși, și scoase din buzunarul de la piept al hainei plicul mototolit cu adresa de care avea acum nevoie. Într-adevăr, după numărul casei, mai erau literele Bl. și cifra 3 și după aceea scria numărul apartamentului.

— Uite, se pare, trei. Blocul trei, așa se pare.

Fetițele, aruncîndu-și o dată privirea pe hîrtia lui, confirmară că-i vorba cu adevărat de blocul trei.

— Acolo locuiește Nelka cea rea, după solarul cu ciupercuță, spuse negricioasa cu înghețată. Vă arătăm noi.

Păși în urma lor cu oarecare stinghereală. Fetițele ocoliră colțul clădirii, după care apăru o curte uriașă, cam neîngrijită, înconjurată de cîteva blocuri cu patru etaje, despărțite unul de altul de suprafețe bătătorite, benzi de asfalt și șiruri de pomi tineri, sădiți de curînd.

Pe bănci, lîngă intrări, femei care tăifăsuiau între ele, de undeva dintre blocuri răsuna un meci de volei, iar pe asfalt niște băieți se plimbau cu bicicletele. Peste tot alerga, țipa, se foia o droaie de copii. Fetițele pășeau alături și cea mai mică îl întrebă, privindu-l în față :

— Nene, de ce nu aveți o mînă ?

Prietena ei, mai înțeleaptă, o întrerupse cu glas șoptit :

— Ei, ce tot întrebi, Ira ? Nenea și-a pierdut mîna în război. Așa-i, nene ?

— Așa-i, așa-i. Ai ghicit, bravo !

— La noi în curte stă nenea Kolea. Are un singur picior. Pe celălalt i l-au smuls nemții. Merge cu o mașină mică. O mașină micuță, puțin mai mare ca o motocicletă.

— Iar pe bunicul meu l-au omorît în război fasciștii, spuse cealaltă, oftînd trist.

— Ei voiau să-i nimicească pe toți, dar soldații noștri nu i-au lăsat. Nu-i așa, nene ?

— Așa-i, așa-i, spuse el, ascultînd cu un zîmbet discuția lor despre ceea ce pentru el era atît de cunoscut și de apropiat. Cea mai mică, care între timp fugise înainte, se întoarse spre el, continuînd să învîrtească plasa cu punga de lapte.

— Nene, dumneavoastră aveți decorații ? Bunicul meu avea șase decorații. Le-am văzut în fotografie.

— Șase, asta-i bine, făcu el, ocolind răspunsul la întrebarea fetiței. Înseamnă că bunicul tău a fost un erou.

— Dar dumneavoastră ? Şi dumneavoastră sînteţi erou ? îl întrebă cea mică, încruntîndu-se caraghios din pricina soarelui.

— Eu ? Ce fel de erou să fiu eu ! Nu sînt erou. Aşa...

— Uite blocul ăsta, arătă negricioasa printr-un şir de tei tineri un bloc cu patru etaje din cărămidă cenuşie, asemănător cu toate celelalte de aici. Blocul trei.

— Ei, mulţumesc, fetelor. Mulţumesc mult, spuse el aproape emoţionat. Fetele, amîndouă deodată, au îngînat bucuroase „cu plăcere" şi au zbughit-o pe o alee laterală, iar el, tulburîndu-se brusc, a încetinit paşii. Înseamnă că a şi ajuns ! Nu se ştie de ce ar fi vrut să amîne pentru mai tîrziu şi intrarea în bloc, şi întîlnirea care urma cu acel om la care se gîndise mereu şi pe care nu-l uitase în cei treizeci de ani îndelungaţi. Dar îşi înăbuşi şovăiala fără rost acum. Dacă a venit, apăi trebuie să meargă măcar să arunce o privire, să dea bună ziua, să se asigure că nu a greşit, că este vorba chiar de acela care pentru el însemna atît de mult.

Întîi se apropie de colţul blocului şi confruntă numărul de pe hîrtie cu cel scris cu vopsea portocalie, pe peretele zgrunţuros. Fetele nu greşiseră, într-adevăr pe perete scria Bl.-3. Ascunse scrisoarea în buzunar, se încheie cu grijă la toţi nasturii, ridică geamantanul. Acum trebuia să caute apartamentul, ceea ce nu era chiar atît de uşor într-o mulţime de apartamente — o sută sau poate mai multe.

Cam nehotărît, privind în lături, se îndreptă spre prima intrare, alungînd din drum o pisică cenuşie, care se întinsese leneş lîngă un strat de flori. Înainte de a deschide uşa, citi înştiinţarea privind codul poştal, faptul că ieşind din apartament trebuie scoase din priză toate aparatele electrice, luă cunoştinţă de avizul, dactilografiat pe foiţă, anunţînd adunarea locatarilor în scopul amenajării curţii. Mai sus, pe uşă, atîrna o tăbliţă care indica numărul scării şi numerele apartamentelor — de la unu la douăzeci — deci apartamentul pe care-l căuta el nu era aici. Dumirindu-se, porni de-a lungul blocului, trecu de intrarea a doua şi coti spre scara a treia.

Pe o bancă, chiar în faţa uşii, şedeau două bătrîne înfofolite în haine groase, cu toată căldura de afară, una era chiar încălţată cu pîslari, cealaltă, ţinînd un baston în mînă, îl tot mişca, preocupată, pe asfalt. Întrerupîndu-şi discuţia liniştită, îl priviră cu atenţie, aşteptînd se pare să fie întrebate. Dar el nu le întrebă nimic. Ştia ce şi unde să caute şi trecu pe lîngă ele puţin stingherit, uitîndu-se la tăbliţa de deasupra uşii. Parcă de data aceasta a nimerit-o. Apartamentul căutat era aici. Simţind cum i se strînge inima în piept, deschise uşa cu piciorul şi păşi în holul de la intrare.

Pe primul palier erau patru apartamente, de la patruzeci şi unu la patruzeci şi patru, şi el, fără grabă, urcă mai departe, trecînd pe lîngă şirurile de cutii albastre din care atîrnau colţuri de ziare. Uitîndu-se la numere, în-

țelese că apartamentul cincizeci și doi trebuie să fie cu un etaj mai sus.

La următorul palier a fost nevoit să-și tragă răsuflarea. Nefiind obișnuit cu urcușul abrupt, răsufla greu. Și, în afară de aceasta, nu putea scăpa de un simțămînt ciudat de stinghereală care-l apăsa tot timpul, ca și cum s-ar fi dus cu o cerere împovărătoare sau ar fi fost vinovat de ceva. Desigur, oricît se gîndea, oricît căuta să se liniștească, înțelegea că va mai avea parte de stinghereală. Poate ar fi fost mai bine ca această întîlnire să fi avut loc cu cîțiva ani înainte, dar parcă știuse de existența lui mai înainte ?

Ușa cu numărul cincizeci și doi era pe partea stîngă a palierului și, ca și celelalte, era dată cu vopsea de ulei, cu preș în stare bună lîngă prag și cu un număr deasupra. Punînd geamantanul lîngă picioare, își trase răsuflarea și, înăbușindu-și cu greu nehotărîrea, bătu ușor în ușă cu degetul îndoit. Apoi, după o scurtă așteptare, bătu din nou. I se păru că undeva au răsunat glasuri, dar ascultînd mai bine, înțelese că era vorba de un radio și atuici bătu din nou. La ciocănitul său se deschise ușa de la apartamentul vecin.

— Mai bine, sunați, îi spuse din prag o femeie, ștergîndu-și grăbită mîinile de șorț. În timp ce examina nedumerit ușa, căutînd soneria, femeia păși pragul și apăsă pe butonul care de-abia se vedea în tocul ușii. Dincolo de ușă se auzi de trei ori un sunet strident, dar nu urmă nici o mișcare.

— Înseamnă că nu sînt acasă, spuse vecina. De dimineață aia mică se zbenguia pe aici, da' uite că acum nu se aude nimic. Probabil că s-au dus în oraș pe undeva.

Descurajat, omul se rezemă de balustrada scării. Cum de nu se gîndise înainte că oamenii s-ar putea să nu fie acasă, că s-ar putea să fie plecați. Dealtfel, lucru de înțeles. Păi ce, parcă el stă toată ziua acasă ? Chiar și acum cînd a ieșit la pensie ?

Era însă clar că nu mai avea ce face acolo. Doar nu era să aștepte pe palier dumnezeu știe cît. Și porni în jos pe scări. Vecina, înainte de a închide ușa, îi strigă din urmă :

— A, dar azi e fotbal ! S-or fi dus la fotbal.

Poate erau la fotbal sau cine știe unde. Parcă în puține locuri se puteau duce în oraș într-o zi nelucrătoare : în parc, la cinematograf, restaurant sau teatru. Probabil că sînt destule locuri interesante aici, nu ca la țară. Doar nu era prost să-și închipuie că aveau să stea treizeci de ani acasă să aștepte pînă o să se găsească el să vină în vizită ?

Coborî două etaje pe scară și ieși afară. Bătrînele, la apariția lui, și-au întrerupt din nou discuția și din nou l-au urmărit cu mare interes. Dar de data aceasta el nu mai simțea stînjeneala dinainte și se opri la marginea aleii, gîndindu-se ce să facă mai departe. Poate că totuși ar trebui să aștepte. Cu atît mai mult cu cît, după atîta mers pe jos, simțea nevoia să se așeze undeva, să-și mai dezmorțească picioarele. Privind în jur, văzu în fundul curții, la umbra unei construcții de cărămidă,

o bancă liberă şi, cu paşi înceţi, de om obosit, se îndreptă spre ea.

Punînd pe bancă geamantanul, îşi întinse picioarele ostenite. Se dojenea singur că şi-a ascultat nevasta şi a încălţat bocancii noi. Mai bine mergea cu cei vechi, purtaţi. N-ar fi fost rău să se descalţe acuşi, dar, privind în jur, se simţi stingherit. Împrejur erau oameni, în solar, sub ciuperca de lemn, se jucau copiii în nisip. În apropiere, în faţa unei construcţii asemănătoare cu cea din faţa lui — un garaj — doi bărbaţi trebăluiau pe lîngă un „Moskvici" demontat, cu capota ridicată. De aici vedea bine intrarea cu cele două bătrîne şi-i era uşor să urmărească trecătorii. I se părea că ar recunoaşte imediat pe cel de la cincizeci şi doi, de cum ar apărea în dreptul intrării.

Şi se hotărî să nu se ducă nicăieri, să aştepte acolo. Putea să stea destul de liniştit. Nu era zăpuşeală la umbră. Putea urmări în voie viaţa unui nou cvartal orăşenesc, pe care-l vedea pentru prima oară şi la care-i plăceau multe. Este adevărat că gîndurile îi fugeau mereu înapoi, în trecutul îndepărtat, la cele două zile memorabile din viaţa lui de partizan, care, la urma urmei, îl şi aduseseră pe această bancă. Acum nu avea nevoie să facă nici un efort ca să-şi încordeze memoria, care nu mai era tînără. Tot ce trăise atunci îşi amintea pînă la cel mai mic amănunt, ca şi cum s-ar fi întîmplat ieri. Cei treizeci de ani care au trecut de atunci nu au şters nimic din amintirea sa vie, poate pentru că ceea ce trăise în cele două zile s-a dovedit a fi — deşi cumplit de greu — cel mai important eveniment în viaţa sa.

De nenumărate ori s-a gîndit, a chibzuit la întîmplările din acele zile, şi le-a amintit, de fiecare dată privindu-le altfel. Ceva stîrnea în el un simţămînt întîrziat de stînjeneală, chiar de ciudă pe sine, cel de atunci, şi totuşi acele întîmplări erau obiectul mîndriei sale de om modest. Oricum, aşa era războiul, cu care nimic din ce a urmat în viaţa lui nu se putea compara, iar el era tînăr, sănătos şi nu prea se gîndea la rostul faptelor sale, care în majoritate se reduceau la unul singur : să omoare pe duşman şi să se ferească din calea glonţului.

2

Atunci totul mergea de la sine — împovăraţi, zbuciumaţi, înfometaţi, de cinci zile se apărau de nemţii care atacau, erau vlăguiţi de tot şi Levciuk tare ar fi vrut să doarmă. Dar cum aţipise sub un brad, cineva l-a strigat. Glasul îi păru cunoscut şi somnul se destrămă din clipa aceea, gata parcă să dispară de tot. Dar nu dispăru. Somnul era atît de copleşitor şi cu atîta putere pusese stăpînire pe organism, încît Levciuk nu se trezi şi continuă să zacă într-o stare de somnolenţă între uitare şi trezie. Pe jumătate adormită, conştiinţa sa percepea nedesluşit realitatea plină de nelinişte din pădure : foşnetul ramurilor din tufişuri, o discuţie mai îndepărtată, sunetul slab, deşi

apropiat, al împușcăturilor, care nu încetaseră în jur din prima zi a încercuirii. Cu toate acestea Levciuk se mințea cu încăpățînare că nu aude nimic și continua să doarmă, nevrînd să se trezească pentru nimic în lume. Avea nevoie să doarmă vreo două ore sau măcar o oră : se pare că pentru prima dată în viață avea tot dreptul la somn, pe care nimeni în afară de nemți nu putea să i-l ia — nici plutonierul, nici comandantul de companie și nici chiar comandantul detașamentului.

Levciuk era rănit.

Îl răniseră spre seară la Dolgaia Greada, imediat după ce compania respinsese cel de al patrulea atac din acea zi și nemții, scoțîndu-și din mlaștini morții și răniții, se mai liniștiseră. Probabil că așteptau vreun ordin, iar șefii lor întîrziau. Aveau și de ce. În război se întîmplă adesea ca un comandant după patru atacuri fără succes să simtă nevoia să se gîndească temeinic înainte de a-l ordona pe al cincilea. Fiind oarecum deprins cu treburile războiului, Levciuk ghicise, stînd în tranșeea sa nu prea adîncă, înțesată de rădăcini, că detașamentul german de represiune e vlăguit și că pentru compania lui a început, cît de cît, un răgaz. După un răstimp, sprijini pe parapet patul greu al armei sale și scoase din buzunar coltucul de pîine care-i mai rămăsese din ajun. Privind cu băgare de seamă în față la fîșia îngustă de pădure, cu rogoz, tufișuri și o mlaștină puțin adîncă, acoperită de mușchi, a înghițit pîinea, astîmpărîndu-și oarecum foamea, și simți că-i vine să fumeze.

Ca un făcut, terminase tutunul și, trăgînd cu urechea, își strigase vecinul, care stătea în apropiere într-o groapă asemănătoare săpată în nisip și de unde se răspîndea în aerul liniștit al serii fumul aromat al mahorcii.

— Kisel ! Azvîrle-mi chiștocul !

Kisel, adăstînd puțin, i l-a aruncat, dar cam departe ; creanga frîntă, cu chiștocul vîrît în locul frînturii, a căzut la o distanță oarecare de groapă și Levciuk, nu fără teamă, întinse mîna după ea. Dar nu reuși s-o ajungă cu mîna și, înălțîndu-se din groapă pînă la mijloc, se întinse din nou după ea. În acea clipă ceva pocni puternic sub mînă, pe față îl biciuiră ace de brad, nisip uscat și de dincolo de mlaștină piui un foc de armă. Aruncînd chiștocul cu ghinion, Levciuk se azvîrli înapoi în groapă fără să simtă dintr-o dată cum se prelingea ceva cald pe mînecă și văzu cu uimire la umăr, pe haină, o mică gaură de glonț.

„Ei, drăcie !“

Asta-i mai lipsea, să fie rănit și încă într-un mod atît de prostesc. Dar îl răniseră și, după cîte se vedea, serios. Sîngele începu deîndată să curgă gros pe degete, umărul îi ardea și-l înțepa. Lăsîndu-se în groapă și blestemînd, Levciuk își înfășură cît de cît umărul cu o cîrpă destul de murdară, în care își învelea pîinea, și strînse nodul cu dinții. De-abia după un răstimp ajunse la conștiința lui toată semnificația tristă a rănirii sale. S-a înfuriat pe sine pentru lipsa de prevedere, dar și mai mult pe cei de dincolo de mlaștină. Simțind o durere din ce în ce mai mare la umăr, înșfăcă

mitraliera pentru ca să măture cu o rafală răchitişul de unde îl pîndiseră cu atîta viclenie, dar doar gemu înăbuşit. În clipa cînd patul armei îi atinse umărul, îl străpunse o durere atît de cumplită, încît Levciuk înţelese dintr-o dată că de acum încolo nu va mai putea fi mitralior. Atunci, fără să se ridice din groapă, strigă din nou lui Kisel :

— Spune-i comandantului de companie că m-au rănit. Auzit-ai ?

Bine că se însera. Soarele, după o zi de arşiţă, coborî de pe cer. Mlaştina se acoperi cu o perdea rară de pîclă prin care nu se mai vedea bine. Nemţii n-au mai pornit cel de al cincilea atac. Cînd s-a mai întunecat puţin, pe colina cu pini apăru în fugă comandantul companiei, Mejevici.

— Ce-i, te-au rănit ? l-a întrebat, trîntindu-se alături pe cetina uscată şi privi spre mlaştina înceţoşată dinspre care venea miros de pulbere şi adia răcoarea nopţii.

— Da, uite, la umăr.

— La dreptul ?

— Îhî.

— Ce mai, spuse comandantul, şterge-o la Paikin. Mitraliera o predai lui Kisel.

— Cui ? Ia uite cine mi s-a găsit mitralior !...

Acest ordin al comandantului de companie i se păru o jignire lui Levciuk. Să predea mitraliera în stare bună, îngrijită de el, lui Kisel, acestui unchiaş de la ţară, care încă nu se descurca ca lumea nici cu puşca, însemna pentru Levciuk să fie pus pe acelaşi plan cu acesta în toate. Dar Levciuk nu voia să admită una ca asta. A fi mitralior era o specialitate, pentru care erau aleşi cei mai buni partizani, dintre foşti soldaţi. Este adevărat că nu mai rămăseseră foşti soldaţi şi deci nu mai avea cui preda mitraliera. La urma urmei, n-are decît comandantul companiei să hotărască cum ştie, se gîndi Levciuk. Nu-i treaba lui, acum este rănit.

Cu o indiferenţă subliniată, duse mitraliera sub pinul de alături, lui Kisel, iar el, fără bagaje, se trase în adîncul pădurii spre un rîuleţ. Acolo era spatele acestui front împresurat de nemţii din detaşamentul de represiune şi se instalase gospodăria lui Verhoveţ şi a lui Paikin, „ajutoarele morţii" cum îi numeau în glumă partizanii pe doctori, şi aveau în parte dreptate, fiindcă Paikin înainte de război lucrase ca dentist, iar Verhoveţ probabil că nici nu ţinuse în mînă un pansament. Dar alţi doctori mai buni nu s-au găsit la partizani şi cei doi bandajau şi se întîmpla chiar să amputeze cîte o mînă sau un picior, aşa cum a fost cu Kriţko, care a făcut cangrenă. Şi n-ai ce zice, trăieşte undeva într-un cătun şi se înzdrăveneşte, deşi-i cu un singur picior.

Dincolo de rîuleţ, lîngă coliba postului sanitar, aşteptau cîţiva răniţi. Cînd i-a venit rîndul lui Levciuk, doctorul, pe întuneric, i-a spălat, cum, necum, cu apă oxigenată usturătoare umărul însîngerat şi l-a bandajat strîns cu un pansament improvizat din pînză de in.

— Pune mîna în sîn și ține-o așa. Nimic grav. Peste-o săptămînă o să învîrtești barosul.

Cine nu știe că o vorbă bună spusă de doctor vindecă mai cu spor decît doctoriile ! Levciuk simți dintr-o dată cum i-a slăbit durerea din umăr și gîndi că, odată cu zorile, se va întoarce la Dolgaia Greada la companie. Iar pînă atunci va trage un pui de somn. Mai mult ca orice pe lumea asta dorea să doarmă și acum avea și tot dreptul...

După un moment de neliniște inexplicabilă, probabil că ațipise din nou, sub brad, pe rădăcinile lui tari, noduroase, însă în curînd auzi din nou bocănituri apropiate, voci, huruit de căruță în tufișuri și o agitație nedeslușită în preajma sa. Recunoscu glasul lui Paikin precum și al noului șef de stat-major și încă unul cunoscut, deși în somn nu-și dădea seama al cui este.

— Nu merg. Nu merg nicăieri.

Desigur, asta era Klava Șorohina, transmisionista detașamentului ! Levciuk ar fi recunoscut de la un kilometru glasul ei cristalin din sute de alte glasuri, iar acum se auzea alături, la numai cîțiva pași. Somnul îl părăsi deodată. Se deșteptă și deși nu putea încă să deschidă ochii, ridică doar din umărul rănit și își ținu răsuflarea.

— Cum adică nu mergi ? Cum nu mergi ? Ce, o să-ți facem spital aicea ? tuna binecunoscutul și gravul bas al noului lor șef de stat-major, care pînă de curînd fusese comandantul companiei unu. Paikin !

— Sînt aici, tovarășe șef de stat-major.

— La drum ! O trimiți imediat împreună cu Tihonov ! Pînă la Iazminki ajunge ea cumva, iar acolo o să stea o vreme la Leskoveț. La Pervomaiskaia.

— Nu merg ! se auzi din nou, în intuneric, glasul Klavei, nemărginit de trist în neputincioasa-i deznădejde.

— Înțelege, Șorohina, interveni cu binișorul Paikin. Aici vezi că nu mai poți sta. Singură ai spus că a venit sorocul.

— Și ce dacă !

— Te omoară, fir-ar a dracului de treabă ! se supără de-a binelea șeful de stat-major. Vom încerca să spargem încercuirea. Pe burtă ne vom tîrî ! Tu nu înțelegi asta ?

— Las' să mă omoare !

— Las' să mă omoare, ați auzit ? Înainte ar fi trebuit să te omoare !

Pentru moment s-a lăsat o tăcere apăsătoare, se auzeau doar plînsul înăbușit al Klavei și, undeva, mai departe, șfichiuirile de bici și strigătele unui căruțaș : „Da-ți-ai duhul, gloabă !“ Era limpede că spatele frontului se pregătea să se deplaseze, dar Levciuk tot nu se îndura să se trezească, să-și alunge somnul și nici măcar nu deschisese ochii. Dimpotrivă, își ținea răsuflarea și tăcea chitic, ascultînd.

— Paikin ! strigă pe un ton hotărît șeful de stat-major. Sus în căruță și plecarea ! Expediază fata cu Levciuk. În caz de ceva va avea el grijă. Dar unde-i Levciuk ? Ziceai că-i aici ?

— Aici a fost. Adineaori l-am bandajat.

„Se cheamă că am dormit !“ gîndi posomorît Levciuk, fără să se mişte, ca şi cînd ar fi sperat că vor chema poate un altul în locul lui.

— Levciuk ! Ei, Levciuk ! Griboed, unde-i Levciuk ?

— Dormea pe undeva, pe aici. L-am văzut eu, îl dădu în vileag glasul hotărît al lui Griboed, căruţaşul postului sanitar.

Levciuk îl repezi în gînd : „A văzut el ! Parcă l-a rugat cineva să vadă ?“

— Căutaţi-l pe Levciuk ! ordonă şeful de stat-major. Urcaţi-l în căruţă pe Tihonov. Luaţi-o peste poditura de pe mlaştină, pînă n-au astupat gaura. Levciuk ! strigă cu glas ameninţător şeful de stat-major.

— Da ! Ce-i ? răspunse Levciuk cu năduf, fără a mai socoti necesar să-şi ascundă supărarea şi, fără grabă, ieşi de sub crengile bradului care atîrnau pînă la pămînt.

În întunecimea nopţii din pădure nu se vedea absolut nimic, dar după zgomotele răzleţe, nedesluşite, vocile înăbuşite ale partizanilor, după agitaţia din puterea nopţii, înţelese că tabăra se ridica. De sub brazi ieşeau căruţele, căruţaşii înhămau caii, foindu-se în jurul lor. Cineva se mişcă pe alături şi, după fîşîitul pelerinii din foaie de cort şi silueta înaltă, Levciuk îl recunoscu pe şeful de stat-major.

— Levciuk ! Ştii trecerea prin mlaştină ?

— Mda, ştiu.

— Hai, îl duci pe Tihonov ! Altfel se prăpădeşte flăcăul. La brigada Pervomaiskaia îl duci, peste mlaştină. S-au întors cercetaşii, zic că există o spărtură. Te poţi strecura încă.

— Ei, asta-i ! zise nemulţumit Levciuk. Ce să caut la Pervomaiskaia ! Mă duc la companie !

— Ce companie ? Ce companie, dacă eşti rănit ? Paikin, unde-i rănit ?

— La umăr. Străpuns de glonţ.

— Ei, vezi, străpuns. Aşa că dă-i drumul peste mlaştină. Uite, căruţa-i sub comanda ta. Şi-o iei şi pe Klava asta...

— Tot la Pervomaiskaia ? bombăni nemulţumit Levciuk.

— Pe Klava ? Şeful de stat-major rămase pe gînduri o clipă, chibzuind parcă unde ar fi mai bine s-o trimită pe Klava. Şi atunci, în întuneric, se auzi glasul liniştit al lui Paikin :

— Pe Klava ar fi mai bine s-o ducem în vreun sat. La vreo moaşă. La vreo femeie pricepută.

— Femeie, femeie ! îngînă Levciuk supărat şi se întoarse, mutînd pe centiron, cu mîna stîngă, tocul tare, nemţesc al pistolului, care-i apăsa şoldul. Asta-mi mai lipsea...

În ce-o privea pe Klava, ghicise despre ce era vorba, dar lui nici prin vis nu-i treceau asemenea griji fără rost — toţi vor merge la atac, iar el să se ducă nu se ştie unde la brigada Pervomaiskaia şi încă în asemenea tovărăşie : Griboed, Klava şi amărîtul de Tihonov. Levciuk, de cum venise seara de la Dolgaia

Greada, îl văzuse. Paraşutistul zăcea în nesimţire lîngă coliba postului sanitar, acoperit cu o cergă, de sub care îi atîrna ca un butuc capul înfăşurat în bandaje de hîrtie. Ochii îi erau, de asemenea, pansaţi. Nu se mişca şi se părea că nici nu mai suflă, şi Levciuk trecu pe lîngă el cu o teamă de neînţeles, gîndind că se cam întrecuse soldăţelul. Apoi şi Klava asta... A fost un timp cînd Levciuk ar fi fost fericit să meargă cu ea un kilometru în plus prin pădure, dar nu acum. Acum Klava nu-l interesa.

A dracului rană, cîte griji i-a mai adus pe cap şi, judecînd după toate, vor mai urma şi altele ! Cică-i aproape brigada Pervomaiskaia, dar încearcă să ajungi la ea prin încercuirea fascistă. Mare scofală ce-au spus cercetaşii. Gaură ! Încă nu se ştie ce fel de gaură şi unde duce, vorbea cu sine însuşi Levciuk, zgribulindu-se de umezeala nopţii. Mai bine nu-i dădea lui Kisel mitraliera şi nu se prezenta deloc la acest post sanitar.

Levciuk se şi pregătea să se ia la harţă cu şefii şi să se întoarcă la companie, poate că comandantul l-ar primi şi mai bine ar lupta din nou împreună cu ceilalţi, decît să meargă nu se ştie unde şi pentru ce. Dar cînd să spună ce gîndea, n-a mai avut cui spune. Şeful de stat-major plecase — pelerina lui de foaie de cort foşni scurt prin tufişuri, iar Paikin dispăruse şi mai devreme în întuneric. Alături, lovind cu coada peste hulube, stătea un cal, lîngă care se foia căruţaşul Griboed, potrivind hamurile, şi, mai la o parte, plîngînd încetişor,

aştepta Klava. Levciuk, fără să ţină seama de nimeni, trase o înjurătură.

— V-aţi smucit, şefuleţilor ! Ei bine, fie, mama voastră !

3

Mergeau prin pădure în beznă. La răstimpuri, căruţa aproape că se răsturna trecînd peste tot felul de gropi şi rădăcini, ramurile tufişurilor zgîriau fără milă căruţa şi-i plesneau pe călători. Aplecînd capul şi ferindu-şi umărul sub pufoaica aruncată pe el, Levciuk nici nu mai ştia încotro merg. Bine că Griboed, după cîte se vedea, cunoştea locurile şi nu întreba de drum. Calul trăgea anevoie căruţa. Se gîndi că merg pe unde trebuie. Fără să-l părăsească ciuda, Levciuk tăcea, ascultînd cum bubuie împrejur şi mai mult parcă undeva în spatele lor. Cînd şi cînd, se aprindea pe cer cîte o rachetă şi lumina ei tremurătoare, depărtată clipea îndelung pe vîrfurile copacilor, luminînd cerul senin de vară.

Croindu-şi cu greu drum prin hăţişul de tufişuri, au dat, în sfîrşit, de un drumeag îngust de pădure. Căruţa mergea mai lin şi Levciuk şi-a făcut un loc mai tihnit, împingînd uşor paraşutistul care zăcea alături nemişcat. Se părea că acesta dormea sau era leşinat şi Levciuk trase uşurel de ţeavă automatul lui, care-l incomoda şi pe el şi pe rănit. Dar cum trase mai tare de automat, Tihonov bîjbîi cu

mîna pe lîngă el și se agăță zdravăn de patul automatului.

— N-nu... Nu pune mîna...

„Prostul ! gîndi mirat Levciuk, făcîndu-se că nu-l interesează automatul. La ce s-o mai fi agățînd de el ?“...

La drept vorbind, Levciuk nu s-ar fi dat în lături să pună mîna pe acest automat, fiindcă presimțea că în curînd va avea mare nevoie de el. În drumul lor era puțin probabil să nu dea peste nemți, iar el nu avea decît parabellumul cu două cutii de cartușe de rezervă, iar pe spinarea lui Griboed atîrna o pușcă. Poate că avea și Klava vreun browning. Oricum, prea puțin ca să răzbată cale de douăzeci și cinci de kilometri pînă la brigada Pervomaiskaia. Mai ales dacă dincolo de mlaștină sînt nemți, ceea ce-i mai mult ca sigur. Nu se poate ca, blocînd pădurea, să lase neacoperită tocmai trecerea peste mlaștină. Parcă te poți bizui pe rapoartele cercetașilor !

Cu aceste gînduri în minte, Levciuk îi atinse cotul lui Griboed.

— Oprește !

Căruțașul trase de hățuri, calul se opri și ei ascultară cu atenție. Se auzeau bubuituri de departe din spate, prin apropiere era liniște. Se făcuse liniște, după cîte se părea, și lîngă Dubrovlianî, unde toată seara și noaptea răsunase avan schimb de focuri. Alături se auzea răsuflarea obosită a calului și vuietul vîntului de noapte în tufișuri.

— Mai e mult pînă la trecerea prin mlaștină ?

— Păi îi aproape acu, spuse Griboed, fără să întoarcă spre el capul. Trecem prin Vîgarina și dăm de un brădet și de un dig.

— Nu ne ducem pe acolo, hotărî Levciuk.

— Na că-i bună ! Și atunci pe unde ?

— Dă-i drumul mai într-o parte.

— Cum adicătelea-ntr-o parte ? întrebă Griboed, nemulțumit, după ce chibzui un pic fără să întoarcă capul spre Levciuk nici de astă dată. Acolo-i mlaștină.

— Trecem prin mlaștină.

Griboed se gîndi oleacă și, vizibil nemulțumit, întoarse calul de pe drum în lături. Dar calul nu voia să meargă de-a dreptul, cu atît mai mult prin lăstărișuri, și căruțașul, bolborosind ceva pe sub nas, sări din căruță și luă calul de căpăstru. Levciuk sări și el jos și, ferindu-și cu mîna sănătoasă brațul rănit, își făcu loc înainte prin tufișuri.

Nici el nu înțelegea bine de ce, dar se încăpățîna să nu meargă spre poditura de peste mlaștină, chiar dacă șapte acțiuni de cercetare l-ar fi convins de siguranța acestui drum. Trecerea nu putea să nu fie păzită de nemți — asta o simțea cu toată ființa sa. Este adevărat că nu știa alt drum, pe undeva pe aproape începea mlaștina și nu avea nici cea mai mică idee cum să răzbată prin ea cu cal și căruță. Se liniștea singur zicîndu-și că va vedea acolo. Războiul îl învățase că multe lucruri se descurcă la timpul lor, pe loc, că orice plan cît ar fi de clarvăzător nu face multe parale, că oricît ai planifica și chibzui, nemții sau împrejurările răstoarnă totul. În

timpul vieţii sale de partizan se obişnuise să acţioneze în funcţie de împrejurări şi să nu se ţină ca un orbete de cine ştie ce plan, din pricina căruia poţi să ajungi în „împărăţia mormintelor", ba mai tragi după tine şi pe alţii.

Griboed se pare că gîndea altfel şi, în timp ce se strecurau prin lăstărişuri, striga la cal zicîndu-i ba ciumă, ba gloabă, ba scuturîndu-l de dîrlogi, ba lovindu-l cu biciuşca peste burtă. Levciuk se cam săturase de felul ostentativ în care căruţaşul îşi arăta supărarea şi se pregătea să i-o reteze scurt, cînd se văzură ajunşi la capătul lăstărişului de unde începea o luncă. În jur se lumina. Cerul se înseninase deasupra capului. Peste iarba înrourată se aşternuse o ceaţă rece, mirosea a putregai şi plante de apă. În faţa lor se întindea mlaştina.

Căruţa se opri, iar Levciuk păşi pe iarba măruntă, pînă cînd sub cizme se auzi clefăind. Atunci se opri să asculte. De departe se mai auzeau împuşcături, dar în apropiere era linişte. Înecate pe jumătate în ceaţă dormitau pe mlaştină tufişuri de arini, undeva scîrţîia un cristei. Celelalte păsări probabil dormeau toate. Levciuk mai merse puţin înainte. Sub cizme pămîntul se simţea tot mai moale. Începea mîlul. Picioarele se scufundau în el pînă la glezne. În cizma dreaptă, care era spartă, şi intrase umezeala. Cu toate acestea pe aici parcă se mai putea merge. Calul va putea trece, trăgînd căruţa după el.

— Hei, dă-i drumul, strigă el, cu jumătate de glas, în amurgul pîclos.

Levciuk se aştepta ca Griboed să se urnească îndată şi să-l ajungă repede din urmă, dar după un răstimp, neauzind nici o mişcare în urma sa, se înfurie. Părea că acest căruţaş lua prea multe asupra-şi de nu-şi mai asculta şeful, cum fusese totuşi numit Levciuk. După ce mai aşteptă puţin, se întoarse cu paşi repezi pînă la marginea pădurii şi găsi căruţa în acelaşi loc unde o lăsase. Se părea că lui Griboed nici nu-i trecea prin cap să se urnească din loc — stătea liniştit lîngă cal, ghemuit în strîmtul său veston nemţesc.

— Ce-i cu tine ?

— Păi p'unde să merg ?

— Cum p'unde ? După mine. Pe unde merg eu, vii şi tu cu căruţa.

— În mlaştină ?

— Ce mlaştină ! Te ţine deasupra.

— Aici încă te ţine, da mai încolo-i numai mîl. Ştiu eu.

Levciuk era gata să izbucnească — ştie el ! Dacă-i mîl înseamnă că trebuie să răzbaţi prin mîl, nu să stai aici pînă se crapă de ziuă — ce naiba, căruţaşul ăsta n-o fi la prima lui zi de război !

Ştia bine însă că Griboed a învăţat tot atîta cît alţii pînă acum în războiul ăsta, ceea ce l-a şi făcut să nu se răstească la el. Se miră doar auzindu-l bombănind nemulţumit :

— Doar au zis că peste poditură trebă. Aşa au zis ? Şi cînd colo poftim — ne-nfundăm în mlaştină...

— Peste poditură, spui, da ? se înfurie Levciuk. De cîte ori te-au nimerit gloanțele ? De două ori ? Ei bine, pe poditură te vor nimeri a treia oară. Iar a treia oară să știi că te vor nimeri cum trebuie. Și, înmuind glasul, adăugă : Ce, îi crezi proști pe nemți să lase așa, la voia întîmplării, poditura ? Ce dacă a zis șeful ? Trebuie să judeci și cu capul tău.

Ascultîndu-l supus, Griboed oftă adînc.

— Păi ce să zic ! Eu nu-s împotrivă. Dară cum ?

— Ține-o după mine !

Căruța porni încet, fără zgomot, pe iarba măruntă, drept spre marginea mlaștinii. Calul începu să se afunde tot mai des ba cu picioarele din față, ba cu cele din spate. Uneori, pentru a și le trage afară trebuia să se sprijine cu putere pe celelalte două, și atunci se înfundau și ele, la rîndul lor. Și calul o ținea mereu așa, căutînd să răzbească pe pămînt mai tare, numai că pămînt tare era tot mai puțin acolo. Klava coborîse și ea din căruță și mergea în urma ei. Griboed se oprea adesea și, luînd calul de dîrlogi, îl mîna chiar pe urmele lui Levciuk. Dar a venit vremea cînd și Levciuk s-a oprit. Începeau smîrcurile de rogoz. Deasupra locurilor mlăștinoase aluneсau trîmbe joase de ceață, printre care luceau șters ochiuri dese de apă stătută.

— Na c-am ajuns ! făcu Griboed și amuți lîngă calul din care ieșeau rotogoale de abur. Animalul sufla gîfîit, coastele îi tresăltau pe sub piele. Picioarele din spate erau pe jumătate cufundate în mlaștină.

— Nu-i nimic, nu-i nimic ! Mai așteaptă oleacă să-și tragă sufletul calul.

Levciuk aruncă în căruță pufoaica și, apucîndu-se cu mîna zdravănă de tufișurile pitice de arini, intră cu hotărîre în mlaștină, luînd-o mai într-o parte, pieziș. Așa încă se mai putea ține. Nu se mai îngrijea de picioare, care-i erau ude pînă la genunchi. În cizme plescăia și clefăia mîlul. Mîna rănită îl stingherea și el o ținea la piept vîrîtă în sîn. Foarte curînd se scufundă aproape pînă la brîu. Cu chiu, cu vai se trase sub un tufiș de arini unde era parcă un locșor mai tare. Trebuia să chibzuiască pe unde s-o ia mai departe.

— Ei, hai încoa !

Căruța se puse în mișcare. Calul se azvîrli înainte cu picioarele din față și dintr-o dată se prăbuși pînă la burtă. Levciuk, privind înapoi, gîndi : „iese“. Dar n-a ieșit. Calul se arunca dintr-o parte în alta, se zbătea, dar nu izbutea să iasă din groapă. Atunci Levciuk, frămîntînd cu cizmele mocirla, se întoarse și, în timp ce Griboed trăgea calul de dîrlogi, se propti cu umărul zdravăn în spatele căruței. Împinse cu toată puterea, udîndu-se pînă la piept, și căruța, aplecîndu-se într-o parte, ieși din mîl. În urmă, suflecîndu-și fusta peste genunchii albi, Klava își croia drum prin locul răscolit.

— Oh, dumnezeule !

— Na-ți și dumnezeu ! o îngînă Levciuk, cu năduf. Călește-te, o să-ți prindă bine.

Și iarăși o luă înainte, bîjbîind cu picioarele prin apă. Dar peste tot era adînc și nesigur.

În apă pînă la brîu, rătăci așa îndelung prin mlaștină, dibuind. Se părea însă că pe acolo nu era nici un locșor mai de doamne-ajută. Merse vreo sută de pași, dar tot nu ajunse la mal. Peste tot mîl, rogoz, mormane de iarbă și ochiuri mari de apă neagră peste care fumega pîcla albăstrie. Atunci se întoarse la căruță și se apucă cu mîna de hulubă.

— Haidem, dă-i drumul!

Griboed trase de dîrlogi, calul făcu ascultător un pas, doi, încordîndu-și toate puterile, căruța se mișcă puțin din loc și înțepeni.

— Haida, haida!

Amîndoi se înhămară de-a binelea alături de cal. Levciuk trăgea de o hulubă, Griboed de partea cealaltă de ham, calul se zbătea, se smucea, afundîndu-se tot mai mult în noroiul frămîntat de picioare. Se străduia și mergea curajos, direct în hău parcă, unde îl ducea căruțașul, tîrînd după sine, cu sforțări peste puterile unui cal, căruța, roțile căreia se și afundaseră în mîl. Cu toții erau pînă la piept în clisa mlaștinei. Pe fața și pe spinarea lui Levciuk șiroia sudoarea. Klava, în tăcere, împingea și ea din spate, cum putea, căruța.

S-au bălăcit așa ceasuri în șir și tot n-au dat de capătul mlaștinei. Și atunci, neputincioși, s-au oprit cu toții fără să scoată o vorbă. Ca să nu se afunde de tot în mlaștină se țineau de hulube și de căruță. Calul, intrat în apă pînă la greabăn, întindea capul în sus, străduindu-se să răsufle cumva. Părea că dacă n-ar fi fost înhămat la căruță ar fi pornit înot prin mîl. Dar încotro să înoate?

Pentru prima oară Levciuk se îndoi de dreptatea alegerii făcute și-i păru rău că se vîrîse în mlaștină. Poate c-ar fi fost într-adevăr mai bine să fi mers peste poditură. Cine știe dacă n-ar fi izbutit să se strecoare. Iar acum — nici înainte, nici înapoi — măcar de s-ar face ziuă. Doar n-o să lase căruța aici și-o să-l care pe parașutist în cîrcă. Bine măcar că Klava nu se plînge. Răbda în tăcere, ba chiar împingea și căruța după puterea ei.

— Am intrat, ai?! spuse Levciuk abătut.

— Păi, eu am zis! prinse din zbor vorbele Griboed. Am intrat ca proștii. Cum om ieși?

— Cred c-am mers vreun kilometru, își dădu cu părerea din spate Klava. Oh, Doamne, nu mai pot...

— Trebuie s-o luăm napoi, spuse căruțașul. Altminterea înecăm și calul și pe amărîtul ăsta. Da și pe noi. Aici îs bulboane — oho! Trece de cap apa și tot mai rămîne loc.

Levciuk își ștergea, încurcat, fruntea cu mîneca și tăcea. Singur nu știa ce să facă, încotro s-o pornească: înainte sau înapoi? Nici putere nu mai aveau — s-au vlăguit toți — și calul, și oamenii. Într-adevăr, se gîndi Levciuk, decît să ne zbatem așa, poate că-i mai bine să încercăm să ne strecurăm peste poditură.

— Opriți-vă! spuse el, trăgîndu-și puțin sufletul. Să mă uit.

Și din nou se vîrî în mlaștină, căutînd să facă mișcări cît mai puține, însă într-un loc se afundă într-un ochi, gata să intre pînă peste cap în apă. Totuși s-a ținut cum, necum, agă-

țîndu-se de un mușuroi, dar mușuroiul începu să se lase tot mai jos în apă și el își dădu seama că nu se va putea ține prea mult de el. Atunci, brusc, se smuci într-o parte, spre lăstăriș, unde apa se dovedi a fi mai puțin adîncă și își făcu drum înainte nu de-a curmezișul, ci de-a lungul mlaștinei. Acum nu se mai gîndea cum să treacă mlaștina asta afurisită, ci doar cum să facă să nu se înece calul și ei toți odată cu el. Într-adevăr, acum începea, se pare, partea cea mai adîncă. Ochiurile de apă se lărgeau, iarba devenea tot mai rară, răchitișul și arinișul dispărură de tot. Aici ar fi fost bună o luntre nu o căruță cu cal și Levciuk se mustră din nou, pentru a nu știu cîta oară, pentru nesăbuință. Ce stupid a ieșit totul, se gîndi el cu neliniște, te pomenești că vor fi nevoiți să facă cale întoarsă.

Cu acest gînd, încă nedeslușit, în minte, începu să-și facă drum spre căruța încremenită în mijlocul mlaștinii, cu două siluete lîngă ea. Îl așteptau cu răbdare, dar în curînd avea să se facă ziuă, și la lumina zilei nu aveau ce căuta în mlaștină.

Levciuk nu ajunsese încă la căruță și nu se dumirise bine ce avea de făcut, cînd, în apropiere, răsună grăbită o împușcătură în pădure. După o clipă îi răspunse o altă împușcătură, o rafală de mitralieră își revărsă țăcănitul, un aruncător de mine răbufni surd și grav, iar o mină se înălță țiuind ascuțit în înaltul cerului și căzu undeva în pădure. Și deodată începu să bubuie, să țiuie, să șuiere năprasnic în preajmă. Nu înțelegeai de unde

s-a stîrnit toată zarva asta în noaptea adormită, învăluită în ceață.

Cu toții au înlemnit locului. Levciuk căscă gura de mirare și își aținti privirea în noapte, străduindu-se să înțeleagă sau să vadă ceva, însă în semiîntunericul pîclos nu se deslușea nimic. Și deodată o bănuială rea îl făcu să tresară triumfător.

— Pe poditură, hai ?

— Pe poditură, întări posomorît Griboed.

Stăteau în loc, zdrobiți la gîndul nenorocirii abătute din senin asupra altora, simțind că era gata-gata să se abată tot prăpădul ăsta și peste capul lor. Iată c-au izbutit totuși să scape. Dar cum le-o fi acum celor ce se aflau în bătaia focului ? Ascultînd împușcăturile, se întrebau : cine pe cine ? De fapt, nici nu aveai ce să te întrebi : trăgeau nemții, era clar, focul venea dintr-acolo, din partea lor. Și apoi — aruncătoarele de mine. Detașamentul lor nu avea aruncătoare de mine. Înseamnă că unii nu rezistaseră ispitei de a se strecura peste poditură, încrezîndu-se în cele raportate de cercetași, și iată că acum plătesc. Acum nu-i deloc vesel acolo.

Și Levciuk, zgribulindu-se, poate de frig sau poate fiindcă și-a dat seama deodată de norocul lor neașteptat, se năpusti cu o bucurie răutăcioasă la ajutoarele sale :

— Ați văzut, mama voastră ! Și voi — hai înapoi, înapoi ! Înainte, fraților ! Cu toate forțele înainte ! Un, doi, marș !

Cu urechile ațintite la împușcături, începură din nou să împingă și să tragă căruța, să bi-

ciuiască și să zorească calul stors de vlagă. Dar nu mai aveau nici ei forța de la început și apoi și căruța era, probabil, împotmolită zdravăn. După ce se canoni degeaba un răstimp, Levciuk se îndreptă de șale. Împușcăturile pe poditură tot mai pocneau în depărtarea nopții și el, după ce-și trase răsuflarea, se lăsă din nou în mlaștină, strecurîndu-se cînd la stînga cînd la dreapta, dibuind prin apă cu picioarele. Noroc că avea cizme de piele și nu din pînză-cauciucată ; muindu-se în apă s-au strîns pe picioare și nu alunecau în jos, altfel ar fi rămas pînă acum desculț.

Se hotărî să caute mai întîi singur un drum spre mal — numai de nu s-ar afunda pînă peste cap în vreo groapă — și abia pe urmă să aducă căruța.. Nu mai dădea nici o importanță adîncimii — tot era ud pînă la gît — și, apucîndu-se cu mîna de mușuroaie, cînd mergea, cînd înota, spărgînd cu pieptul mocirla groasă, rău mirositoare. Urechea sa însă era tot timpul atentă la zarva luptei de pe poditură, care cînd se potolea, cînd izbucnea din nou și era cu neputință să-ți dai seama cine-i mai tare. Poate că ai noștri au nimicit trupele de acoperire nemțești ori, poate că nemții i-au împușcat pe partizani. „Ce proști, gîndi Levciuk. Ce-au avut nevoie să se vîre în nasul nemților ! Mai bine așa, prin mlaștină. Numai de n-ar fi și dincolo de mlaștină nemți..."

Lucru de mirare, dar acum mlaștina nu-i mai părea înfricoșătoare, mai curînd dimpotrivă : înfricoșător era acolo pe drum și pe poditură, iar mlaștina, uite că-l apăra pentru

a cîta oară, îl scăpa de urgie. Acum chiar că iubea mlaștina. Numai să nu fie fără fund și, desigur, fără de capăt.

Pe neașteptate, desluși în ceață vîrfurile unui tufiș și înțelese plin de bucurie că era malul. Într-adevăr, după vreo douăzeci de pași, mlaștina se sfîrșea și, dincolo de o fîșie îngustă de rogoz, se vedeau tufișurile de arini în fața cărora se întindea un luminiș cu brazde de iarbă proaspăt cosite. Nici nu mai ieși pe uscat. Se întoarse repede în mlaștină și, înaintînd prin apa care-i venea pînă la brîu, ajunse la căruță. De data aceasta era cît pe aici s-o piardă, mergînd prin ceață mai departe decît trebuia, dar auzi în urmă clipoceli și se întoarse. În căruța pe jumătate scufundată stătea Klava, care pesemne îl ridicase din apă pe parașutist. Griboed se băgase în apă lîngă cal, ca să nu-l lase să se afunde de tot în mlaștină. Îl așteptau cu toții în tăcere.

— Uite ce-i ! strigă Levciuk, apucîndu-se de hulubă. Trebuie să trecem pe rînd. Deshamă calul, îl ducem pe Tihonov, pe urmă, poate, căruța. Malul este aici aproape...

4

Începea să se lumineze, cînd, în ceața albă, lăptoasă, reușiră, în sfîrșit, să iasă din mlaștină. Pe Tihonov, care își pierduse cunoștința, l-au dus pe sus, culcîndu-l pe spinarea udă a calului, pe care-l ținea de dîrlogi Levciuk ;

Griboed și Klava îl sprijineau pe rănit de o parte și de alta. Căruțașul mai ducea și arcul și sădelca, pe care nu se îndurase să le arunce în mlaștină, acolo unde rămăsese scufundată căruța. Sperau să găsească o căruță pe undeva în vreun sat, numai să aibă hamuri și cal.

La mal abia au mai găsit putere să dea jos de pe cal trupul moale al parașutistului, pe care l-au întins pe o brazdă de iarbă cosită, umezită de ceață, unde s-au prăbușit și ei. Levciuk vărsă din cizma stîngă apa nămcloasă. Din cea dreaptă se scurgea singură prin gaură. Griboed umbla vara desculț, țărănește, așa că acum nu avea bătaie de cap cu încălțămintea. Scoase încărcătorul de la armă și tot sufla pe țeava plină de nămol, s-o desfunde. Alături era Klava întinsă pe iarbă. Lîngă ei, cu capul plecat și răsuflînd înfrigurat, stătea calul cu hamurile ude pe spinare.

— Ați văzut ! Și voi mai vorbeați ! spuse Levciuk cu o mulțumire obosită.

Cu o ureche căuta să prindă împușcăturile tot mai rare de pe poditură, iar cu cealaltă asculta cu încordare liniștea înșelătoare de pe acest mal al mlaștinii. Tocmai de aici începea partea cea mai periculoasă, la fiecare pas se puteau întîlni cu nemții. Cu privirea încordată, ca să fie gata pentru orice întîmplare, scoase cu mîna stîngă pistolul din tocul de piele muiat de apă și-l șterse de pulpana hainei. Două cutii de carton cu cartușe s-au umflat de la apă, așa că le azvîrli în iarbă, punînd cartușele în buzunar. Apoi ridică de jos automatul lui Tihonov. Parașutistul, fără cunoștință, bolborosise vorbe fără șir cît s-au chinuit cu el prin mlaștină, iar acum amuțise de tot. Păcat că automatul avea doar un singur încărcător. Levciuk îl scoase și-l cîntări în palmă. Părea plin. Ca să se convingă vru să-i scoată capacul, dar se răzgîndi. Se făcuse al naibii de frig. Rebegiseră în hainele ude și deocamdată n-aveau cum să se usuce. Trebuiau să aștepte soarele. Deși cerul se luminase deasupra pădurii, pînă la răsăritul soarelui mai era vreo jumătate de ceas. Rănitul se mișcă în iarba umedă, rece.

— Apă !... Apă !...

— Ce ? Apă ? Acuși, acuși, frățioare ! Îndată îți dăm de băut, răspunse cu bunăvoință Levciuk. Griboed, ia du-te vezi, poate-i vreun pîrîiaș pe aproape.

Griboed puse închizătorul la armă și o porni fără grabă pe malul învăluit în ceață, iar Levciuk își întoarse privirea spre Klava, care tremura ușor alături. Săgetat de un sentiment de milă pentru ea, își trase de pe umeri pufoaica umedă.

— Ia, învelește-te, c-altfel...

Klava se înveli și din nou se culcă pe o parte, pe iarba cosită.

— Apă ! ceru stăruitor parașutistul și se mișcă de parcă s-ar fi speriat de ceva.

— Stai liniștit, stai liniștit. Îți aduce imediat apă, îl potoli Klava.

— Klava ? o recunoscu după glas rănitul. Klava, unde sîntem ?

— Păi aici, am trecut mlaștina. Stai culcat, stai...

— Ne-am strecurat ?
— Aproape. Stai cuminte.
— Unde-i doctorul Paikin ?
— Paikin ?
— Ce nevoie ai de Paikin ? întrebă Levciuk. Paikin nu-i aici.
Tihonov tăcu şi, neliniştit, speriat parcă, pipăi alături, pe iarbă.
— Automatul ! Unde-i automatul meu ?
— Aici e automatul tău. Unde să fie ! spuse Levciuk.
Dar rănitul întinse mîna poruncitor.
— Dă-mi automatul !
— Uite-l, poftim ! Ce-o să faci cu el ?
Trăgînd spre sine orbeşte arma, paraşutistul se mai linişti parcă, deşi era o linişte vădit încordată, asemănătoare cu cea dinaintea unui asalt. Şi într-adevăr, după un moment, fără nici o legătură, Tihonov întrebă cu glas stins :
— Mor, da ?
— De unde ai mai scos-o că mori ? se stropşi intenţionat Levciuk. Te scoatem noi de aici, o să trăieşti.
— Unde... Unde mă duceţi ?
— Într-un loc bun.
Tihonov tăcu, gîndind la cine ştie ce, apoi îşi aminti iarăşi de doctor.
— Chemaţi doctorul.
— Pe cine ?
— Doctorul. Pe Paikin chemaţi-l ! Sau aţi asurzit ? Klava !
— Doctorul nu-i aici. A plecat undeva, răspunse Klava şi-l mîngîie duios pe mînecă.

Acesta îşi trecu limba peste buzele arse şi întrebă buimăcit, cu un glas tremurat :
— Păi cum... Trebuie să ştiu. Am orbit. De ce sînt orb ? Nu vreau să trăiesc.
— Nu-i nimic, nu-i nimic, spuse încurajator Levciuk. O să vrei. Mai rabdă un pic.
— Trebuie... Trebuie să ştiu...
Glasul rănitului se frînse la jumătatea vorbei. Levciuk şi Klava îşi încrucişară privirile — asta le mai lipsea acum — şi Klava spuse cu glas scăzut :
— N-a avut noroc, Tihonov.
— Ce să zic, se împotrivi Levciuk, războiul nu s-a terminat încă, nu poţi şti cine a avut noroc şi cine nu.
Peste puţin timp se întoarse Griboed cu căciula plină de apă, pe care o luase cu grijă din mlaştină, negăsind nici un pîrîu. Dar paraşutistul părea a fi din nou fără cunoştinţă. Căruţaşul se frămînta nehotărît, ţinînd în mînă căciula din care se scurgea apa.
— N-ai o gamelă ? întrebă Levciuk.
— Nu.
— Oh, nene Griboed ! Nu te îngrijeşti de nimic.
— Nici eu nu ţi-s nene, nici tu mie nepot. Am patruzeci şi cinci de ani numai, spuse supărat căruţaşul şi azvîrli apa.
— Cum ? Ai patruzeci şi cinci ?
— Păi.
— Ia uite. Şi eu care credeam că ai şaizeci. De ce arăţi aşa de bătrîn ?
— De-aia, răspunse în doi peri Griboed.

— Necazuri ! oftă Levciuk și schimbă vorba. Trebuie să vedem, poate-i vreun sat p-aici.

— Zalozie e p-aici pe undeva, spuse căruțașul, întorcîndu-se. Știu că scăpase de urgia focului.

— Atunci să mergem.

— Și dacă te pomenești... și dacă acolo-s nemții ?

Dacă acolo-s nemții, atunci, desigur, nu-i bine să te duci. Poate c-ar fi mai bine să cerceteze unul singur, iar ceilalți să aștepte în tufișuri. Altfel, în caz de ceva, nu le-ar fi ușor să scape cu rănitul în cîrcă. Aici primejdia îi pîndea peste tot. Numai că nu mai aveau răbdare să mai aștepte acolo în umezeală, lîngă mlaștină. Pe iarba cosită, Klava, rebegită, dădu glas :

— Levciuk, trebuie să mergem. Tonul ei trăda hotărîre.

— Ei, vezi ! Trebuie, va să zică, să mergem.

S-au sculat pe rînd, au ridicat pe cal rănitul, care nu lăsa nici o clipă din mîini automatul. I-au prins cumva arma cu hamurile. Tihonov cuprinse cu mîinile grumazul calului, alunecos din cauza mîlului, și își rezemă pe el capul gălbejit, înfășurat în bandaje. Sprijinindu-l din două părți, au mînat calul la marginea luncii, unde, în ceață, se terminau tufișurile și parcă începea cîmpia.

Cîteva minute mai tîrziu, printre tufișurile joase de arini se întrevăzu liziera unui crîng și, ca să ocolească cîmpul deschis, o cotiră de-a lungul lizierei. Calul înfometat apuca de ici, de colo, din mers, smocuri de iarbă înaltă, rănitul mai-mai să se rostogolească jos de pe spinarea calului ; făceau eforturi să-l țină sus pe calul pe care Griboed îl împungea, furios, cu pumnul în burtă și-l dojenea :

— Stai locului, lihnitule ! Nu te mai saturi...

— Ce-ai cu el ! interveni Levciuk, înduioșat. Doar e și el suflet, i-e foame.

Cerul se lumina repede. Ceața de pe mlaștină se risipise aproape de tot. Se putea vedea pînă departe. În față, deasupra pădurii, cerul ardea în vîlvătăi purpurii, vestind apropiata apariție a soarelui. În ceasul acela din zori de ziuă, aerul jilav, de pădure, era al naibii de rece. Oamenii tremurau în hainele ude lipite de trup. Încălțările umflate de apă alunecau și clefăiau. Pe Levciuk îl mai durea și umărul. Străduindu-se să-l miște cît mai puțin, ținea cu mîna stîngă pe parașutist și tot scruta cu privirea împrejurimile, așteptînd cu nerăbdare să zărească acel Zalozie.

Dar, judecînd după toate semnele, străbăteau niște locuri păduroase, cam pustii, și, se părea, că pînă în sat mai era cale lungă de bătut. Și ei mergeau încet, după noaptea aceea de coșmar, de-abia mișcîndu-și picioarele și alungînd cu greu somnul. Odată străbătută mlaștina, de bine, de rău, Levciuk se mai liniștise și acum se gîndea la cei de pe poditură — o fi reușit oare detașamentul lor să-și croiască drum sau nu ? Dacă nu, atunci azi acolo va fi fierbere mare. Nemții sînt puhoi, iar detașamentul lor de mult o ducea greu cu cartușele și, probabil, nu mai avea deloc grenade. Altminteri, coman-

dantul, hotărîse bine să străpungă încercuirea, dar încotro și pe cine oare trimisese peste poditură ? Nu cumva partea sedentară și serviciul sanitar, care, desigur, acolo au și rămas. Se cheamă că s-au bizuit pe recunoaștere.

Cîndva, mai demult, Levciuk făcuse parte dintr-o grupă de recunoaștere și cunoștea foarte bine cît fac uneori rapoartele cercetașilor. Se duc în recunoaștere și parcă multe reușesc să afle despre inamic ? Iar de cerut se cere o exactitate maximă și, atunci, se înțelege : multe bănuieli sînt date drept adevăruri. Și el își aminti cum cu un an în urmă, fiind cercetaș, se dusese la brigada Kirovskaia după prima stație de radio a detașamentului, trimisă din Moscova pentru ei.

Vestea că vor avea o stație de radio a făcut atunci multă vîlvă în detașament. Doar nu era o glumă faptul că vor putea ține legătura directă cu marele stat-major de la Moscova al partizanilor. Comandanții au organizat cu acest prilej mitinguri, au luat cuvîntul partizani, comisarul Ileașevici. Toți și-au luat angajamente, au promis, au jurat. Cu aducerea de departe a transmisioniștilor au fost desemnați trei dintre cei mai buni cercetași în frunte cu Levciuk, care atunci era și el printre cei mai buni, nu ca acum. Seara, înainte de plecare, comisarul și șeful statului-major i-au instruit îndelung. Cum să meargă, ce să ia cu ei, cum să vorbească cu oaspeții, ce pot spune și ce nu. De un asemenea instructaj Levciuk nu-și aduce aminte să fi avut parte nici pînă atunci, nici după aceea. De

parcă li s-ar fi încredințat cea mai importantă sarcină.

Era în martie, se sfîrșise iarna, tot mai vesel lumina soarele. Ziua zăpada se topea binișor, iar noaptea, spre dimineață, drumul era ca de sticlă, săniile alunecau trosnind și fîșîind, iar țăcănitul copitelor pe gheață părea că răsună în tot ținutul. Într-o singură noapte au dat gata șaizeci de kilometri și spre ziuă au apărut la statul-major al brigăzii Kirovskaia, unde s-au și întîlnit cu transmisioniștii. Cel mai mare în grad dintre cei doi era sergentul Leșcev, un om în vîrstă, cu înfățișare bolnăvicioasă, cu fața gălbejită și cu dinții îngălbeniți de la fumat, care nu le-a plăcut de la bun început. S-a apucat să-i descoasă unde se află detașamentul, cum vor ajunge acolo, dacă sania este bună, cît s-au odihnit caii și dacă au cu ce se înveli pe drum, pentru că are cizme de box și un singur rînd de obiele. I-au făcut rost de un cioltar și i-au învelit picioarele în paie, și cu toate acestea tot tremura de frig, se tot văieta de umezeală, de clima idioată și de condițiile specifice ale vieții de partizan, care lui nu i se potriveau. În schimb, transmisionista i-a fermecat pe toți de la prima privire, atît era de chipeșă în scurta nouă de blană albă și pîslarii ei micuți, care scîrțîiau plăcut în gerul dimineții. Urechile căciulii pufoase de oaie țigaie erau legate cochet la spate, pe frunte se resfira o șuviță aurie, iar mîinile mititele erau apărate de niște mănuși de blană cu șiret alb, trecut pe după gulerul scurtei. Spre deosebire de ser-

gent, ei îi plăcea totul aici și rîdea întruna și bătea din mîinile înmănușate, admirînd bucuroasă pădurea, crîngul de mesteceni, ciocănitoarea din brad. Iar cînd a văzut pe drum o veveriță săltînd în joacă printre crengi, a oprit sania și a fugit după ea prin zăpadă pînă și-a udat pîslarii. Obrajii ei delicați, cu gropițe copilărești, se înroșiseră, iar în ochi îi lucea atîta bucurie, încît Levciuk aproape că și-a înghițit limba, uitînd tot instructajul din ajun. Se chinuia să găsească o frază potrivită pe care să i-o poată spune acestei fete. Și ceilalți amuțiseră, ca și cînd ar fi fost orbiți de farmecul ei feciorelnic, și doar trăgeau din țigările de mahorcă. Pînă la urmă, nu se putea să nu bage de seamă această stingherealǎ nefirească a însoțitorilor săi și, făcîndu-se cu delicatețe că nu înțelege despre ce-i vorba, întrebă :

— Băieți, ce tăceți așa ? Parcă n-ați fi ruși...

Aici, dealtfel, o nimerise. Din cei trei nici unul nu era rus. Era un ucrainean, Zelenko, și doi bieloruși, Levciuk și Mejevici. Și atunci acest Zelenko, care în afară de limba lui maternă nu putea spune un cuvînt în altă limbă, a făcut o glumă nepotrivită :

— Păi noi sîntem nimți !

Și i-a venit atunci lui Levciuk să trîntească pe același ton cu Zelenko o altă glumă și mai proastă, de care și acum îi este rușine să-și aducă aminte. Dar cine putea ști cum se vor desfășura lucrurile. Stînd în spate în sanie, el — la vorbele năroade ale lui Zelenko — își desfăcu dintr-o dată cojocul sub

care purta iarna, ca să-i țină de cald, un veston nemțesc de postav, capturat, plin de galoane — și strigă :

— *Hände hoch !*

Pînă să-și dea seama de ce se-ntîmplă, noul transmisionist s-a răsturnat din sanie și cît ai clipi s-a ascuns dincolo de șanț într-un brădet tînăr. Mirat, Zelenko opri caii. În tăcere, toți își îndreptară privirile spre brădetul de unde se ițea spre ei țeava întunecată a unei arme.

— Stai ! Nu mișca ! răsună dintr-acolo glasul schimbat al unui om înfricoșat, care era în stare de orice.

Încă nu-și dădeau seama cum să reacționeze la toate acestea, cînd alături, izbucni rîsul ștrengăresc al transmisionistei. Trîntindu-se pe paie, rîdea în hohote nestăpînite, în timp ce căciula îi căzuse pe drum, iar pletele aurii, tăiate cu grijă, îi fluturau în jurul feței.

— Oh, nu mai pot ! Oh, mor !...

Molipsindu-se treptat de veselia fetei, începură și ei să zîmbească, privind cu frică spre brădet, de unde ieși, cu precauție, transmisionistul. Fără să lase automatul, se opri în drum, descumpănit, neștiind ce atitudine să ia față de tot ce s-a întîmplat, și mai ales, față de rîsul descurajator al tovarășei sale.

În sfîrșit, săturîndu-se de atîta rîs, fata își ridică de pe drum căciula și-și adună sub ea părul răvășit.

— Gata, Leșcev, ajunge ! I-am făcut să rîdă pe partizani...

Leşcev, auzindu-i vorbele, lăsă în jos, nehotărît, automatul, se apropie şi se aşeză costiş în spatele saniei, ca şi cum nu i-ar fi venit să creadă că s-a speriat degeaba şi că tot degeaba i-a speriat şi pe ceilalţi. Toţi tăceau stînjeniţi. Klava cu greu şi-a revenit după rîsul său îndelungat.

Iar a doua zi a avut parte de lacrimi.

Un detaşament intrase în luptă cu nemţii în pădurea Volkobrodsk şi cercetaşii au fost nevoiţi să ocolească locurile cu pricina, aşa că au întîrziat şi au mas peste noapte la un om de legătură. Unchesul i-a primit bine, a făcut focul în casă şi a aşternut pe jos cîteva braţe de paie pe care s-au întins să doarmă. Transmisionista a cerut să se urce împreună cu gazda pe cuptor unde niciodată în viaţă nu mai dormise. A tot descusut-o cu de-amănuntul pe gospodină cum şi ce parte se încălzeşte acolo, pe unde se duce fumul, ce fel de ierburi stau agăţate pe la colţuri şi la ce sînt bune şi ce este în săculeţii puşi la uscat pe cuptor. Înainte de a se culca, şi-au împărţit schimburile de pază în curte, deşi unchesul s-a oferit să-i păzească de unul singur, dar Levciuk n-a vrut să se lase numai pe seama unchesului. Pentru ca nimeni să nu se simtă nedreptăţit, au tras la sorţi, aşa cum se cere în recunoaştere. Fiecare a tras din căciulă cîte o hîrtiuţă cu ora la care trebuia să intre în post. Fiecare avea vreo două ore de veghe — asta era! Şi ea a vrut să facă de pază la rînd cu toţi şi a tras biletelul cu schimbul patru, de la trei la cinci,

cea mai grea perioadă din noapte, cînd te trage cel mai tare la somn. Levciuk, care urma să stea pînă la trei, i-a propus să facă schimb, dar fata n-a vrut defel. Voia să-şi îndeplinească îndatoririle de partizan în rînd cu toţi. Levciuk n-a stăruit prea mult — omul se străduia să-i intre în voie în toate chipurile şi, noaptea, cînd şi-a terminat schimbul, a intrat în casă, rebegit. Pe pervaz licărea feştila în opaiţ, pe paie sforăiau oamenii. Păşi uşurel cu cizmele îngheţate pînă la cuptor şi o strigă pe transmisionistă. Fata nu-i răspunse, iar el nu se încumetă s-o scoale altfel. Nu avea curajul să atingă cu mîna umărul subţirel îmbrăcat în bluză militară, care se vedea de sub pătură. O mai chemă o dată. Dar ea dormea atît de dulce, încît nu se îndură s-o strige şi a treia oară. Îşi încălzi la cuptor mîinile şi ieşi din nou afară. Mai rămase de planton două ore pentru fată, apoi îi trezi pe băieţi şi începură să se pregătească de drum.

Şi uite atunci ea a izbucnit în lacrimi.

A plîns de necaz că a dormit cu atîta nepăsare în timpul primei misiuni militare din viaţa sa şi că ei i-au arătat o milă atît de nepotrivită. Toată ziua următoare a tăcut, abătută, şi Levciuk s-a dojenit pentru nehotărîrea şi sfiala sa — însă şi el a vrut să fie cum e mai bine. A văzut lucrurile cu ochii lui de partizan, de unde să ştie că această moscovită are un alt fel de a vedea.

5

Tufişurile de pe lizieră o coteau într-o parte, în faţă se întindea un cîmp cu cartofi, iar satul nu se vedea. Opriră o clipă calul şi se uitară în jur. Chiar de la lizieră se întindeau rînduri de cartofi, proaspăt muşuroite, probabil doar de cîteva zile, cu flori violete între frunzele pline de sevă. Păşiră de-a lungul lor. Pe brazda mai largă duceau calul, iar ei mergeau alături.

Lujerele nu erau prea înalte şi nu le împiedicau mersul. În depărtare se vedeau un şir de pomişori şi nişte tufişuri, mai departe era o vîlcea şi dincolo de ea o pădure de brazi. Unde era Zalozie, satul pe care-l căutau, nu ştia nimeni.

Mergeau în tăcere, îndreptînd adesea pe cal trupul lui Tihonov, care tot aluneca într-o parte. Cu capul atîrnînd, rănitul gemea, dar nu slăbea din strînsoare automatul, a cărui curea era prinsă de ham. Se părea că şi-a recăpătat cunoştinţa şi, într-adevăr, peste o clipă paraşutistul şopti printre buzele strînse :

— Mai am mult ?

— Ce mult ? nu pricepu Levciuk.

— Mai mă chinui mult ?

— Încă puţin, încă puţin. Mai rabdă un pic.

— Unde-s nemţii ?

— Păi, aici nu sînt nemţi. De ce ţi-e teamă ?

— Nu mi-e teamă. Nu vreau să mă chinui fără rost.

Levciuk nu s-a apucat să-l contrazică. Simţea că omul are dreptate şi deci are şi dreptul

să pretindă. Văzuse destui răniţi şi ştia că cei în stare gravă sînt uneori ca nişte copii — capricioşi şi năzuroşi — şi că trebuie să-i iei cu binişorul, cu blîndeţe. Este adevărat că uneori se cere să fii şi mai aspru. Asprimea prinde bine tuturor, deşi nu întotdeauna te lasă inima. De unii ţi-e atît de milă că nu te-nduri să fii aspru.

Se îndepărtaseră bine de lizieră cînd, deodată, din urmă răsună glasul speriat al Klavei:

— Levciuk ! Levciuk, priveşte !

Levciuk se uită. Fata se lăsase în jos pe brazdă şi, cu capul tras între umeri, privea într-o parte unde, între tufişurile rare, la mai puţin de un kilometru de ei, stăteau cîteva maşini acoperite cu prelată printre care se mişcau siluete verzui. Erau nemţii.

Levciuk se uită într-acolo şi simţi cum i se strînge inima la gîndul cum nu se poate mai clar c-au căzut în capcană. Iată-i deci fără ieşire — în mijlocul cîmpului, cu cal ! Ce-i de făcut ?...

De fugit, era sigur că-i prea tîrziu. Griboed se trînti într-o clipă la pămînt, înfundîndu-se între frunzele de cartofi, iar Levciuk trase trupul paraşutistului de pe cal. Nu-l putu ţine cu o singură mînă şi se prăbuşiră amîndoi în cartofi. Tihonov gemu, dar amuţi imediat, lipindu-se de brazdă, iar calul rămas de capul lui îşi pironise privirea în depărtare, spre drum.

— Poftim, ne-am împotmolit ! Asta se cheamă că ni s-a înfundat de-a binelea ! Asta nu ţi-e mlaştină ! şopti Griboed.

Levciuk încercă să se apropie mai mult de cal ca să tragă automatul din ham, dar automatul nu era acolo. Probabil că în cădere parașutistul îl smulsese. Atunci Levciuk privi cu grijă din frunzele de cartofi — mașinile, ascunse de tufișuri, se găseau în același loc. Din una parcă ieșise cineva. În depărtare se auzi o ușă pocnind. Probabil că pe acolo trecea drumul și nemții se opriseră pentru niște treburi de moment. Nu se uitaseră pe cîmp și încă nu observaseră nimic.

Poate că vor pleca în curînd ?

Într-o încordată așteptare, partizanii s-au făcut una cu frunzele de cartofi pline de roua nopții. Între timp, deasupra pădurii răsărise soarele și-și răsfiră peste cîmpie evantaiul strălucitor al primelor raze, încă răcoroase. Se prea poate că soarele îi orbea pe nemți, făcîndu-i să nu observe pe străinii de pe cîmp.

Soarele se înălță mai sus, iar ei stăteau tot întinși pe pămînt, așteptînd și sperînd nu se știe ce. Tihonov era liniștit, nu se mișca și tăcea, deși, cum i se părea lui Levciuk, auzea și înțelegea tot ce se petrecea aici. Levciuk, una, două se uita printre frunzele de cartofi și în curînd băgă de seamă că acolo, pe drum, cineva stătea cu fața spre cîmp și privea înspre ei. Probabil același lucru observase și Griboed, care încerca să gonească calul, șoptind, furios :

— Du-te ! Du-te încolo ! La o parte, afurisitule !...

Dar era prea tîrziu. Nemții cu siguranță văzuseră calul singuratic pe cîmp. Între timp, de primul neamț s-a mai apropiat unul, un găligan într-o manta lungă, cu o găleată în mînă. O vreme vorbiră ceva, dînd din mîini și privind în direcția lor. Levciuk înțelese că nemții nu i-au observat încă. Văzuseră numai calul.

Dar dacă vor veni după el pe cîmp ?

Gîndul l-a alarmat pe Levciuk, care începu și el să-l suduie pe bietul animal, umed încă de la jilăveala nopții.

— Pleacă de-aici ! Pleacă ! Hai, pleacă ! Du-te !...

Dobitocul, neștiind să judece, stătea locului, privea în toate părțile și, fără să dea atenție strigătelor de neînțeles ale stăpînilor săi, începu să rupă cu dinții frunzele de cartofi. Levciuk abia se stăpîni să nu urle de necaz, dar nu se putea ridica să alunge calul. Nu putea nici măcar să arunce cu ceva în el.

— Griboed ! Griboed ! Alungă-l tu ! Alungă-l mai repede !

— Pleacă, afurisitule ! Cară-te ! Hai, cară-te! Pleacă !... se căznea Griboed să alunge calul cu șoapte puternice, șuierate, dar acesta, întorcîndu-se cruciș pe brazdă, păștea liniștit frunzele tinere.

— Crăpar-ai să crăpi ! Mînca-te-ar lupii să te mănînce !...

Dacă ar fi crăpat le-ar fi venit mai ușor, probabil. Dar era limpede că nu avea de gînd să crape ci, dimpotrivă, odată ajuns la cartofi, se grăbea să-și potolească foamea, deși era cu hamurile în spinare. Iar ei, descurajați, se lun-

giră pe brazde, cercetînd mereu, cu nelinişte, drumul.

— Ce-i, nemţii sînt departe ? se alarmă rănitul.

— Linişte ! Stai cuminte !... îl mustră Levciuk.

— Nemţii sînt departe ?

— Linişte ! Ce departe... uite-i colo, pe drum...

— Vin aici ?

— Nu. Stai cuminte...

— Ce nu ! şuieră Griboed, care aruncase o căutătură printre lujerii de cartofi şi se trîntise grabnic la loc. Uite-i că vin !...

Levciuk îşi înălţă capul dintre frunze doar pentru o fracţiune de secundă, în care a apucat să vadă cum doi nemţi păşeau fără grabă peste brazde, venind spre ei. Că veneau spre ei nu mai încăpea nici o îndoială. Levciuk apreciase exact direcţia. Dar calul, tot smulgînd frunze şi lujeri, se îndepărtase cu vreo douăzeci de paşi. Poate, între timp, se îndepărtează şi mai mult. O speranţă firavă licări în mintea lui Levciuk. Era paiul salvator. Altă scăpare nu le mai rămînea.

— Unde sînt nemţii ? se alarmă din nou Tihonov.

— Linişte ! Taci acolo chitic !

— Unde sînt nemţii ? Vin ?

— Vin ! Gura !...

— Vin să ne ia ? Ei nu, pe mine nu mă iau ăştia !...

Ultimele vorbe pe care rănitul aproape că le strigase răsunară în urechile lui Levciuk

ca o presimţire zguduitoare a unei noi nenorociri. Printre tufele de cartofi se repezi spre rănit, cînd, deodată, ţăcăni lîngă el, răsunînd peste cîmpul de cartofi, o salvă de automat.

Pierzîndu-şi stăpînirea de sine, Levciuk îi smulse automatul, crezînd în înfrigurarea sa că paraşutistul a tras asupra nemţilor. Dar îndată văzu bandajul sfîşiat, năclăit de pe capul răsturnat, din care curgea încet sîngele, îmbibînd pămîntul moale. Atunci înţelese grozăvia şi sări, rupînd cureaua automatului. Din genunchi, fără să ochească, trase o rafală scurtă asupra nemţilor, care, la început, se opriseră în cartofi, apoi se repeziră înapoi în salturi spre drum. Alături, răsună cu putere o împuşcătură din arma lui Griboed. Levciuk strigă „Fugi !“ şi cu toţii o rupseră la fugă din răsputeri spre lizieră.

— Ah, ce prost ! Ce nătîng ! ocăra, din fugă, Levciuk, care nu se aşteptase la una ca asta. În fond, asta era trădare. Nu ţinuse seama de nimeni, se gîndise doar la el însuşi. Să aibă o moarte uşoară... Levciuk o ajunse repede din urmă pe Klava, care fugea, de asemenea, spre lizieră. Din fugă, se tot uitau spre maşinile la care nemţii şi ajunseseră şi de unde se auziră cîteva focuri de armă — gloanţele, ţiuind ascuţit, trecură peste capetele lor. Dar de la drum pînă la lizieră era o distanţă bună şi, după un timp, lui Levciuk îi reveni vechea încredere, înţelegînd că vor izbuti totuşi să le scape nemţilor. Tufişurile erau aproape, ast-

fel că împușcăturile îndepărtate nu-i mai puteau atinge.

Înainte de a se ascunde în primele tufișuri, Levciuk se mai uită o dată înapoi. Cîțiva nemți, lîngă mașini, îi urmăreau cu privirea. Dar, nemaisperînd să-i nimerească, nu mai trăgeau. Departe, între cartofi, fluturînd din coadă, stătea singuratic calul înhămat. Tihonov nu se mai vedea de aici.

— Un neghiob ! nu se putea liniști Levciuk. Cît ne-am chinuit cu el. Și cînd colo el...

Unul după altul, au zvîcnit în tufișuri, și timp îndelungat au mers și au alergat, străduindu-se să se îndepărteze de aceste locuri primejdioase. Tufișurile erau rare — mesteceniș și brădet tînăr. Levciuk înainta la adăpostul lor, ocolind desișurile. Ar fi putut fugi mai repede, dacă n-ar fi fost Klava, care tot rămînea în urmă și pe care se temeau să n-o piardă. Fata făcea mari eforturi, ca să-i ajungă din urmă și, ca să nu cadă, se agăța cu mîinile de trunchiurile și crengile copacilor. Levciuk își dădea seama că fata nu se simte bine, dar era cu neputință să se oprească aici. Trebuiau să se îndepărteze cît mai mult, așa că alergau cu îndîrjire înainte.

După un timp, ieșiră din pădurea tînără într-o vîlcea largă cu tufe rare de răchită și iarbă înaltă. La marginea ei, Levciuk își îngădui să se oprească pentru a-și trage sufletul și s-o aștepte pe Klava. Se părea că nemții nu-i urmăresc, dar în sufletul lui dăinuia teama și-l obseda gîndul că numai printr-o

minune scăpase de moarte. Și totul din pricina lui Tihonov, care s-a omorît. Avea, desigur, tot dreptul să dispună de viața lui, dar puțin a lipsit să nu-i nenorocească și pe ceilalți. Scrutînd însă cu atenție lunca, ca să nu dea de nemți din nou, îl străfulgeră un gînd contrar stării sale sufletești : cine știe dacă parașutistul nu i-a salvat cumva ? Chiar așa. Dacă nu se împușca și nu-i speria pe nemți, fără doar și poate c-ar fi venit mai aproape și i-ar fi descoperit acolo în cartofi. Atunci s-ar fi încăierat și nu se știe cine ar fi avut mai mult noroc. Foarte simplu ar fi putut să cadă răpuși cu toții.

Poftim de-i mai zi neghiob !...

Într-adevăr, reieșea că parașutistul i-a salvat. Că i-a eliberat de sarcina de a mai avea grija lui — asta era sigur. Chiar și numai pentru atîta lucru și tot ar trebui să-i fie recunoscători. Altfel, cum ar fi fugit fără cal cu rănitul ? Războiul îl învățase pe Levciuk lucruri dintre cele mai uimitoare, îl învățase multe și omul credea că nimic nu l-ar mai putea mira. Și uite că totuși se mai miră. Probabil că surprizele războiului sînt fără sfîrșit și poate că nu ți-ar ajunge o viață ca să-i afli toate capriciile.

Uite, de-o pildă, și Klava asta.

Transmisionista, cu o expresie de suferință așternută pe fața sa plină de pete cafenii, îi ajunse din urmă și se lăsă greu pe genunchi în iarbă.

— Of, nu mai pot... Nu mai pot...

— Asta ce-o mai fi ! îi scăpă lui Levciuk. Ce ne facem ? Ne-am depărtat doar c-un kilometru...

— Ba cu vreo doi kilometri, îl corectă Griboed.

— Și ce-i cu asta ! Doi kilometri pentru ei înseamnă două minute. Ați văzut mașinile ?

Nimeni nu-l contrazise. Toți tăceau. Klava rămăsese în aceeași poziție, sprijinindu-se obosită cu mîinile de pămînt și răsuflînd gîfîit, gata-gata să plîngă, iar ei doi, aplecați asupra ei, nu știau ce să facă. Griboed privea încruntat la ea pe sub căciulă, tăinuind ceva cu îngrijorare în inimă — poate milă sau poate un reproș pentru tot ce se întîmplase cu ea. Levciuk era aproape furios, dîndu-și seama limpede că nu e bine să zăbovească aici. Aici nemții îi puteau lua ca din oală.

— Așa. Hai să ne ridicăm. Trecem lunca, uite colo-i păduricea de pini și-acolo ne putem odihni puțin.

Klava își mai potoli răsuflarea și, făcînd eforturi vizibile, se ridică de jos.

Lunca au străbătut-o încet, cu opriri, trecînd peste un pîrîiaș năpădit de rogoz, peste care Griboed a purtat-o pe sus pe Klava. În păduricea rară de pini se urcară pe un dîmb și Klava se prăbuși din nou, fără putere, pe stratul de iarbă uscată. Bărbații se opriră și ei. Levciuk își luă de pe cap șapca jilavă de nădușeală. Se încălzise, soarele se făcea simțit. Se anunța o zi călduroasă și fără vînt. Trebuia să treacă și această zi care pentru ei,

în situația lor, era totuna cu veșnicia. Mai ales cu o asemenea însoțitoare.

— Mda, încurcată treabă ! spuse Levciuk și-l privi cu atenție pe Griboed. Acesta, răsuflînd șuierat, cu greutate, stătea în așteptare în vestonul său strîmt, prevăzut, după moda nemțească, cu o mulțime de buzunare și nasturi. Măcar de-am găsi pe undeva o muiere pricepută. Vreo tabără de familiști ceva. Dar ca un făcut...

— Avem nevoie de cal și căruță. Fără cal cum ?... chibzui Griboed cu glas tare.

— Am avut căruță. Și cal. Le-am pierdut ca tonții... Uite ce-i, nene ! Te duci să cauți un sat. Poate-i pe undeva prin apropiere. Fără nemți, bineînțeles.

Griboed n-a mai zăbovit. S-a uitat plin de îngrijorare la Klava și cu pași ușori a-nceput să coboare de pe dîmb.

— Și nu întîrzia, auzi ? îi strigă din urmă Levciuk.

Klava amuțise pe iarbă, iar Levciuk se uită în jur. Dincolo de păduricea de pini se întindea, se pare, un cîmp nearat, iar mai departe din nou păduri. Pe nicăieri nu se găsea vreun semn de așezare omenească. Era o liniște matinală, prin crengile pinilor se vînzoleau păsărelele. Nu se auzeau împușcături și nici glasuri omenești. Levciuk, scrutînd atent cu privirea pădurea de pini, merse roată cam pînă la jumătatea dîmbului. Ascultă. Parcă nicăieri țipenie de om. Atunci se întoarse la Klava și tot cu urechea trează se așeză lîngă fată. Socotind că Griboed nu

se va întoarce curînd, își scoase cizmele și întinse pe iarbă obielele ude.

Klava zăcea pe o parte și privea cu ochii mari, plini de tristețe, pădurea.

— V-am făcut o grămadă de griji. Iartă-mă. Levciuk.

— Ce să te mai scuzi. Ne socotim noi după război.

— Numai să-i apuc sfîrșitul! Știu eu dacă-l apuc?

— Trebuie să-l apuci. El nu a avut parte, s-a dus, dar tu trebuie să te străduiești.

— Păi, mă străduiesc...

Și, deodată, începu să plîngă încet, jalnic. Levciuk ședea alături, întinzîndu-și la soare tălpile bătătorite și tăcea. El nu o liniștea pentru că nu se pricepea să liniștească și apoi socotea că în tot ce se întîmplase cu ea vinovată era Klava însăși.

6

Smiorcăindu-se încet, Klava a plîns îndelung și, pînă la urmă, Levciuk s-a mai îmbunat.

— Nu-i nimic, spuse el cu blîndețe. Rabdă și tu cumva.

— Of, cum mai rabd, dar... știi și tu...

— Totul e să ajungem la vreo casă de om. Da uite că nici urmă de așa ceva. În jur e numai scrum...

— Iar pe unde n-au pîrjolit, acolo sînt ei, nemții, spuse Klava cu o tristețe grea. Se vedea că gîndul ăsta o chinuise tot drumul.

— Nemții, desigur, îi ținu isonul Levciuk, fără bucurie.

Se străduia să se poarte reținut și să pară nepăsător, dar în sufletul lui era din cale-afară de abătut. La o asemenea răsturnare a evenimentelor nu se așteptase. Ieri încă mai stătea la Dolgaia Greada și se gîndea doar dacă vor respinge următorul atac al trupelor de represalii sau nu, iar dacă nu, atunci unde și cum să fugă, unde să se salveze. Și deodată această rană afurisită, care a schimbat atît de mult totul, împovărîndu-l cu noi răspunderi față de Tihonov, ba încă și față de Klava. Ce să se facă dacă o apucă așa deodată? I se făcu teamă să nu se întîmple chiar aici și o privea cu coada ochiului din cînd în cînd. Dar Klava, după ce zăcuse un timp și-și mai revenise în fire, se așeză pe pufoaica ei, sprijinindu-se ca mai înainte cu mîinile de pămînt. Cizmele ei de piele, făcute de comandă, cu vîrfurile albe zdrelite acum, erau îmbibate de apă, fustița și ea era udă la poale. Levciuk îi spuse:

— Scoate-ți cizmele. Lasă-le să se mai zvînte.

— Ei, asta-i...

— Scoate-le, scoate-le! Și, înțelegînd că-i venea greu să le scoată în situația ei, se ridică. Ei, hai!

Cu mîna stîngă i-a tras din picioare o cizmă, apoi pe cealaltă. Klava, după o clipă de stînjeneală, se simți mai în largul ei și ridică spre el privirea plină de recunoștință.

— Ce-ți mai face umărul? Poate vrei să ți-l bandajez.

— Fleacuri. Nu-i nevoie.

Se obișnuise cu rana lui și-i părea rău că se dusese la postul sanitar. Mai bine ar fi rămas la companie. Vezi, ar fi luat și el parte la forțarea încercuirii și n-ar mai fi avut acum grijile astea care îl copleșeau.

— Ca să vezi și Tihonov ! Nici nu mai știu ce să cred, spuse el, lăsîndu-se pe iarbă lîngă Klava.

— S-a speriat. Sau poate...

— S-a speriat, cu siguranță. Dar ce ne făceam dacă nu s-ar fi speriat ?

— Sau poate că pentru noi a și făcut-o ? spuse Klava.

— Cine să-l știe ? Parcă poți ști ce zace în sufletul omului !

— Știi, pe omul bun îl recunoști de departe.

— Ei, asta-i ? Ăi răi știu și ei să se prefacă buni. Crezi că nu ? Ca ticălosul ăla ! Era atît de simpatic...

— De cine vorbești ?

— Tot de ăla.

— Ce să mai vorbim de el acum ! spuse Klava într-un tîrziu. După, toți sîntem deștepți.

— Păi, tocmai că după. Și deștepți și aspri. Iar înainte atît de buni. Căscam urechile la vorbele lui, iar el — cuțitul în spinare.

— Platonov și atunci spunea : „am o bănuială". Dar vezi că nu existau dovezi.

— Aha, a așteptat dovezi ? Apăi a avut parte de ele.

Amîndoi tăcură o vreme. Levciuk, sprijinit într-un cot, ronțăia un fir de iarbă, uitîndu-se împrejur la pădurea de pini. Și Klava, biruind ceva ce zăcea ascuns în inima ei, începu să vorbească cu glas scăzut :

— Desigur, în ce-l privește pe Platonov putem judeca în chip și fel. Să-l condamnăm. Dar cum i-o fi venit și lui ? Îmi aduc aminte, îmi spunea : „Simt ceva necurat". Dar cum să fii sigur ? Ca să afli adevărul îți trebuie timp.

— Trebuia să-i miruiască pe amîndoi, o trînti simplu Levciuk. Păi cum ? Odată ce existau bănuieli, ce mai — pe amîndoi. Ca să nu mai fie bănuieli. Uite, de-o pildă, ce i s-a întîmplat lui Kisleakov : a venit un om din sat și l-a rugat să fie primit în detașament. Dar avea omul un frate în poliție. Ce să faci ? Nu puteai ști dacă-i cinstit, ori e agent. Și atunci l-au miruit. Și totul a fost bine. O vreme i-a apăsat conștiința. Dar cu timpul le-a trecut. În schimb, n-au avut nici un fel de surprize.

— Nu, așa nu se poate, spuse încet Klava. V-ați înrăit cu toții în războiul ăsta. Este de înțeles, dar nu-i bine. Uite, Platonov nu era așa. El era omenos. Poate și de aceea au ieșit așa lucrurile între noi. El îl înțelegea pe altul ca pe sine însuși.

— Da, da, da ! răspunse Levciuk și se așeză mai bine. Omenos ! Din cauza omeniei ăsteia a lui o duci tu așa acum. Și noi...

— Ce să-i faci, s-ar putea să se termine prost. Dar oricum omul a fost bun. Principalul

c-a avut suflet. Iar bunătatea nu se poate schimba în rău.

— Ce spui ? explodă sarcastic Levciuk și sări în picioare. Nu se poate ? Fii atentă. Să fiu bun și să te duc repejor colo în sat, în primul sat întîlnit. Tu doar vrei ca să te aciuiești cît mai repede undeva. Nu-i așa ? Ca să te liniștești. Și uite că te rostuiesc. Iar peste o zi vin nemții și te saltă. Dar eu nu-s bun, eu te chinui, uite, te car cu mine, iar tu mă blestemi, nu-i așa ? Și cu toate astea, poate că acolo unde te car eu vei afla un loc mai liniștit, unde să naști omenește. Și să aibă cine te îngriji.

Spuse toate astea dintr-o suflare, poate cu o prea mare înflăcărare și ea tăcu, fără să-i mai răspundă. Dar Levciuk nu avea nevoie nici de aprobarea, nici de împotrivirea ei. El era încredințat de dreptatea sa. Lupta de mult și știa că în război altă dreptate nu poate exista. O bunătate din asta nu-i pentru război. Poate, la timpul ei, nu-i de lepădat, poate chiar e binevenită, dar nu atunci cînd în orice clipă te amenință glonțul.

Klava tăcu, adîncindu-se în gîndurile sale grele, iar el, desculț, o porni peste iarba țepoasă în susul dîmbului și privi lunca peste vîrfurile pinilor care alergau în jos. Se părea că pe partea cealaltă nu existau nici drumuri, nici sate, nu se auzeau nici un fel de zgomote și nu se vedea nici un semn al prezenței nemților. Ai fi zis că nu nimeriseră rău în acest colț de pădure. Dacă ar fi să întîlnească și vreun sat. Aveau mare nevoie acum de un sat, de un cătun, de o colibă de pădure cu oameni, de ajutorul cărora Klava nu se putea lipsi.

Levciuk se plimbă agale în vîrful dîmbului printre pinii tineri, ascultă ce ascultă, apoi, pășind atent cu picioarele desculțe pe pămîntul zgrunțuros, se întoarse la Klava. Transmisionista stătea întinsă pe o parte, cu ochii închiși și el își aminti, cu o ușoară mirare, cum l-a apărat ea pe Platonov. I-a stricat viața fetei, el însuși a murit, dar uite că și mort înseamnă ceva pentru ea. Pe scurt — l-a iubit și de aceea tot acest calvar la care a condamnat-o îi pare un rai dulce.

Se așeză ușor pe iarbă, trase mai aproape de sine automatul. Simțea nevoia să se întindă, să-și odihnească trupul obosit, dar se temea să nu-l fure somnul și nu se întinse. În liniștea matinală din pădure, începu să se gîndească la situația lor, la nefericitul Tihonov, la Griboed care cine știe pe unde o fi rătăcind acum și, desigur, nu putea să nu se gîndească la Klava.

În ce-l privea pe Platonov, poate c-avea fata dreptate. Platonov era un om cu judecată, extrem de drept față de toți și calm de parcă n-ar fi fost militar. Levciuk îl cunoștea încă dinainte de război, cînd făcuseră serviciul militar împreună la Brest ; Levciuk — comandant al serviciului de transmisiuni, iar căpitanul Platonov adjunct al șefului de stat-major al regimentului de cercetași. După ce divizia lui Levciuk a fost încercuită și nimicită, Levciuk a petrecut iarna în sat la tatăl său, iar primăvara, cînd grupul lor s-a con-

topit cu grupul lui Udarţev, l-a întîlnit acolo şi pe Platonov. Şi, lucru de mirare, luptele, înfrîngerea, viaţa de pădure, plină de primejdii vădite sau ascunse, se părea că n-au influenţat deloc caracterul căpitanului, care, ca şi înainte, rămăsese echilibrat, energic, egal cu toţi, superiori sau inferiori, niciodată pripit, întotdeauna chibzuit, prudent. O singură dată şi-a trădat obceiurile, acţionînd în grabă, fără să chibzuiască destul, şi această lipsă de chibzuinţă l-a costat viaţa.

Totul a început de la pripăşirea în regimentul lor a doi ostaşi cam pe la sfîrşitul lunii mai.

Fugiseră amîndoi de la o gară unde un grup mare de prizonieri de război descărcau buşteni dintr-un tren forestier cu linie îngustă pentru a fi trimişi în Germania. În detaşament i-a adus Zoika, agenta de legătură a detaşamentului la cazarma unităţii de căi ferate, pe care ei o rugaseră să le facă legătura cu partizanii. Şi Zoika le-a făcut legătura. În detaşament, în timpul acela, erau mulţi evadaţi din captivitate şi de aceea apariţia a încă doi evadaţi nu a provocat mirarea nimănui. S-au mirat şi chiar alarmat mai tîrziu, cînd s-a discutat cu noii sosiţi la secţia specială.

Primul a fost chemat acolo Şevţov, un bărbat înalt, slăbit din cauza muncii istovitoare — pînă la armată, după cum afirma el, lucrase ca inginer la Kemerovo. Omul povestea că timp de un an a tot căutat prilejul să scape din prizonierat şi să dea de partizani. Acum era fericit că i s-a realizat visul şi a rugat

să i se dea o armă ca să lupte împotriva celor care-i pricinuiseră atîtea suferinţe şi amărăciuni.

Totul era simplu, obişnuit, ca şi la mulţi alţii din detaşament. Pe Şevţov l-au trecut fără prea multe îndoieli la compania a doua şi l-au trimis peste rîu la baraca companiei.

Discuţia cu tovarăşul lui a trebuit să fie amînată pentru seara, întrucît şeful secţiei speciale, Zenovici, fusese nevoit să plece undeva, iar grăjdarul îl şi aştepta lîngă bordei cu calul gata înşăuat. Zenovici s-a întors tîrziu, cînd partizanii, după cină, se pregăteau de odihnă, şi a găsit lîngă bordeiul său pe cel de al doilea evadat, pe care-l chema Kudreavţev. Acesta îl aştepta de o oră pe şef, avînd cu el o treabă care nu suferea amînare. Zenovici s-a mirat puţin, dar, lăsînd calul pe mîinile grăjdarului, a deschis uşa bordeiului şi a aprins gazorniţa de pe masă.

Kudreavţev — un flăcău cu înfăţişare atrăgătoare, cu un zîmbet naiv pe faţa oacheşă, sprîncenată — a relatat imediat şi amănunţit totul despre sine ; cum şi-a pierdut tancul în lupte aprige, cum l-au salvat camarazii din foc şi chiar a arătat pe spinare cicatricea unei răni grele din cauza căreia căzuse prizonier. De fel era din Leningrad, înainte de armată lucrase la o uzină vestită, îşi iubea patria şi-i ura pe nemţi, împotriva cărora era gata să lupte ca partizan, indiferent ce sarcini va primi, deşi el, în treacăt fie spus, era transmisionist cu înaltă calificare. Şi a mai declarat, în secret, că tovarăşul său Şevţov, cu

puțin înainte de evadarea lor, fusese chemat de cîteva ori la șeful S.D-ului. Se poate să fi fost recrutat ca agent. Se poate însă ca el, Kudreavțev, să și greșească, că doar n-a fost de față la discuțiile de la S.D., dar ca patriot și ca om cinstit nu poate să nu informeze despre toate astea pe comandantul detașamentului. Zenovici i-a răspuns cu un calm voit că toate acestea îi sînt cunoscute, deși despre istoria cu S.D.-ul auzea pentru prima oară. Terminînd în grabă discuția, a și trimis plantonul după Șevțov.

Șevțov a venit într-un tîrziu, întrucît se și culcase, și, auzind că ar fi fost chemat la S.D. s-a mirat. Sau, poate, s-a făcut că se miră. A negat că ar fi fost chemat la S.D., s-a jurat că nu și-a luat nici un fel de obligații față de nemți și că nu este agentul lor. Despre Kudreavțev n-a putut spune nimic rău. Au lucrat împreună, au dormit împreună în baracă, împreună au evadat prinzînd un moment prielnic, în timp ce erau transportați de pe platformă niște bușteni.

Zenovici a raportat totul comandantului și, după ce s-au sfătuit, au ordonat ca Șevțov să fie percheziționat. Cînd în aceeași noapte băieții i-au descusut manșetele pantalonilor au descoperit acolo o bucată de pînză cu niște cifre scrise cu vopsea rezistentă la apă. Șevțov n-a putut să dea o explicație, dar pentru toți a fost limpede că era vorba de un cifru nemțesc. Partizanii au mai văzut asemenea lucruri, așa că a doua zi l-au executat pe Șevțov într-o rîpă.

Iar Kudreavțev și-a atras astfel simpatia tuturor partizanilor din detașament. Doar a ajutat la demascarea unui agent al nemților și prin aceasta, se poate spune, a salvat detașamentul. Nu era greu să-ți închipui ce s-ar fi întîmplat cu detașamentul dacă ar fi rămas acolo acest Șevțov. Și, în general, noul partizan s-a dovedit a fi un flăcău uimitor de simpatic, un ochitor de frunte, se pricepea la repararea ceasurilor și, totodată, cînta minunat la armonică. Armonica lor, ce-i drept, nu făcea doi bani, avea burduful plesnit și tot timpul i se înțepeneau clapele, era dezacordată și cu toate acestea Kudreavțev cînta așa de bine, că nu te mai săturai ascultîndu-l. Cum avea o clipă de răgaz, se așeza pe bancă lîngă baraca companiei întîi și începea să cînte încetișor „Tristețea“ sau „Năframa albastră“. În jur se adunau băieții, ascultînd și privind cu cîtă agilitate îi aleargă degetele pe clape, iar armonistul zîmbea liniștit tuturor și se bucura din toată inima de cîntecul său.

Treptat, pe nesimțite, Klava a început să vină la baraca companiei întîi.

Venea singură și, cu sfială, se oprea lîngă mesteceni, mai departe de grupul zgomotos al băieților, care imediat începeau s-o cheme lîngă ei. Kudreavțev, după obiceiul său, reacționa imediat la apariția fetei lîngă mesteceni și cînta mai departe, zîmbindu-i numai ei. Klava, băgînd de seamă atenția care i se dădea, se simțea oarecum stînjenită, dar rămînea pe loc, asculta și se apăra ușor și prietenos de

sîcîielile băieţilor care se purtau mult prea familiar. De altminteri, de ea nu se prea legau. În detaşament se ştia cîte ceva despre relaţiile ei cu şeful statului-major Platonov. Levciuk în asemenea clipe de răgaz era şi el acolo sau prin preajmă, ocupat cu vreo treabă măruntă, şi întotdeauna remarca apariţia fetei lîngă armonist şi nu-i scăpau atenţiei nici un pas, zîmbet sau privire. Din prima clipă şi-a dat seama de simpatia ei pentru Kudreavţev şi asta l-a pus în gardă.

Levciuk nici el nu ştia prea bine dacă o iubea pe Klava sau poate doar îi plăcea puţin, dar nu-şi arăta simţămintele, întrucît nu voia să-i stea în drum lui Platonov. Încă din prima zi, cînd a adus-o de la Kirovskaia, de la prima privire schimbată între noua transmisionistă şi şeful statului-major, el îşi dăduse seama că cei doi păreau făcuţi unul pentru altul. Aşa că s-a dat deoparte, dar numai de dragul lui Platonov şi nu voia s-o mai facă pentru nimeni altcineva, chiar dacă ar fi fost ca un înger de frumos şi ar fi cîntat la orgă şi nu la această armonică prăpădită. Şi Levciuk, pe tăcute, dar cu îndîrjire, cu toată tăria geloziei tinereşti, îl ura pe noul partizan, pe Kudreavţev cel îndrăgit de toţi. O dată chiar se hotărîse să vorbească cu Platonov despre el şi chiar l-a oprit pe şeful statului-major cînd l-a întîlnit întîmplător pe cărare, dar chiar atunci fusese chemat în adăpostul statului-major, şi Levciuk, după ce l-a aşteptat o vreme, a plecat la treburile sale. Mai tîrziu i-a părut

foarte rău că discuţia lor a fost zădărnicită. Cine ştie, poate ar fi preîntîmpinat marea nenorocire ce s-a abătut peste puţin asupra detaşamentului.

Klava începuse să aibă necazuri cu staţia de radio. A scăpat o transmisie de dimineaţă, întrucît nu putuse regla „Severok"-ul său. Leşcev nu mai era în detaşament atunci — fusese trimis la grupa lui Tesliuk — şi astfel cei de la statul-major şi-au amintit de Kudreavţev. El s-a arătat bucuros să dea o mînă de ajutor, a învîrtit nu ştiu ce, a potrivit nu ştiu ce, şi într-adevăr staţia a început să funcţioneze. Ce-i drept s-a constatat imediat că nu va rezista mult, că trebuie schimbată o rotiţă dinţată. Dar de unde rotiţă în pădure ? ! Şi Kudreavţev s-a oferit să facă rost de piesă de la un cunoscut de la gară, care avea încredere în el şi numai în el. Platonov s-a gîndit, s-a sfătuit cu Klava şi au hotărît să rişte, să-l trimită pe Kudreavţev, dar nu singur, ci cu o grupă, iar comandant al grupei a fost numit Levciuk. Levciuk fusese de mai multe ori la gara aceea, avea pe acolo nişte cunoscuţi şi nu a dat nici o importanţă acestei misiuni. Avusese sarcini mult mai grele şi o scosese la capăt, aşa cum gîndea că va face şi de data aceasta.

La gară, urma să se ducă într-o duminică, iar sîmbătă, întorcîndu-se din Kleşţî, în fruntea unui grup de trei cercetaşi, s-a abătut pe drum într-un cătun la un gospodar cunoscut, care i-a ospătat cum se cuvine. Şi cînd, în-

torcîndu-se la detaşament, a raportat comandantului îndeplinirea misiunii, acesta pe loc a ordonat să fie trimis în groapa de lîngă adăpostul gărzii, care era folosită la ei drept închisoare. Levciuk a sărit ars, i-a spus comandantului o mulţime de grosolănii, după care a fost nevoit să predea automatul şi să meargă la groapă sub paza furierului de la comandament. Acolo şi-a azvîrlit cu năduf pufoaica în groapă, a sărit şi el şi s-a culcat, socotind că dimineaţa îl vor elibera.

Dar nu l-au eliberat nici dimineaţa, nici seara. A stat în groapă pînă luni, cînd în detaşament s-a răspîndit vestea că la gară, căzînd într-o cursă, a murit şeful statului-major Platonov.

Auzind aceasta, Levciuk şi-a pierdut cumpătul. Fără să ia în seamă strigătele santinelei, a sărit din groapă şi s-a repezit spre adăpostul statului-major, unde plîngea Klava zbătîndu-se pe iarbă şi tuna şi fulgera comandantul detaşamentului. Ceilalţi comandanţi umblau cu capetele plecate şi oftau din rărunchi.

După cum bănuise Levciuk, de moartea neaşteptată a şefului statului-major era şi el vinovat. Din cauza arestării sale comanda grupului a luat-o Platonov, care, duminică seara, împreună cu Kudreavţev şi trei partizani, au plecat spre gară. Doi din aceşti partizani stăteau acum în faţa comandantului şi relatau cum se petrecuseră lucrurile.

Îi trădase Kudreavţev.

La început, totul mersese bine şi nu bănuiseră nimic. În amurg, s-au apropiat de grădina gării şi s-au ascuns în cînepa deasă, care crescuse mult peste vară. Cînd s-a întunecat, Kudreavţev a luat-o spre gară, pe-o ulicioară îngustă, să-l caute chipurile pe omul acela cunoscut. Ceilalţi aşteptau. După o bună bucată de timp s-au gîndit că s-o fi întîmplat ceva neprevăzut cu Kudreavţev. Pierzîndu-şi răbdarea, Platonov a ieşit, în întuneric, din cînepă să se uite ce se petrece prin apropiere. Dar n-a apucat căpitanul să se tîrască pînă la gard, că s-a auzit ţipătul său înăbuşit, apoi au răsunat împuşcături. Oamenii s-au năpustit din cînepă în partea cealaltă a grădinii, dar şi acolo au dat de nemţi, care trăgeau de-a lungul răzorului cu automatele. Înţelegînd că au căzut în cursă, s-au năpustit care încotro şi din fugă au auzit glasul lui Kudreavţev, care le striga nemţoilor: „Pe ăla, pe ăla, ţineţi-l, cel cu căciula de Kuban!“

Cu căciulă de Kuban era doar Platonov.

Apoi au aflat că pe şeful statului-major, cu pieptul sfîrtecat de gloanţe, l-au dus la interogatoriu la poliţie, unde a murit fără să-şi mai recapete cunoştinţa. Kudreavţev, după această acţiune, a dispărut. Probabil că stăpînii lui l-au trimis într-un alt loc, unde, de asemenea, era preţuit cîntatul la armonică.

Klava se omora de durere, Levciuk scrîşnea din dinţi. Trei zile mai tîrziu l-au transferat din plutonul de cercetaşi la compania a treia ca soldat mitralior.

7

Griboed se întoarse după trei ore, nu mai devreme.

Levciuk se trăsese la umbră, se făcuse cald, obielele se întăriseră la soare de parcă erau de tablă, cizmele se uscaseră şi ele, că de-abia a izbutit să şi le tragă în picioare. Klava, cine ştie de ce, începuse să tremure cuprinsă de frisoane, şi Levciuk o înveli cu pufoaica, spunîndu-i cu blîndeţe să se liniştească, să doarmă. El era convins că în timpul somnului nu poate să înceapă de ce-i era frică. Pe el însuşi îl trăgea la somn, dar nu-şi îngăduia să doarmă. Ca să alunge somnul, se hotărî să facă ceva : scoase încărcătorul automatului, îi săltă capacul. Încărcătorul nu era plin. Levciuk numără cartuşele. De toate erau patruzeci şi trei. Pentru patru rafale bune. Montă la loc încărcătorul, legă cureaua ruptă şi începu să se uite cu nerăbdare după Griboed. Îl aştepta să vină din partea în care plecase, dar căruţaşul se ivi dintre pinii din spate şi, primul lucru pe care-l făcu, fu să-şi scuture de acele de pin căciula miţoasă.

— Ei, ce-i ? sări Levciuk, nerăbdător, neputînd citi nimic clar pe faţa căruţaşului.

Venind mai aproape, acesta îşi puse în tăcere arma pe iarbă, se lăsă şi el obosit jos şi-şi scoase căciula, dezvelindu-şi fruntea zbîrcită, nearsă de soare, plină de năduşeală. Ultima oară se bărbierise cu o săptămînă în urmă şi întreaga faţă îi era acoperită de peri deşi crescuţi în neorînduială.

— Păi, cum să zic ? E p-acolo un sat. Dar e ars.

— Auzi bucurie, ars ! făcu Levciuk dezamăgit. Noi de oameni avem nevoie.

— Ars, mda, urmă Griboed, fără să dea atenţie nemulţumirii lui Levciuk. Un hambar ce-a mai rămas. La margine de sat. Ziceam că-i pustiu, da cînd mă uit mai bine, văd o femeie umblînd pe-acolo, pe lîngă lan.

— O femeie ?

— Îhî, o femeie.

— Ai vorbit cu ea ?

— No, n-am vorbit. Am văzut-o şi-napoi. Mă grăbeam, vezi bine.

— Aşa ! Bun ! răspunse Levciuk. Atunci haidem, Klava. Scoală ! E departe ?

— Păi, nu prea. Iote, după pinii ăia e o rîpă cu un fir de apă. Apoi vine o rarişte... Acolo-i lanul de secară, începu să relateze Griboed.

— Ei, cît să fie ? Un kilometru, doi, trei ?

— Poate, doi, mda. Sau trei.

— Gata ! La drum !

Klava se ridică greu, clătinîndu-se, abia ţinîndu-se pe picioare. Apoi, la fel de greu se săltă şi Griboed. Arăta obosit, probabil c-avea nevoie omul de puţină odihnă, dar Levciuk se grăbea să ajungă la oameni, să scape de nesiguranţa asta din pădure, care se cam prelungise peste măsură. În sufletul lui se cuibărise neliniştea pentru Klava, nelinişte care sporea cu fiecare ceas.

Fără grabă, ca să nu lase transmisionista în urmă, coborîră de pe dîmbul cu pini, ocoliră

rîpa, și ieșiră în curînd la un drum de pădure. Înainte de a porni pe el, Levciuk se uită în dreapta, în stînga, cercetînd dacă nu sînt cumva urme. Dar toate urmele erau vechi : făgașuri spălate de ploaie, urme de copite și de roți. Se părea că pe aici nu a trecut de mult nimeni. Cu toate acestea Levciuk își săltă automatul pe umăr, ca să-i fie la îndemînă, cu țeava înainte, și porni, cercetînd cu privirea la fiecare cotitură a drumului.

— Păi, nu-i nimeni pe aici, ce te mai uiți, spuse Griboed, băgînd de seamă precauțiile lui Levciuk. Eu am mers...

— Ia te uită ce curajos. A mers ! mormăi Levciuk. Și dacă-s nemți ?

— Să-i ia dracu. Înseamnă că așa ne-o fi soarta. Ce-ai putea să faci...

— Ei, asta-i... N-ai decît s-o spui despre tine. Noi vrem să mai trăim. Nu-i așa, Klava ?

Șchiopătînd în urma lor, Klava nu răspunse. Pesemne că nu-i ardea de glume. Mușcîndu-și buzele arse, transmisionista de-abia mai putea merge. Levciuk își încruntă îngrijorat sprîncenele — măcar de-ar ajunge mai repede la hambarul descoperit de Griboed, altfel o mai apucă în pădure și ce te faci cu ea ? Vorbele lui Griboed cu privire la soartă nu-i plăcură lui Levciuk, care era, în general, împotriva oricărei resemnări și cu atît mai mult în război. Deși nu era greu să-l înțelegi pe acest căruțaș pe care nu prea l-a răsfățat viața, iar războiul l-a dat gata de tot.

— Eu unul, așa să știi, nu vreau cine știe ce să trăiesc. S-ar putea zice că nici nu vreau

deloc, spuse Griboed, greblînd cu picioarele desculțe nisipul îndesat. Ce să fac cu viața asta, dacă n-a mai rămas nimeni dintr-ai mei ? Nici femeia, nici copilașii. Războiul o să se sfîrșească, iar eu ? Cine-o să mai aibă nevoie de mine ?

— Ești un caraghios ! spuse Levciuk. Cînd se va termina războiul vei fi la mare onoare. Uită-te la tine cîte merite ai dobîndit pînacum ! Din cea dintîi primăvară ești la partizani ?

— Îhî, din a dintîi.

— O să capeți o decorație, o să fii cineva. Deși, desigur, pentru decorație nu-i de ajuns să fii căruțaș.

— Ei, la ce-mi trebuie mie decorație ! De Volodka al meu am eu nevoie. Pe toți i-aș da, și pe fete și pe femeie. Numai pe Volodka să-l am...

— Cum, pe Volodka l-au omorît atunci ? întrebă cu interes Levciuk.

— Ei, da. Aproape în brațele mele. L-a nimerit în coastă un glonț dum-dum. I-au ieșit mațele afară. Așa de subțirele... ca la un pui. Le-am adunat, le-am adunat, dar ce să mai faci... A fost un dum-dum !

— Mda, asta-i rău, îl compătimi Levciuk. Mai rău nici că se poate.

Rău în războiul ăsta exista cu duiumul, soarta lui Griboed însă era din cale-afară de cruntă. Greu de spus de exista vreo pricină anume, ori toate le hotăra puterea oarbă a întîmplării, dar bătrînul trecuse prin atîtea cîte nu-i dorești nici dușmanului. În parte

datorită bunătății sale, după cum socotea Levciuk, care auzise în detașament o mulțime de lucruri despre nenorocirile acestui om.

Griboed locuise împreună cu familia în Vîselki, așa se numea satul, așezat în afara marilor drumuri, lîngă o pădure neumblată. Gospodăria lui se găsea dincolo de sat, aproape în marginea pădurii. Frontul, în cea dintîi vară de război, a trecut peste locurile acelea fără să se bage de seamă. Țăranii n-au văzut nici retragerea alor noștri, nici venirea hitleriștilor. Oamenii s-au ocupat mai departe cu ce se ocupaseră sute de ani pînă la război și în ziua aceea scoteau cartofii pe cîmp. La cartofi erau și Kalistrat Griboed cu nevasta și cu bătrîna mamă ; copiii mai mari Galea și Volodka îi ajutau. Șura și cea mai mică, Manecika, se încălzeau lîngă focul de pe răzor și coceau cartofi. Griboed se grăbea. Nu mai aveau mult de săpat, cînd, dintr-o dată, îndreptîndu-se din șale, Griboed zări în marginea satului un om, care, fluturînd în tăcere mîna, îi făcea semn să se apropie.

Griboed aruncă în coș cartofii și se uită în jur. Nevastă-sa scormonea pămîntul cu mîinile, fără să ia seama la nimeni ; omul o porni cu pași mari peste brazde spre pădure.

Ascuns după un pin tînăr, necunoscutul aștepta. Era un bărbat tînăr, cu barba crescută mare, îmbrăcat într-o bluză marinărească, cu un automat nemțesc în mîini. Îl întrebă pe Griboed despre nemți și poliție

și-l rugă să-l ajute. În apropiere, dincolo de baltă, rămăseseră tovarășii săi. Doi din ei erau răniți și nu puteau merge singuri. Și-apoi trebuia să se ascundă undeva pentru un timp. Griboed înțelese situația și, fără să spună nimic, se întoarse la cîmp, înhămă iapa și plecă pe drumeag spre ariniș. Acolo se sui lîngă el ostașul cu automatul nemțesc în mîini.

Nu merseră prea mult și ostașul îi arătă locul în păduricea de brazi, lîngă drum, unde așteptau tovarășii săi. Erau trei, doi grav răniți, care nu puteau merge singuri, și un soldat tinerel cu nasul cîrn și tuleie de adolescent pe față, pe care-l chema Venea. Urcară răniții în căruță și, cînd se înnoptă, plecară acasă la Griboed.

Trei săptămîni răniții — un colonel de la tancuri și un instructor politic — au zăcut în casă. Femeile i-au îngrijit cum s-au priceput. O dată Griboed a adus din sat un felcer pe care-l cunoștea și pe care l-a plătit bine. Felcerul a lăsat niște doctorii care trebuiau puse pe răni. Doctoriile s-au dovedit bune. Rănile se închideau binișor, deși nu atît de repede cum ar fi vrut răniții. Tovarășii lor sănătoși, Terehov și Venea, plecau adesea de acasă și zile întregi lipseau, nevenind nici noaptea. Nu-i spuseseră nimic gazdei, dar omul știa că îi căutau pe partizani.

Totul mergea mai mult sau mai puțin bine. Treptat, colonelul începu să se dea jos din pat și să umble prin casă. Instructorul să se

ridice în capul oaselor, puţin cîte puţin, cînd în Vîselki s-a ivit deodată poliţia.

Este adevărat că Griboed prinse de veste la timp, îi ascunse în grabă pe răniţi după cuptor, îi acoperi cu tot felul de catrafuse şi cînd doi poliţişti intrară în casă nu văzură nimic. Ca să-i îmbuneze pe poliţişti, Griboed le dădu o sticlă cu rachiu de casă, nevasta scoase din horn o bucată de slănină şi copoii, mulţumiţi, o-ntinseră să se ospăteze. Dar, îmbătîndu-se, au continuat vînătoarea şi au luat cu ei trei necunoscuţi descoperiţi în Vîselki, şi odată cu ei pe cei care-i găzduiseră. Seara cînd s-au întors acasă Terehov şi Venea, au ţinut cu toţii sfat şi au hotărît să se mute cît mai repede în pădure.

Şi-au săpat un bordei dincolo de arinişul din apropierea ogrăzii lui Griboed, l-au acoperit cu muşchi şi cetină, camuflîndu-l atît de bine, încît nici de la zece paşi nu-ţi puteai da seama unde-i bordeiul. Înăuntru au pus o sobiţă din tablă, au încins-o zdravăn şi în noaptea dinaintea aniversării Revoluţiei din Octombrie au mutat răniţii acolo. Ce-i drept, nu puteau sta numai în bordei, fără să iasă afară. Trebuia să facă rost de mîncare, îmbrăcăminte şi de aceea noaptea ostaşii veneau pe la Griboed, sau se ducea el pînă la bordei. Cît n-a dat zăpada totul a mers bine, dar după primele ninsori rămîneau pe jos urme vizibile, care se tot înmulţeau pe măsură ce trecea vremea. S-a făcut chiar cu timpul o cărăruie din curte pînă la ariniş. Oricît căuta Griboed s-o camufleze de priviri străine, oamenii răi au observat ceva şi i-au informat pe nemţi.

Pe el unul l-a salvat întîmplarea sau, poate, soarta cum socotea Griboed. Ceilalţi însă au avut mai puţin noroc.

Cu puţin înainte de Anul nou li se terminaseră lemnele. Acum consumau o cantitate dublă, pentru că făceau focul mai des şi mai mult, mai ales pentru răniţi. Dar lemne bune nu se găseau în apropiere. Ţăranii mergeau după ele cîte zece kilometri în pădure. Într-o bună zi, în zori, Griboed l-a sculat pe Volodka, a înhămat iapa la sanie şi s-au dus la o parcelă pe care o ştiau ei, unde de cîţiva ani zăceau pregătite şi netrimise în Donbass stive întregi de lemne pentru mină. Parcela era departe, dar Griboed trăgea nădejde să sfîrşească pînă seara treaba şi la întoarcere să descarce lemne şi la bordei. Cu atît mai mult cu cît de dimineaţă începuse să ningă mărunt şi deci nu vor rămîne urme, ceea ce era de dorit pentru siguranţă.

A intervenit însă ceva neprevăzut. Cînd treceau cu sania încărcată peste Krivaia, s-au rupt două picioare de la sanie, lemnele s-au înfipt cu vîrfurile în zăpadă, şi iepşoara oricît s-a opintit n-a putut să scoată sania la loc drept. A trebuit să descarce lemnele şi să le care din rîpă cîte puţin, în trei rînduri, aşa că au întîrziat şi-abia pe la miezul nopţii au ajuns la Vîselki. Griboed mergea lîngă iapă, Volodka, obosit, stătea cocoţat pe lemne. Obosit şi nedormit, băiatul moţăia şi tatăl său se

tot uita în urmă, temîndu-se să nu adoarmă cumva și să alunece pe sub tălpile săniei.

Le rămăseseră, poate, doi kilometri pînă la bordei, cînd în liniștea nopții răsunară împușcături.

De cîteva ori au bubuit puștile, a răpăit și apoi a amuțit un automat. Parcă s-ar fi auzit și un țipăt sau, poate, așa li s-a părut, și din nou s-a lăsat liniștea. Cuprins de presimțiri rele, Griboed o coti de pe drum sub brădet, îi trecu hățurile lui Volodka, iar singur o luă la goană prin pădure spre bordei.

Apropiindu-se de bordei, a înțeles că s-a întîmplat o nenorocire. Ușa era smulsă din balamalele meșterite de ostași, pe zăpadă zăceau mindirele de paie, o bancă, niște zdrențe din bordei, zăpada din jur era frămîntată de picioare străine. După toate aparențele avusese loc și un schimb de focuri, cîteva tuburi de cartuș adunate de Griboed de pe jos miroseau încă a praf de pușcă.

Griboed se năpusti prin zăpadă peste rîuleț, spre ograda sa din apropiere și în curînd auzi cum dădeau acolo ordine polițiștii. Răsuna glasul tunător al comandantului, se auzea plîns de femeie. Era limpede că polițiștii îi devastau gospodăria. Au încărcat apoi în sanie avutul și i-au ridicat familia.

Griboed rămase în tufișuri pînă cînd văzu trei sănii îndreptîndu-se pe drumul mare către orășel. Atunci se smulse din loc, alergînd spre casa lui prădată, dar văzînd ușa larg deschisă, se piti după o salcie. Înțelegea bine că totul s-a părăduit și că n-au mai rămas

aici decît el și cu Volodka al lui. Copoii puteau să-i fi întins o capcană, așa că, după un răstimp, se trase înapoi în tufișuri.

Se întoarse la Volodka, care era înspăimîntat, îi spuse că n-au mai rămas decît ei doi, azvîrli lemnele din sanie și mînă iapa spre inima pădurii. Acolo undeva, sub un brad, își înjghebară o colibă, în care petrecură tremurînd de frig două zile și două nopți, hrănindu-se cu restul de pîine ce le mai rămăsese în desagă. Apoi începu să-i chinuie foamea. După alte două zile, foamea și grija de familie îl goniră din nou pe Griboed în Vîselki. De data aceasta nu mai găsi pe nimeni în ograda lui. Griboed umblă ce umblă descumpănit prin casa înghețată, neobișnuit de tăcută, adună de pe jos cîteva lucrușoare de îmbrăcăminte, găleata, luă niște cartofi din beci — nimic altceva nu mai rămăsese acolo, totul cărase poliția. Cartofii aceia și jalnicele rămășițe ale avutului său i-au și ajutat la început, în pădure, nelăsîndu-i să înghețe sau să moară de foame. După o săptămînă, înjghebară un bordeiaș mititel în pădure, meșteriră o sobiță care, cu toate că scotea grozav de mult fum, mai dădea totuși și un picuț de căldură.

Tatăl și fiul se hotărîseră să rămînă pînă la primăvară în pădure și poate c-ar fi izbutit, dacă n-ar fi fost iepșoara lor tînără, neastîmpărată, care voia și ea să mănînce. Or, fîn în pădure iarna nu se găsea nicăieri. Fîn puteai găsi în Vîselki și Griboed, de mila animalului, se duse de vreo două ori pîn-a-

casă. Totul a mers bine, nu s-a întîlnit cu nimeni, iar de urmărit nu putea fi urmărit, întrucît pornea în aceste expediţii în nopţi cu viscol ca să nu lase urme.

O dată Volodka ceru să meargă şi el cu taică-său după fîn. Băiatul simţea pesemne lipsa oamenilor, se închisese într-o singurătate tăcută, încetase să mai rîdă, se vedea că duce dorul surorilor şi al mamei. La început, Griboed n-a prea luat seama la starea feciorului, dar mai încolo a început să se teamă pentru băîat, căci prea de tînăr s-a prăvălit peste el noianul de nenorociri. Şi cînd fiul a început să-l roage să-l ia şi pe el în această scurtă expediţie de noapte, Griboed, cu inima strînsă, s-a învoit. Deşi avea sufletul greu, bîntuit parcă de o presimţire rea, n-a izbutit să învingă mila faţă de ultimul său copil şi nu l-a gonit în bordei cînd acesta s-a suit pe capra saniei.

Era o noapte cu viscol, brazii din pădure foşneau ameninţător şi vîntul spulbera zăpada. Aproape tot drumul iapa a mers la pas, ferindu-şi capul de bătaia vîntului. Către miezul nopţii au ieşit din pădure şi au cotit-o pe drumul spre Vîselki, care abia se mai desluşea. Gospodăria lui nu mai era departe, Griboed scruta cu nerăbdare bezna învolburată, cu un dram de speranţă în suflet c-ar putea zări o luminiţă în fereastra căsuţei sale, că poate acolo, cine ştie, s-or fi întors fetele şi nevasta, că poate le-au eliberat de la poliţie. De ce să le ţină acolo ? Cu ce-s ele vinovate faţă de autorităţile nemţeşti ?

Dar nu i-a fost ursit lui Griboed să mai revadă pe cineva dintr-ai lui. Nu ştia omul că de mult nevastă-sa îşi pierduse şi ultimul strop de vlagă la interogatoriul de la poliţie, că pe copii i-au dus undeva departe, că bătrîna lui mamă, nemaiputînd îndura chinurile, s-a stins în tăcere în beciul poliţiei şi că în curtea sa de trei zile în şir pîndesc trei poliţişti.

Între timp, Kalistrat Griboed mîna iapa şi ei se apropiau tot mai mult de nenorocirea lor. Începuseră să se zărească în noapte salcia strîmbă de lîngă poartă, fîntîna cu cumpănă, gardul de nuiele de lîngă şură, frînt de cai străini. Şi atunci iapa s-a oprit, nu se ştie de ce, şi-a ridicat capul şi a forăit încetişor, neliniştită. El îi ştia acest obicei de cîine nu de cal şi a tras de hăţuri. Şi-a aţintit privirea încordată spre curtea întunecoasă, dar n-a putut desluşi nimic. Şi totuşi presimţea că se petrece acolo ceva rău. Volodka era şi el neliniştit şi-l ruga încet din sanie : „Tată, nu te du ! Nu te du, tată !“

Griboed în grabă întoarse iapa din drum. N-a apucat însă iapa să iasă din zăpada de pe marginea drumului şi să răzbească la loc neted, că din curte răsună un strigăt mînios: „Stai !“ Griboed, din mers, şfichiui iapa cu biciul şi în aceeaşi clipă bubui un foc de armă. Volodka se prăbuşi deodată în sanie, spunînd ceva cu glas schimbat, nefiresc, iar el, fără să-i dea atenţie, aruncîndu-se în sanie, în genunchi, mîna iapa din răsputeri. De parc-ar fi simţit năpasta căzută pe capul oa-

menilor, iapa țîșni în galop, într-o clipită străbătu partea deschisă a drumului și, urmărită de împușcături dese, intră în pădure. Abia cînd au pătruns mai adînc în pădure, Griboed a oprit sania și l-a apucat de umeri pe Volodka.

Volodka zăcea pe o parte, apăsînd cu amîndouă mîinile pe burtă poalele sumanului. Tatăl i-a desfăcut mîinile închircite, a descheiat sumanul și s-a îngrozit. Din rana însîngerată ieșeau, vii, făcînd bășici ciudate sub mînă, mațele subțirele ale lui Volodka. Văietîndu-se încet, băiatul le aduna îngrozit sub cămașa însîngerată și plîngea de durere. Nenorocirea abătută nu mai putea fi înlăturată.

L-a dus viu încă în bordei. Volodka spunea ceva cu glas slab, își chema mama, apoi tăcu și pînă la ziuă a zăcut așa în tăcere, zvîcnind ușor, la răstimpuri, din picior sau din mînă.

În zori, s-a stins...

8

Pe un drumeag îngust de pădure trecură de marginea brădetului, lăsară în urmă o curătură, năpădită de puieți de pini, și o cotiră la stînga. Un sfert de oră mai tîrziu, Griboed îi scoase la marginea unui lan de secară, pe o costișă. Pe cîteva tarlale, despărțite de răzoare joase, arate de mîntuială, dădea în pîrg o secară rară printre ale cărei fire pipernicite se întrezăreau pîlcuri dese de al-

băstrele și rozete albe de romaniță. Griboed alese un răzor mai lat și coti, cosind cu picioarele iarba aspră a răzorului. Ceilalți îl urmară.

— Iată și satul, spuse căruțașul.

Levciuk se așteptase să vadă niște clădiri sau măcar acoperișuri de paie cu coșuri, semne ale apropierii de sat, dar nu văzu nimic din toate astea. Prezența pînă nu demult a unui sat aici se ghicea cît de cît după cei cîțiva pomi înalți, care se înălțau mai departe după lanul de secară. Venind mai aproape, văzură, dincolo de gardurile năpădite de buruieni, rămășițele afumate ale unor vetre, din loc în loc colțuri de șură scăpate din pîrjol, bîrne prăbușite prin ogrăzile năpădite de iarbă. Din multe clădiri nu mai rămăseseră decît pietrele temeliilor. Pomii din apropierea gospodăriilor arse erau uscați, cu crăcile goale, fără frunze. Un tei înalt lîngă o fîntînă era verde numai pe o parte, cealaltă parte a coroanei, arsă, înălța spre cer crengi stranii, negre. În grădinile călcate în picioare, fără straturi, zăceau claie peste grămadă putini sparte, diferite unelte de gospodărie, prăjini, zdrențe cenușii, uscate. Probabil că satul fusese ars în primăvară, înainte de săpatul grădinilor, culturile de toamnă creșteau ale nimănui, iar cele de primăvară nu se vedeau nicăieri. Cîmpul de dincolo de grădini rămăsese părăsit, năpădit de lobodă și pălămidă.

— Unde ne-ai adus ? se opri Levciuk. Unde vezi aici oameni ?

— Aşteaptă, aşteaptă ! Vin aici.

Griboed merse cu pas vioi înainte, pe marginea satului. Străbătură dincolo de tufişuri o rîpă nu prea adîncă, la capătul căreia văzură, dintr-o dată, o arie mică, cu două construcţii, pe o colină lîngă un ariniş.

— Iete, c-am ajuns ! Acolo era femeia, aduna ceva. Niscai ierburi sau cine ştie.

— Bine, linişte. Rămîneţi aici, spuse Levciuk, dîndu-l deoparte pe căruţaş, îndreptîndu-se cu paşi repezi spre arie.

Din ariniş pornea şerpuind un drumeag, noroios probabil primăvara, iar la vremea aceea zvîntat, care în apropierea ariei o cotea înspre sat. Nu se vedeau urme proaspete pe el, dar drumeagul acesta nu-i plăcu lui Levciuk şi, înainte de a-l trece, se uită atent jur-împrejur. Din cele două construcţii de pe arie, mai aproape de drum era un şopron cu nişte rămăşiţe de paie din anul trecut grămădite într-un colţ. Mai încolo era un hambar înclinat cu acoperişul străpuns, din găurile căruia atîrnau, ca nişte coaste, şindrilele şi căpriorii. Levciuk ocoli o grămadă de pietroaie de lîngă colţul hambarului şi tufele dese de zmeură de-a lungul zidului şi se pomeni de partea cealaltă, unde era uşa. Uşa era închisă şi nu se vedea nimeni prin apropiere. În vîrful unui măr păduret de la marginea lanului de secară se legăna liniştit un corb bătrîn, care, întorcînd capul, se uita bănuitor la el. Levciuk flutură mîna, dar corbul nici măcar nu clipi din ochi şi numai cînd Levciuk mişcă

de pe umăr automatul, fîlfîi leneş din aripi şi zbură în silă spre sat.

Nevăzînd pe nimeni, Levciuk deschise încetişor una din uşi. În hambar domnea întunericul, mirosea a paie putrezite şi a praf. Deasupra capului cu piuituri slabe se avîntară două rîndunele. Pesemne că-şi aveau acolo cuibul. Levciuk deschise larg uşa şi păşi peste prag.

Da, se părea că Griboed nu greşise cînd vorbise de o femeie. Într-adevăr în hambar locuia cineva.

Lîngă perete, pe un braţ de paie era aşternut un suman vechi şi zăceau nişte zdrenţe. Tot aici se găsea o găleată pentru apă, iar pe perete atîrna un cojoc. Pe podeaua de lut bine măturată, lîngă uşă, stăteau aliniate nişte cizme cu turetcile tăiate. Pereţii întunecoşi erau luminaţi de crăpăturile fără număr dintre bîrne. La stînga intrării mai era o uşă scundă, care da probabil în şura pentru snopi. Tot acolo se sprijinea pieziş de perete o scară improvizată din beţe.

Levciuk aşteptă o vreme ascultînd, apoi strigă încetişor :

— Hei ! E careva viu pe aici ?

Nimeni nu răspunse — poate că-n clipa aceea nu era nimeni în hambar. Dar pînă la urmă trebuia să vină cineva, dacă locuia acolo, se gîndi Levciuk şi ieşi afară. Griboed şi Klava îl urmăreau cu încordare din tufişuri.

— Haide'ncoa ! le făcu semn cu mîna.

Cînd s-au apropiat, el a deschis larg uşa — intraţi ! — şi Klava cu paşi apăsaţi, apucîn-

du-se de uşă, a intrat prima în hambar. Aruncînd o privire speriată în acel adăpost omenesc întunecos, văzu pe podea sumanul şi deodată se lăsă pe el, sleită de putere.

— Deh, uite! De-aici nu ne mai ducem nicăieri, spuse Levciuk. Dar unde-i gospodina?

Griboed nu intră în hambar, îi înconjură colţurile năpădite de zmeuriş şi urzici, se opri, ascultă. Dar nu, nu era nimeni în apropiere. Domnea liniştea. Doar în adierea proaspătă a vîntului de dimineaţă fremăta mărul din apropiere şi se legăna cu un foşnet uşor lanul de secară.

Iar Levciuk în timpul acesta, cercetînd colţurile construcţiei, urcă cîteva fuşteie ale scării şi privi în podul şurei pentru snopi. Se gîndea că poate oamenii se ascunseseră în pod. Dar nici acolo nu era nimeni. Doar praf neatins de picior de om şi găinaţ de rîndunele. Din cuibuşorul cenuşiu de sub căprior priveau căpuşoarele curioase ale puilor de rîndunică şi se auzi un piuit neliniştit. Levciuk coborî şi deschise larg uşa joasă. În şură era întuneric. O ferestruică mică, îmbîcsită de păienjeniş, arunca puţină lumină pe un cuptor negru de piatră fără horn, de la care se împrăştia un miros înăbuşitor de fum.

— Ei bine, ce să-i faci, mai aşteptăm. Tu ce zici, mai rabzi puţin? se adresă el Klavei, dar ea nu-i răspunse. Acu să fi mîncat ceva...

Ar fi fost tocmai vremea de mîncat, dar ei nu aveau nici măcar o fărîmă de pîine, aşa că erau nevoiţi abia de acu încolo să se îngrijească de ceva hrană. Levciuk ieşi în curte,

cercetă hambarul pe dinafară, se uită la arinişul din apropiere. Dar, după cîte se părea, stăpînii plecaseră undeva departe. Şi Levciuk se apropie de marginea lanului de secară, trecu drumul, se opri, ca să se încredinţeze că totul în jur este liniştit, aruncă o privire spre cele mai îndepărtate tufişuri de arini.

Acolo se zărea o rarişte largă de pădure sau marginea cîmpului, iar mai departe se vedea un brădet şi atenţia lui Levciuk fu atrasă de o tarla cu cartofi dincolo de un lan de orz. Tufele de cartofi aveau frunze bogate, iar pe brazdele din margine zăceau lujeri uscaţi — înseamnă că îi şi săpaseră. Socotind c-ar putea fierbe nişte cartofi, se întoarse cu paşi iuţi să caute ceva — o găleată sau un coş.

— Hei, moşule! Dă un vas, ceva, avem barabule! strigă el în uşa larg deschisă a hambarului.

Griboed, fără să răspundă, şedea mai departe tăcut, ghemuit pe vine, lîngă Klava care, acoperită cu sumanul, se închircise pe paie. Levciuk simţi că-i cade cerul în cap la gîndul că i-a venit sorocul. Trecu uşor pragul, dar Griboed, auzindu-l, îi făcu semn cu mîna să se retragă. Sărmana Klava, se gîndi Levciuk, se pare că totuşi i-a venit timpul şi nu-i pe nicăieri vreo femeie, iar el într-o treabă ca asta nu-i putea ajuta cu nimic.

Levciuk rămase lîngă uşă, în aşteptare, cu gîndul c-ar putea Griboed să-i mai spună ceva. Stînd aşa, îşi aduse deodată aminte că în asemenea împrejurări e nevoie de apă

fiartă şi c-ar trebui aprins focul. Se năpusti în căutarea lemnelor şi găsi sub streaşină cîteva beţe uscate pe care le rupse cu piciorul şi chiar acolo în curte, folosindu-se cu greu de mîna stîngă, aprinse un foc. Mai rău era cu vasul pentru apă. Dar, căutînd în jur, descoperi aruncat în zmeuriş un căzănel găurit.

Astupă gaura de la fund cu o surcea şi fugi la rîuleţ după apă. Tot timpul trăgea cu urechea la cea mai mică mişcare din hambar şi, deşi nu auzea aproape nimic, nu se mai duse acolo. Începu să gospodărească pe lîngă focul care se înteţise binişor la vînt. Apa din căzănel prinse a se încălzi puţin cîte puţin.

— Aşa, foarte bine, spuse Griboed, ieşind din hambar. Eşti isteţ !

— Ei, ce-i pe acolo ? întrebă Levciuk.

— Nimică. Totu-i bine.

— Da tu, la treburi d-astea... te pricepi cît de cît ?

— Păi, cît de cît, răspunse în doi peri Griboed, apucă o cîrpă pusă la uscat pe coada unei grape rezemate de perete şi dispăru din nou în hambar.

Cu atît mai bine, se gîndi Levciuk, cu ajutorul lui Griboed poate trece cumva şi asta. Mai rău ar fi fost dacă rămînea el singur cu Klava. Cu ce-ar fi putut s-o ajute ? Nu ştia ce se întîmplă acolo şi era numai urechi, cu ochii la hambar. La un moment dat începu să se neliniştească — dar dacă intervine vreo complicaţie !

Părea că totul mergea aşa cum trebuie în asemenea cazuri. În curînd Griboed ieşi în fugă afară şi cu poala zoioasă a vestonului apucă agitat căzănelul de pe foc.

— Ce, gata ?

— Gata, gata...

Levciuk rămase uşor mirat : se aşteptase să audă întîi un plînset de copil sau măcar gemetele mamei, iar aici — nici tu plînset, nici tu gemete şi uite că acest bătrîn, care făcea pe moaşa, zicea că-i gata.

— Acuşi, acuşi, se auzi glasul lui Griboed din hambar, uite acuşi !

Levciuk stătea la uşă şi era neliniştit de parcă ar fi fost el tată ; cel adevărat n-a avut parte de această nelinişte. Toate obligaţiile le reveniseră lor, tovarăşilor lui de luptă, şi acum multe în purtarea lui Levciuk faţă de Klava erau determinate de atitudinea lui faţă de Platonov. În orice caz Levciuk se simţea obligat nu atît faţă de Klava, cît faţă de şeful statului lor major care murise.

— Aşadar, ce-avem acolo ? întrebă nerăbdător Levciuk. Flăcău sau fată ?

— Bărbat ! spuse Griboed cu glas gros, de nerecunoscut. Chipeş copchil. Vin' aici...

Levciuk păşi în şopron cu o curiozitate neaşteptată, de-a dreptul de necrezut, şi aruncă o privire legăturicii din mătase de paraşută din braţele lui Griboed. Alături, din semiobscuritatea culcuşului de paie străin, îi privea Klava, aproape cu groază în ochii chinuiţi.

— Ia te uită! Întreg Platonov. Ai?

O fetişoară micuţă, încreţită, cu ochişorii strîns închişi — îţi puteai da seama că este o ființă vie şi nimic mai mult. Dar ca s-o îmbărbăteze pe mamă şi să-i facă plăcere bătrînului care a moşit-o, Levciuk aprobă:

— Desigur, desigur...

— Uite că iarăşi sîntem trei bărbaţi, spuse Griboed cu glas obişnuit, îngrijorat. Numa' cu ce ne-om hrăni?

Levciuk se dezmetici dintr-o dată. El, care în tot acest răstimp se simţise aproape de prisos, îşi dădu seama de această nouă obligaţie a sa. Înşfăcă căzănelul şi o zbughi din hambar. Străbătu arinişul des pînă ajunse la cîmpul cu cartofi. Cu mîna stîngă începu, în grabă, să smulgă lujerii înfrunziţi de care atîrnau cartofi mititei, cît nişte ouă de porumbel. Era stăpînit de un sentiment nou, nemaiîncercat sau, poate, sentimentul uitat de participare la continuitatea vieţii umane în care războiul nu-şi avea loc, şi atitudinea sa faţă de Klava se schimbă vizibil. Afecţiunea familială luă locul indiferenţei sau dorinţei de a dojeni. Acum ea nu mai era pentru el cocheta Klava, pe care o adusese cîndva în detaşament şi nici o partizană care a făcut un copil din flori cu şeful lor — chiar dacă un om respectat de ei toţi. Acum era în primul rînd o tînără mamă de care erau datori să se îngrijească. Apoi ştia el bine cît de greu îi va fi traiul de mamă în această pădure şi se străduia ca măcar la început să-i uşureze cît de cît viaţa aspră pe care i-o pregătise soarta de partizan. Oricît de ciudat ar părea, dar tocmai acum, prin Klava, pentru prima oară, de ani şi ani, se simţea nu un luptător partizan, cercetaş sau mitralior, ci, înainte de toate, om, şi aceasta era pentru el un lucru nou şi cum nu se poate mai plăcut. Ca şi cum nici n-ar mai fi fost război.

Azvîrlindu-şi pe spinare automatul, se apucă să pregătească cartofii. Îi spălă în rîuleţul rece, umplu căzănelul cu apă, aprinse din nou focul şi potrivi căzănelul.

— Am ceva sare, spuse Griboed, ieşind din hambar şi văzînd cartofii pe foc.

— Nu zău! Poate ai şi nişte pîine? răspunse Levciuk.

— Nţţ, pîine n-am. Dar ceva sare da.

Căruţaşul se lăsă în genunchi lîngă foc, scoase din buzunarul de la piept o cîrpă roşie, o despături, apoi desfăcu o hîrtiuţă şi cu două degete luă un pic de sare.

— Ia mai mult! Ce facem cu picul ăsta! spuse Levciuk.

Griboed luă mai mult, dar îndată se răzgîndi şi-i dădu drumul înapoi în hîrtie, apoi cît apucă cu trei degete aruncă în căzănel.

— Trebuie s-o drămuim. Unde-o mai iei?...

— Ei, ce-i cu Klava? întrebă Levciuk.

— A adormit. Las' să doarmă, are nevoie acu.

— Şi ăl mic?

— Şi ăl mic doarme. A supt la sîn şi doarme. Ce-i pasă lui...

— Bine. Şezi, stai jos aici.

— Nu, mai bine mă duc la umbră. Îi prea cald. Mi-i frică că-mi coc capul.

Într-adevăr, soarele se ridica tot mai sus, pe arie era fierbinţeală mare de nici nu le venea a crede că oleacă mai înainte suferiseră de frig. Da ce le păsa lor de căldură sau de frig! Principalul e că scăpaseră de nemţi, ajunseseră în desişul pădurii unde nu era nimeni, nici partizani, nici ţărani, nici nemţi, în căzănel clocoteau cartofi proaspeţi care, oricum, or să-i sature. Totuşi scăpaseră de ce era mai rău, şi dacă n-ar fi fost moartea lui Tihonov, Levciuk n-ar fi avut de ce se plînge.

Este adevărat că-l neliniştea puţin lipsa stăpînilor acestei locuinţe primitive. Oricum aveau nevoie de gospodar sau şi mai bine de gospodină, care să ia asupra sa, în continuare, îngrijirea Klavei. Apoi, Levciuk ar fi vrut să mai afle cîte ceva de la ei şi chiar să facă rost de o căruţă, odată ce-au pierdut-o pe a lor. Dar grijile astea erau aşa, în general, se putea spune de viitor: grija cea mare cu Klava s-a rezolvat mulţumitor şi poate că se vor rezolva cumva şi celelalte.

Cartofii fierbeau în clocot şi ca să nu scape momentul cînd vor fi gata, Levciuk tot vîra în căzănel vergeaua de curăţat arma. Vergeaua se cam opintea, mai trebuiau fierţi cartofii, aşa că mai puse pe foc tot ce găsi prin preajmă — resturi de beţe putrede, o scîndurică, nişte joarde din gard. Griboed stătea pe o bîrnă lîngă perete, cu o înfăţişare obosită, şi privea gînditor la foc.

— Ce-ai de eşti aşa de posomorît, moşule? îi aruncă o privire Levciuk. Stăm destul de bine.

— Bine şi nu prea, oftă Griboed.

— Adică? Te gîndeşti la Tihonov?

— Păi, măcar şi Tihonov ăsta. Era tînăr. O fi vrut şi el să mai trăiască.

— De trăit toţi vrem. Dar nu-i după voia noastră.

— Păi vezi, la asta mă şi gîndesc. Şi mai e acu şi ăsta micu...

Micuţul, nici vorbă, nu prea a venit la timp, ba chiar foarte nelatimp, gîndi Levciuk. Dacă venea măcar cu o săptămînă înainte pînă la încercuirea asta, că acum, într-adevăr, ce-o să se facă Klava cu pruncul între oameni străini, pe care încă nici nu ştii pe unde să-i cauţi în acest ţinut plin de ruine şi de moarte.

— Clar, trebuie să mai căutăm pe undeva, spuse Levciuk. Altfel dracu ştie dacă mai vine careva aici.

Griboed stătea tăcut, privea concentrat la foc şi Levciuk, căruia de foame îi chiorăiau maţele, făcu un semn de lehamite cu mîna sănătoasă.

— Asta-i! Mai întîi să mîncăm cartofii şi pe urmă mai vedem noi...

9

Rămase în curte vreo două ore, dacă nu mai mult. Soarele scăpătă dincolo de acoperişul casei de alături şi curtea fu inundată de

o umbră largă, care tot creştea. Nimeni nu s-a apropiat de Levciuk, nu l-a tulburat pe banca lui, curtea îşi trăia viaţa sa obişnuită, copiii se distrau fiecare după vîrsta lui, cei vîrstnici îşi vedeau de treburile gospodăreşti obişnuite într-o zi liberă — ceva mai departe de intrare scuturau preşurile, măturau aleile; un bărbat tînăr bătea lîngă un gard un covor gros, pestriţ, greu, şi loviturile sale puternice stîrneau un ecou îndepărtat. Băbuţele mai rămaseră o vreme după apusul soarelui, apoi se retraseră în locuinţele lor, iar bărbaţii de lîngă grajdul din apropiere mai scotoceau încă în pîntecele „Moskvici"-ului demontat. Tot pe acolo se învîrteau cîţiva băieţi curioşi.

Levciuk studiase bine curtea aceasta, toate colţurile şi aleile ei. În general, îi plăcea aici. Era curăţenie, ordine, dar prea mult zgomot şi mulţi oameni, ca la tîrg în zi de sărbătoare. Adevărat, că peste tot e vorba de obişnuinţă. El, de pildă, era obişnuit cu liniştea de la ţară care-i rar tulburată de larma oamenilor, ci mai mult de chemările animalelor, păsărilor, de pîrîitul îndepărtat al vreunui tractor de pe cîmpie, de toate acestea împreună.

Revizuind în minte scene diferite din istoria aceea de demult, Levciuk nu putea scăpa de întrebarea : cine este *el* acum ? Şi *cum* este ? Uneori, adîncindu-se în gînduri, îşi imagina silueta lui înaltă, faţa de om sigur de sine, cu un zîmbet bun, prevenitor. Lui Levciuk nu-i plăceau oamenii tăcuţi, deşi el însuşi nu era prea vorbăreţ. *El* însă trebuia să

fie în toate privinţele mai bun. Poate era inginer, specialist în piese de maşini sau alte mecanisme, care s-au răspîndit acum peste tot. Poate că el însuşi construieşte maşini, automobile, de pildă. Pentru automobile Levciuk nutrea de mult respect, cîndva chiar visase să devină şofer dacă n-ar fi fost mîna. Dar cu o singură mînă nu prea poţi ajunge mare lucru. Acu trei ani veniseră din oraş în colhoz nişte oameni de la o întreprindere care patrona colhozul — un inginer şi un tehnician, au organizat la fermă o bază furajeră, a stat şi el puţin de vorbă cu ei — i-au plăcut foarte mult. Levciuk chiar se gîndi : s-ar putea ca şi *el* să fie un specialist de înaltă calificare. În general, ar fi frumos.

Dar poate că este medic la cine ştie ce spital renumit, face operaţii, vindecă oameni. Levciuk ştia cît de important este să ştii să vindeci oameni, el însuşi după război zăcuse destul de des prin spitale, fusese chiar şi într-un sanatoriu din Crimeea pentru invalizii de război. Acolo a avut o mică neînţelegere cu o doctoriţă. Dacă în locul ei ar fi fost un doctor, un bărbat, poate că n-ar fi avut loc nici un fel de neînţelegere, îşi zicea Levciuk. I s-a întîmplat după aceea să viseze uneori că este tratat de *el*, deşi omul nici nu bănuie pe cine tratează, iar Levciuk nu-i poate povesti nimic fiindcă nu l-ar crede. Chiar aşa, totul exista doar în amintirea sa, ce alte dovezi putea să aibă ?

Desigur *el* putea deveni orice — nici prin cap nu-i trece lui Levciuk ce-ar putea să fie

în viața asta — dacă e un om deștept și a învățat. A învățat, fără doar și poate, a absolvit un Institut superior, poate e chiar candidat în științe sau cum s-o fi chemînd asta la ei, la oamenii învățați. O fată din satul vecin se măritase la oraș cu un mare om de știință, vara veneau împreună la maică-sa și nevasta nu-i spunea bărbatului altfel decît *candidatul meu*. Iar maică-sa femeie înapoiată încurca totul și una, două, îi zicea deputat. Dar el nu i-o lua în nume de rău.

Desigur, *el* este un om așezat și-i place să chivernisească banul, și în nici un caz nu trage la măsea, cum fac mulți bărbați. Este adevărat că însuși Levciuk a avut cîndva păcatul ăsta, dar de mult nu mai bea decît de sărbători sau cu vreun prilej mai însemnat, cum ar fi cînd vin musafiri. Dar viața lui Levciuk nu poate să-i fie exemplu, *el* trebuie să fie mai bun.

Apoi *el* are vorba aleasă. Nu că n-ar zice vreodată un cuvînt mai grosolan, dar nici așa, ca unii, care toată ziua bună ziua înjură. Pe de-alde ăștia Levciuk nu-i respectă deloc, chiar dacă-s învățați sau șefi. La vreme de război, față-n față cu moartea, cu foametea, suduiau și se înjurau, dar acum nu aveau de ce. Ce le lipsea acum ?

Dar orice ar fi *el*, ca specialitate sau funcție, trebuie să fie om înainte de toate. Pentru Levciuk această noțiune nu avea un sens deosebit, filozofic. Însemna pur și simplu să fii bun, deștept și să izbîndești, dar nu pe seama altora. Văzuse la viața lui destui șmecheri descurcăreți, care-și întemeiau bunăstarea pe spinarea celor din jur și se pricepeau să fie deștepți pentru a-și asigura diverse profituri. Cît mai multe profituri. Pe aceștia Levciuk îi ura tot așa cum îi urîse în război pe cei care căutau să-și scape pielea cu prețul vieții celor din jurul lor. El nicăieri și niciodată nu a păcălit sau înșelat pe nimeni pentru propriul cîștig, nu concepea așa ceva și ura viclenia la om.

Dealtfel, toate acestea erau visurile și gîndurile sale pe care le-a nutrit, vreme de treizeci de ani, exact jumătate din viața sa nu prea norocoasă. În realitate — o știa bine — totul ar putea să nu fie așa. Dar el n-ar fi vrut să nu fie așa, el dorea din toată inima să fie așa cum trebuie să fie, cum ar fi vrut el să fie fiul său, pe care nu i l-a dat Dumnezeu. În loc de fiu a avut parte de trei fete, toate semănînd cu mama lor și la fire și la înfățișare. Sigur că Viktor nu-i era fiu, dar atîtea sînt legate de el. Toate prin cîte trecuse mai apoi Levciuk, pînă la sfîrșitul războiului, deși nu fuseseră ușoare, erau departe de ce i se întîmplase atunci. Atunci dăduse tot, se dăruise total, și o a doua oară pur și simplu n-ar mai fi fost în stare...

10

Împungînd din nou cu vergeaua în căzănel, Levciuk simți cum intră pînă la fund și porunci lui Griboed să scurgă cartofii, lui fiin-

du-i greu să facă această operaţie cu o singură mînă. Griboed acoperi căzănelul cu poala vestonului său din stofă de lînă, cîndva foarte elegant, şi-l răsturnă. Aşteptă să se scurgă toată apa pînă la ultima picătură şi puse căzănelul pe foc.

— Lasă-i să se usuce niţel.

— Ce să se usuce acolo! Du-l în hambar să mîncăm.

Griboed luă din nou căzănelul din care se răspîndeau aburi, iar Levciuk deschise uşa hambarului. Klava, care aţipise cu legăturica albă în braţe, se trezi şi, după cum i se păru lui Levciuk, zîmbi şters, numai din buze.

— Hai să mîncăm! Uite, cartofiori calzi. Cred că n-ai mîncat alţii mai buni în acest an?

Ea încercă să se ridice şi Levciuk o ajută, îi potrivi la spate paiele, înghesui cojocul lîngă perete. Fără să lase micuţul din braţe, Klava se aşeză cum putu mai bine, îşi potrivi părul pe frunte.

— Doarme? întrebă Griboed, întinzîndu-i căzănelul.

— Doarme. Nu ştiu de ce-o fi dormind întruna, spuse transmisionista cu puţină nelinişte în glas.

— Nu-i nimic. Las' să doarmă. O să fie ca taică-său, liniştit.

— Mulţumesc, unchiule, spuse Klava, supusă.

— N-ai pentru ce. O femeie, bunînţeles, s-ar fi descurcat mai bine...

— Da' nici tu nu te-ai descurcat rău, interveni Levciuk. Nici ţipete, nici plînsete.

— Păi că eu ce merit am? Asta, vezi, e meritul ei.

Amîndoi, arzîndu-şi degetele, începură să scoată cartofii fierbinţi din căzănel, iar Klava stătea liniştită, rezemată de perete cu micuţul la îndemînă. Levciuk, aruncîndu-i o privire, spuse:

— Hai, mănîncă. Ce-i cu tine?

— Acolo, în raniţă, era o lingură, spuse ea.

Iar el, trăgînd de sub Klava o raniţă nemţească subţirică, începu să scormonească în ea.

— Lingura... uite-o, na.

— Este şi un bidonaş acolo. Scoate-l acu. În cinstea celor întîmplate.

— Bidonaş? Oho! Ho, ho! exclamă Levciuk şi într-adevăr dibui în raniţă un bidon alb de aluminiu în care gîlgîia uşor ceva. Tărie?

— Puţintel spirt. L-am tot păstrat...

— Oh, bravo ţie! o lăudă din inimă Levciuk, să-ţi dea domnul sănătate bună şi ăluia mic la fel. Griboed, ce zici... îi tragem?

— Păi, dac-aşa-i vorba, răspunse fîstîcit Griboed, şi ochii îi străluciră într-un fel blînd în lumina slabă, plină de umbre, din hambar.

Băură cu plăcere, chiar cu puţină solemnitate spirtul diluat din bidon. Primul bău Levciuk, îşi trase răsuflarea, făcu o mică pauză şi muşcă cu poftă din cartof. Bidonul îl trecu lui Griboed, care, mai întîi se în-

cruntă, luă o înghițitură mică, se încruntă mai tare — toată fața sa, îmbătrînită înainte de vreme și acoperită de țepi aspri, se încreți.

— Halal ! Mai bun ca rachiul.

— Ți-ai găsit comparație ! Păi ăsta-i spirt curat, de fabrică. Pe cînd rachiul...

— Păi ce, ce dacă-i de fabrică ? Parcă-i mai puțin aspru, alunecă pe gît.

— Da tu nu bei ? ridică Levciuk ochii spre Klava.

— Cred că n-am voie, răspunse sfios Klava.

— Da de ce ? întrebă Griboed. Ia și bea. Se întîmpla și nevastă-mea cînd alăpta să bea uneori. De sărbători. Copilul doarme mai bine atunci.

— Să iau și eu nițel...

Puse bidonul la gură și înghiți puțin, ca și cînd l-ar fi degustat. Levciuk plescăi din limbă și-și linse buzele, bucurîndu-se de plăcerea altuia.

— Ei, așa-i bine ! Acu o să mîncăm. Cartofii, deși-s cu coajă, sînt gustoși. Așa-i ?

— Da, cartofii-s gustoși. Cred că niciodată în viață n-am mai mîncat asemenea cartofi.

— Parcă-s ciuperci ! De-ar avea sare mai multă, nu, Griboed ? întrebă cu anumită intenție Levciuk. Dar Griboed dădu doar din cap.

— Nu, sare nu vă mai dau. A rămas foarte puțină. O să mai avem nevoie.

— N-am știut, n-am știut că ești un zgîrcit.

— Și ce-i dacă-s zgîrcit ? De-ar fi mai multă. Dar așa... Cît să pui pe limbă.

Klava mîncă doi cartofi și se sprijini cu spinarea de perete.

— Vai, cum mi se învîrte capul ! spuse ea.

— Nu-i nimic, asta trece, o liniști Levciuk. În capul meu parc-ar cînta o fanfară. Așa-s de vesel.

Griboed îl privi mustrător. Zbîrciturile de pe fața căruțașului se făcură și mai vizibile, ceva aspru și dojenitor se ivi în privirea lui întotdeauna neliniștită.

— Ce să ne veselim ? Nu vezi unde-i soarele ?

— Și ce dacă ?

— Păi e. Că pîn' deseară, hăt, cît mai avem.

Levciuk hăpăia cartofii cu poftă. Ca și ceilalți doi obosise în noaptea trecută, i se făcuse foame și acum se cam amețise, totuși, nu se știe de ce se simțea puternic și plin de încredere. Știa că se pot întîmpla multe dar avea un automat, un braț puternic și sănătos, deși și cu celălalt se deprinsese să se ajute învingîndu-și durerea. În război trecuse printr-o sumedenie de peripeții cumplite și din toate scăpase viu pînă acum și nu-și putea închipui că în această pădure liniștită li se putea întîmpla ceva rău. Cel mai rău ar fi fost bineînțeles să moară, dar moartea nu prea-l speria, se obișnuise cu gîndul că este inevitabilă și cît timp era viu nu se prea sinchisea de moarte. Putere să lupte avea și era gata să se apere.

Ceilalți se comportau altfel.

Griboed tot mai mult se cufundase în gînduri, ca și cum și-ar fi amintit ceva trist. Mîncînd cartofi, se oprea deodată din mestecat și înțepenea privind fix înainte. Klava reușea să facă tot mai multe lucruri în același timp. Mînca, mîngîia pruncul cu o neliniște nervoasă și totodată asculta cu atenție parcă ceva ce numai ea putea auzi. Levciuk, băgînd de seamă, o întrebă, înghițindu-și dumicatul :

— Ce stai cu urechile ciulite ?

— Eu ? Parcă se aude ceva. Ca niște glasuri...

Ascultară cu toții, dar nu se auzea nimic clar și Levciuk, pentru a se convinge că sînt în deplină siguranță, apucă de țeavă automatul și ieși din hambar.

Se apropia amiaza, pe arie ardea soarele, sub palele de vînt foșnea ușor mărul din preajmă și nu se vedea nimic. În văzduhul moleșit de căldură domnea liniștea. Levciuk făcu ocolul ariei și se întoarse în hambar.

— Ți s-a părut, Klava, nu-i nimeni, nicăieri.

— Poate mi s-a părut, se învoi liniștită Klava. Mie mi se întîmplă. Cînd eram mică eram o fricoasă ! Îmi era teamă să rămîn singură acasă. Mai ales seara. Locuiam la Moscova pe Soleanka, într-o casă veche, năpădită de șoareci. Tata era mereu plecat, iar mama venea tîrziu, așa că eu mă vîram după bufet într-un colț și plîngeam. Mă temeam de șoareci.

— De șoareci ? se miră Griboed.

— Da, de șoareci.

— Ce să-ți fie frică de șoareci ! Ce, mușcă ?

— Șoarecii nu-s lupi. Lupii, da. De lupi mă temeam și eu. M-am speriat o dată, spuse Levciuk și se întinse cu plăcere pe pămîntul tare. Acu să ațipim vreun ceas. Ce zici, Griboed ?

— Cum știi. Tu ești mai mare.

Griboed isprăvi parcă în silă cartofii din căzănel. Levciuk căscă o dată și încă o dată, neștiind cum să facă să-l lase de pază pe Griboed, iar el să doarmă oleacă. I se făcuse groaznic de somn, mai ales acum după ce-și potolise puțin foamea și mai înghițise și spirt. Dar nu apucă să-i spună nimic lui Griboed, cînd alături Klava izbucni într-un plîns cu sughițuri. Levciuk sări în picioare.

— Ce-i ? Ce-i cu tine ? Ce ai ? Totul e bine, Klava !

Dar ea se cutremura toată, suspinînd încetișor și ascunzîndu-și fața în palme. Levciuk nu se putea dumiri ce se întîmplase și încerca în toate felurile s-o liniștească, iar Griboed ședea tăcut, strîngîndu-și sub el picioarele desculțe și-i privea pe amîndoi cu tristețe.

— Las-o, nu-i nimic, îi spuse el, după un răstimp lui Levciuk. Las' să plîngă. Nu-i nimic. Amărîta n-are ce mînca, măcar să plîngă. Le știe și ea pe ale ei. Lasă.

Levciuk se așeză la loc și Klava, într-adevăr, după ce mai suspină de cîteva ori, își șterse ochii cu mîneca bluzei.

— Iertaţi-mă. M-au lăsat nervii. N-o să mai fac.

— Lasă-te de glume de-astea, îi spuse Levciuk serios. Că altfel... ne apucăm şi noi să plîngem.

Buzele îi tremurară din nou de parcă nu şi-ar fi putut stăpîni o durere numai de ea ştiută ; Griboed se grăbi s-o încredinţeze :

— Nu-i nimic. Totu-i bine. Principalul e copilaşul. Aşa de drăgălaş. O să crească. Războiul blestemat se sfîrşeşte şi toate astea se îndreaptă. Ai să vezi. La tineri toate relele se îndreaptă. Bătrînii au ajuns la capăt de drum, dar tinerii au totul în faţă. Nu trebuie să te omori cu firea. Cui îi e uşor acu ? De-aş avea eu parte de nenorocirea ta...

— Aşa-i, spuse Levciuk după o clipă de tăcere. Hai să vorbim de ceva mai vesel. Uite, pot să vă povestesc cum era cît pe-aci să mă însor înainte de război.

Dar Griboed, prins de gîndurile sale, nu dădu nici un răspuns la propunerea glumeaţă a lui Levciuk şi şedea mai departe trist, cu ochii aţintiţi înainte.

— Toată viaţa n-o să-mi iert. De ce l-am luat atunci la Vîselki ? De ce nu l-am bătut, de ce nu l-am gonit în bordei ?

— De cine vorbeşti ? De băiat ?

— Mda. De Volodka. Toată viaţa n-o să-mi iert...

— Păi, că nici eu nu-mi iert toată viaţa. Nu l-am ascultat pe tata, prinse din zbor vorba Levciuk, înviorîndu-se şi aşezîndu-se drept. Fugisem pînă acasă în patruzeci şi

unu... bine că nu era departe... de la Kobrin la Starobin. Satul meu e lîngă Starobin, îi zice Kurociki. Cînd nemţii au împrăştiat regimentul, noi care cum ne-am nimerit. Care prizonier, care spre răsărit, care în pădure. Iar eu am fugit la taica. Am fugit, am lepădat de pe mine hainele militare, mi-am pus altele civile, îl ajutam pe taica, trăiam. Taica îmi zice : ascunde-te pînă una, alta. Da eu, de unde ! Erou ! De cine să mă tem ? Nemţii încă nu se iviseră. Era doar un poliţist în sat, Kozliuk, un neisprăvit şi un slăbănog, mergea cu brasarda pe mînecă şi cu cravaşa agăţată de curea. Ce, era să-mi fie frică de el ? Păi eu aveam un puşcoci ascuns sub streaşină, şi în caz de ceva îi găuream capul. Şi într-adevăr nu s-a atins de mine, se temea. Dar iată că spre primăvară pe cei ca mine îi cheamă la raion să-i înregistreze. Unii s-au dus, de frică şi... tu-tu ! I-au înhăţat. Dac-am văzut aşa, mi-am luat puşcociul şi... în pădure. Şi atunci Kozliuk a prins curaj. A venit cu copoii de la raion la taica. „Unde ţi-e fiul ?“ „Nu ştiu.“ „Aha, nu ştii, atunci ştim noi !“ Şi l-au înhăţat pe taica. Şi... tu-tu cu taica. Din cauza mea, eroul, curajosul ! Şi ce era dacă-l ascultam şi mă ascundeam ! Dar deh ! Cum să-l asculţi pe taica ! El oricum era bătrîn, iar eu fusesem pe front. Apărător al patriei şi n-am fost în stare să-l apăr pe tata !

Micuţul din braţele mamei începu să dea semne de nelinişte, se mişcă în scutecele sale de mătase şi, pentru prima oară şi-a făcut

cunoscut glasul său plîngăreț. Klava l-a luat cu multă grijă, dar și stîngaci, șoptindu-i cuvinte de alintare, și Griboed spuse înțelegător:

— Aha, hai, hai ! Flăcăul vrea să mănînce. Iar tu întoarce-te cu spatele, n-ai ce să te zgîiești !

Levciuk se întoarse și Klava își potrivi copilul la sîn, acoperindu-se puțin cu cojocul.

— A, păi e bine ! Zău ! spuse Levciuk, întinzîndu-se din nou pe jos. De n-ar fi fost războiul ăsta aș fi avut și eu nevastă. Pusesem ochii pe una, o chema Ganka. Și cînd colo, nici tu Ganka, nici tu nevastă, ci uite, război !

— Doamne ! izbucni Klava cu durere. Da' parcă eu am știut ce-i războiul ! Eu singură m-am dus, singură am cerut. N-au vrut să mă ia. M-am dus pe blat la școala de radio. Credeam... Și uite ce-i aici ! Doamne, cîtă durere, cît sînge, moarte ! Cum or fi îndurînd oamenii aici, cei care-s de prin partea locului ? Bine, bărbații e de înțeles. Dar femeile, fetele, copiii ! Ei sărmanii, de ce ? Îi bat, îi fugăresc cu cîinii, îi ard. Și cu ce cruzime !

— Păi, că de-aia îi și bat. Le dă mîna. Pe partizani vezi că nu-i ușor să-i bați, ei îți dau înapoi. Dar ăilalți, ca oile. Vin, îi înconjoară, îi gonesc pe toți în club sau în vreo magazie, cică să controleze actele. Toți știu că nu-i vorba de acte, dar se duc. Trag nădejde. Poate că le-or da drumul. Și încep să-i împuște. Și tot mai trag nădejde — poate că nu-i împușcă pe toți. Și așa pînă cînd

mor tot nădăjduiesc. De n-ar fi această nădejde. Ea îi ajută să-i omoare pe ai noștri !

— Ei bine, nemții bat. Dar vezi că și-ai noștri. Polițiștii ăștia. Cum de li se ridică mîna ?

— Uite că li se ridică, spuse Levciuk și se așeză mai bine. Fiindcă au ordin. Odată ce-au apucat-o pe calea asta, au îmbrăcat uniforma, au luat arma în mînă, atunci fac tot ce li se poruncește. Nu pot da înapoi.

— Dar cum de au luat drumul ăsta ? nu putea înțelege Klava.

— Au vrut să trăiască. Și încă mai bine ca alții. Iar unii din prostie. Au crezut ca zăpăciții că se vor plimba cu brasarde pe mînecă și atît. Alții din ură față de Soviete. S-au supărat și au trecut de partea nemților. Iar ăștia au fost buni la început „*ja, ja*", iar pe urmă le-au pus armele în mînă și le-au dat ordin : pif, paf ! Totul începe de la puțin.

— Încă-i bine, dacă o fac fiind forțați, spuse Griboed, chibzuind. Dacă-i vorba că-s forțați, e altă treabă. Uite, în Zarudici s-a-ntîmplat una, să vezi numai. Atunci cînd au dat foc satului. Un neamț a zărit în cuptor un mucos și dă-i și dă-i cu patul puștii — l-a împins pînă în fundul cuptorului, într-un colț, să stea acolo. Și așa a scăpat mucosul. Pe toți i-au omorît, dar băiatul a rămas în viață. L-a scăpat neamțul. Dar unii parcă-s fiare. Îi înnebunește sîngele, băutura. Cu cît dau mai tare cu atît vor să dea și mai tare.

— Dumnezeule ! spuse Klava. Pînă acum mi-a fost frică numai pentru mine, iar acum trebuie să-mi fie de două ori frică. Şi pentru el. E atît de micuţ !... Comoara mea amărîtă, puişorul meu nefericit, cum să te apăr ? De ce avem parte de atîta suferinţă ?

Levciuk, cu o înfăţişare nemulţumită, se ridică în picioare şi se duse la uşă. Nu suporta asemenea litanii, cu atît mai mult femeieşti, nefiind pur şi simplu deprins cu ele în viaţă.

— Ajunge cît ai jelit ! Îl creştem noi cumva ! Uite, numai să găsim un loc potrivit. Vezi, aici nici dracu nu vine.

— Păi ! Numai că-i prea devreme să pornească fata la drum. Trebuie să stea culcată, îl preveni Griboed.

— Las' să stea culcată. Rămîi şi tu cu ea. Iar eu mă duc. Trebuie totuşi să căutăm oamenii. Trebuie să fie pe undeva. Nu i-or fi omorît pe toţi. O mai fi rămas careva.

— La Krugleanka trebuie mers. Era un sat mare. De aici să tot fie vo zece kilometri.

— Bine, se poate şi la Krugleanka. Aveam un cunoscut acolo. În mai am alungat împreună poliţia.

— Sau la Şipşinovici. Numa că nu ştiu dacă Şipşinovici a mai rămas întreg au ba ? E în marginea pădurii.

— Lîngă pădure, nu prea cred... Dă-mi căzănelul, mă duc după apă. Nu ştiu ce am, mi-e sete.

De-abia se întinsese Griboed după căzănel, să-l dea lui Levciuk, că Klava tresări din nou, încordîndu-şi atenţia.

— Ce-i ? nu înţelese Levciuk.

— Auziţi ? Auziţi ?...

— Ce ? strigă nemulţumit la ea Levciuk şi în aceeaşi clipă încremeni în mijlocul hambarului.

În liniştea amiezii, nu se ştie de unde, se auzea o melodie cîntată timid la o armonică de gură. Levciuk, fără o vorbă, înşfăcă automatul şi se năpusti spre uşă.

11

Deschise uşa, dar imediat o închise la loc. Prin crăpătura îngustă dintre scînduri se vedea destul de bine cum dinspre satul pîrjolit veneau două căruţe pline cu bărbaţi cu bonete negre pe cap, cu puşti în mîini şi la umăr. Răsunau glasuri, rîsete şi sunetele gingaşe ale unei armonici de gură.

Levciuk înjură ameninţător, cu năduf.

— Ce-i acolo, ce-i ? întrebă Klava, speriată. Nemţii, da ? Nemţii ?

— Nemţii ! spuse Levciuk şi se trase de lîngă uşă. Griboed, în colţul ăla ! Iar tu înveleşte-te ! Dintr-o săritură fu lîngă Klava, smulse din spatele ei cojocul. Culcă-te ! Numai să stai liniştită. Ăştia trec mai departe, dar nici el însuşi nu credea în spusele sale, încercînd doar să-şi liniştească prietenii.

Griboed se trase ascultător într-un colț, găsi acolo o crăpătură potrivită și-și lipi fața de ea, urmărind drumul. Levciuk se trînti lîngă crăpătura din ușă, pironindu-și privirea asupra căruțelor, care coborau repede spre pîrîu, îl trecură și, începînd să urce panta, mergeau mai încet. Numără oamenii cu bonete negre. În prima erau patru, iar în ultima trei. Principalul era acum dacă vor trece pe alături sau se vor opri lîngă arie.

Nu, căruțele nu trecură mai departe. Se opriră pe malul pîrîului. Se auzi un ordin sau un strigăt, cineva sări în drum și cu toții coborîră din căruțe. Lui Levciuk i se strînse inima, se părea că de data asta li s-a înfundat.

— Griboed, fii atent ! Liniște !

Dar și fără ordinul lui în hambar era liniște. Klava, în loc să se acopere cu cojocul, stătea în genunchi pe paie și strîngea la piept pruncul, fără să-și ia ochii de la Levciuk. Griboed se încovoie plin de încordare lîngă crăpătura din perete.

„Ce-au de gînd ? Ce-au de gînd, oare ?“ se întreba Levciuk în sinea sa, urmărindu-i cum își apucau armele și căutau prin buzunare încărcătoarele cu cartușe. Apoi, lăsînd în drum căruțele, o porniră cu toții pe cărare către arie. Aproape de marginea ei se împărțiră în două grupe. Una o luă înspre hambar, cealaltă, mai mică, începu să înconjoare aria pe partea cealaltă, dinspre ariniș. Totul ar fi fost simplu și de înțeles dacă s-ar fi comportat altfel, dacă n-ar fi arătat atîta siguranță neroadă. Ca și cum n-ar fi bănuit nimic, fumau

și discutau fără cea mai mică fereală, mergînd pe cărare spre hambar. Tocmai siguranța aceasta a lor, prostească sau de paradă, l-a derutat pe Levciuk, făcîndu-l să nu le înțeleagă intențiile și să spere mereu c-o să-i ocolească. Poate se duc mai departe și trec pe alături. Împietrit în așteptare, se lipi strîns de perete lîngă crăpătura din ușă, pregăti automatul pentru tragere și cu degetul mare al mîinii stîngi pipăi ușor maneta, încredințîndu-se că-i în poziție de tragere neîntreruptă.

Cei patru, fără grijă, pășind agale, se apropiau de hambar. Ar fi fost ușor acum să-i dobori cu o singură rafală bine ochită, însă lipsa de certitudine cu privire la intenția lor îl reținu pe Levciuk. Dar dacă trec pe alături spre lanul de secară cu cine știe ce treburi de-ale lor. De bună seamă n-au de unde să știe că în acest hambar sînt partizani, gîndi Levciuk, înlemnit de încordare.

— Levciuk, ce-i ? Unde sînt ? stărui în șoaptă disperată Klava, însă el făcu doar un semn cu capul spre ea.

— Liniște !

Un timp, polițiștii au dispărut după un colț al hambarului. Levciuk își strivi fruntea de bîrna nerindeluită din perete, dar nu putu să vadă nimic. Cînd îi zări din nou, erau chiar în apropiere de perete, dincolo de zmeuriș. În față pășea unul înalt, cu veston de postav și cu centura atîrnînd pe burtă de greutatea cartușierelor. Într-o mînă avea o armă nemțească, iar între degetele celeilalte ținea o ți-

gară din care trase în grabă cîteva fumuri înainte de a arunca mucul jos.

Ajunsese pînă în mijlocul curţii, iar Levciuk tot mai nutrea o slabă nădejde că poate va trece în drumul său mai departe. Levciuk urmărea cu încordare prin spărtură direcţia privirii lui, care mai întîi alunecă de-a lungul pereţilor hambarului, întîrzie puţin pe un colţ, probabil unde era zmeurişul mai des, apoi se abătu undeva într-o parte şi se opri asupra resturilor de la focul lor. Din cîţiva tăciuni mai ieşea încă un fum subţire, abia perceptibil. Levciuk se mustră pentru uşurinţa sa fatală, dar era prea tîrziu. Poliţistul păşi spre uşă şi aceasta scîrţii încet.

Lipindu-se cu spatele de perete, Levciuk ridică automatul în întîmpinare, nefiind încă în stare să renunţe la ultimele licăriri de nădejde. Se gîndea că de afară nu prea se vede cine ştie ce în întunecimea dinăuntru. Dar nu apucă poliţistul să deschidă bine uşa, că lîngă perete, în partea cealaltă, se mişcă silueta întunecată a Klavei şi în liniştea încordată trosniră pe rînd trei împuşcături. Poliţistul scoase un strigăt uşor şi ori căzu dincolo de uşă ori se ascunse în zmeuriş. Levciuk dădu drumul prin uşă la o rafală scurtă şi, simţind că acuşi vor răspunde şi ei, se întinse la pămînt. Lîngă peretele opus, frămîntîndu-se pe paie, Klava dîrdîia nervos, cu pistolul în mînă.

— Culcă-te ! Culcă-te ! apucă să-i strige de două ori şi primul glonte din afară se lovi de perete, smulgînd din stîlpul de lîngă uşă o surcea groasă, uscată. Îndată apoi, din ambele părţi ale hambarului bubuiră împuşcături dese, gloanţele găuriră în cîteva locuri stîlpii putrezi ai pereţilor, putregaiul şi praful acoperiră podeaua de lut măturată curat.

După ce rămase culcat o vreme lîngă uşă, Levciuk se tîrî repede spre peretele din cealaltă parte şi privi printr-o spărtură îngustă. Puştile bubuiau fără să ştii de unde, pe lîngă acoperiş, şi în văzduh piuiau gloanţele, dar pietrele temeliei îi apărau destul de bine jos, lîngă pămînt. Este adevărat că zmeurişul, care cuprinsese hambarul pe din afară, acoperea de tot în unele locuri crăpăturile şi Levciuk se temea ca nu cumva nemernicii să se apropie prea mult. De aproape ar fi putut să se repeadă la uşă şi să arunce grenade înăuntru sau să tragă direct cu automatele. Trebuia să-i ţină cu orice preţ la distanţă. N-aveau decît să tragă de departe. Acum, cînd începuse lupta, pentru Levciuk totul deveni simplu şi obişnuit, dispăruse complet nesiguranţa, se spulberase nădejdea naivă, copilărească — „dar dacă". Înţelegea că acum au dat de bucluc şi nu urmărea decît un singur ţel — să nu se lase doborîţi.

Se repezea de la un perete la altul, privea prin spărturi, dar poliţiştii se ascunseseră şi ei probabil şi pînă cînd nu începu Griboed, în colţ să tragă, Levciuk nu putu înţelege unde naiba se vîrîseră. Dar dacă Griboed trăgea însemna că văzuse ceva, măcar de acolo, din partea lui. Klava zăcea lîngă perete, strîngînd la piept copilul, şi nu-şi lua privirea de

la ușă. Levciuk o singură dată se uită în ochii ei plini de deznădejde și înțelese că transmisionista „n-a avut noroc“ pînă la urmă. Pentru ei toți era rău, dar cel mai rău era pentru ea. Ar fi vrut s-o încurajeze cumva, dar nu găsea vorbele potrivite și, înjurînd în gînd, se repezi la uscătoria de snopi. Partea aceea nu era apărată de nimeni. Trebuia s-o apere el însuși.

În uscătoria de snopi, în care mirosea a fum și funingine, era întuneric — nici o crăpătură nu lăsa să răzbată lumina înăuntru, în afară de o ferestruică îngustă, aproape oarbă, făcută în perete. Izbi în geamul ei întunecat cu țeava automatului și cît ai clipi se întinse pe podeaua acoperită de prăjini. În același timp bubui o împușcătură apropiată și pe muchea înnegrită a unui stîlp străluci o pată albă — urma glontelui. Înseamnă că ei au închis și această latură a hambarului, se gîndi abătut Levciuk, înseamnă că nici în lanul de secară nu poți fugi. Situația lor, care nici așa nu fusese de invidiat, se înrăutățise și mai mult.

După ce rămase culcat un răstimp, se ridică cu băgare de seamă spre ferestruică și privi dintr-o parte înspre arinişte. La marginea lanului de secară se vedeau, pînă la piept, două siluete cu bonete pe cap. Îl păzeau pe el. Levciuk, fără să scoată pe ferestruică automatul, trase o rafală scurtă la nimereală în direcția lor. Las' să știe că și aici are cine să tragă. Să nu-și facă iluzii ! Apoi, aplecîndu-se, sări peste pragul înalt al uscătoriei de snopi

și se trînti la perete lîngă Griboed, care privea cu atenție prin spărtura sa. Klava stătea culcată dincolo de paie, acoperind cu grijă copilul înfășat în scutece albe. Răbufni o împușcătură singuratică, un glonte piui pe sub grindă și împușcăturile din jur conteniră nu se știe de ce.

— Griboed, mai sînt multe cartușe ?

Căruțașul se răsturnă pe o parte, fără să-și desprindă ochii de la spărtură, pipăi buzunarul vestonului și scoase cîteva încărcătoare.

— Iete, patru încărcătoare.

— Asta-i tot ?

— Păi.

— Dar tu, Klava ?

— Aveam opt.

— Trei le-ai tras, au rămas cinci. Mda-a... Să tot lupți !

Situația, în general, devenise cumplită, dacă nu chiar fără de speranță. Îi încercuiseră și-i țineau tot timpul sub foc. Desigur, polițiștii aveau din belșug cartușe. Era de-a dreptul caraghios să gîndească c-ar putea rezista mult timp cu aceste nenorocite cincizeci de cartușe. Dar atunci ce era de făcut ? Trebuie să nădăjduiască în ceva sau să găsească o soluție, numai că Levciuk nu găsea nimic. Stînd culcat, mută maneta automatului la tragere foc cu foc. Se hotărî să tragă numai la țintă sigură și numai cîte un cartuș.

— Ce ne facem, Levciuk ? Dumnezeule, ce ne facem ? întrebă Klava încet, cu disperare.

— **Taci ! Stai culcată ! Uită-te la ușă.** Tu uită-te la ușă. Dacă apare cineva... trage drept

în frunte ! ordonă el și privi spre ușa aceea afurisită, mare, din scînduri subțiri nedate la rindea, ambele canaturi deschizîndu-se în afară, neputînd fi nici blocată, nici zăvorîtă pe dinăuntru. Ticăloșii ăia n-au decît să arunce o grenadă și rămîn de tot fără ușă și-atunci să-i vezi năvălind și împușcîndu-i pe toți pe loc.

Un răstimp, în schimbul de focuri interveni o pauză. Polițiștii se sfătuiau, probabil, ce să facă și iată că de undeva, de aproape, răsună un glas înăbușit de pereții hambarului.

— Hei, mă, Pletosule ! Nu-i timpul să te predai ?

Levciuk tresări. Pletosul îi spuneau într-un timp în grupa de recunoaștere și acum glasul auzit îi păru atît de cunoscut, că se miră. Cine putea fi ?

— Hei ! Auzi ? E timpul să te predai pînă nu te frigem. Ori s-a și zis cu tine ?

— Păi c-ăsta-i ăla, care-a fugit la gară, se întoarse cu fața spre el Griboed.

— Kudreavțev ?

— Îhî.

Levciuk înjură încet, era uluit de această descoperire. O clipă rămase culcat, tăcut, simțind cum îl cuprinde o dorință de neînfrînt să sară imediat afară din hambar și să descarce în ticălosul ăla tot ce-i rămăsese în automat. N-aveau decît să-l omoare și pe el pe urmă. A reușit însă să-și înfrîneze explozia neașteptată de furie. În genunchi, se întinse spre Griboed.

— Iete-l, după șură. Pe după paie, uite-l, se pitește.

— Ei, ia dă-mi arma ta !

Luă de la căruțaș pușca decalibrată și se așeză cît mai bine lîngă perete. Se strădui să vîre pușca în spărtură, dar nu intra decît țeava subțire cu cătarea. Bine cel puțin că peretele era acoperit afară cu zmeuriș, prin care era puțin probabil ca ei să vadă ceva. Dealtfel, și de aici nu se vedea prea grozav. Levciuk se chinui zdravăn pînă reuși să îndrepte pușca spre colțul șurii, unde, pe după paie, stătea culcat Kudreavțev. Așteptă pînă ce acela se mișcă, arătîndu-și boneta neagră, și trase. Apoi repede, armînd din nou pușca, trase încă o dată în același loc și așteptă.

Dar nu avu mult de așteptat — de după șură, ca și cum nimic nu s-ar fi întîmplat, răsună din nou glasul veninos cunoscut :

— Vezi c-o pățești, Pletosule ! O să te spînzurăm de falcă ? O să crăpi în spînzurătoare.

— Da, da, vezi să nu ! strigă Levciuk, neputîndu-se stăpîni.

— Lasă-te de prostii, cretinule ! Scoate din hambar fata și ridică mîinile. Scapi cu viață !

— Eu și așa o să trăiesc, nemernicule ! Iar tu o să-ți dai duhul în ștreang, trădătorule !

— Bine, tu ai vrut-o ! se auzi de afară. Haideți, băieți, foc !

De data aceasta deschiseră un asemenea foc cum de mult nu-i fusese dat lui Levciuk să audă. Bubuia lîngă șură, lîngă drum, dinspre ariniște. Ecoul pădurii din jur înmulțea

împușcăturile și se părea că un pluton întreg trage în ei din toate cele patru părți. Gloanțele, cu pocnituri rele, dese, scobeau și măcinau lemnul putred al pereților, în capul lor curgeau surcele, putregai, mușchi uscat. Gunoiul de paie se așternuse gros pe podea și un praf dens plutea în aer. Poate că i-ar fi omorît ușor pe toți dacă n-ar fi fost temelia de piatră ascunsă de zmeuriș, care-i apăra în continuare de gloanțe. Ce-i drept, acum nu mai era chip să-și salte capul mai sus de temelie ca să privească prin crăpături și cu toate acestea trebuia neapărat s-o facă. Levciuk știa că focul nu este dezlănțuit degeaba, că sub acoperirea lui fiarele vor încerca să se apropie de construcție. Și el, stînd culcat lîngă perete, ascultă cu atenție împușcăturile dese, dezordonate, pentru a prinde momentul cînd trebuia să tragă în întîmpinare. Avea o oarecare experiență în această privință și acum nu atît vedea, cît simțea că dușmanii s-au apropiat. Atunci, săltînd automatul, trase prin spărtură într-o parte și în alta. Alături bubui de cîteva ori pușca lui Griboed. Ascunzîndu-și capul după piatra temeliei, apucă să vadă printre vrejii uscați ai zmeurișului cum afară cineva căzu la pămînt, cineva, aplecîndu-se, dispăru într-o parte dincolo de șură. Se pare că nici lor nu le prea venea să moară aici, pe arie. Continuară să tragă din arinișțe, dar lîngă șură amuțise totul. Lui Levciuk i se păru că din nou a cîștigat un oarecare răgaz, posibilitatea de a gîndi ce să facă mai departe. În clipa aceea îl cuprinse o nouă neliniște pentru capătul celălalt al hambarului și se repezi pe scară în uscătoria de snopi.

Făcu trei pași pe pămîntul moale, afînat de pe jos și se întinse lîngă o grămăjoară de paie. Aici erau cîteva găuri. Printr-una se uită de sus la lanul de secară și zîmbi cu mulțumire răutăcioasă. Doi, cu bonete negre și gulerele de la vestoane desfăcute, se strecurau hoțește spre hambar. Cu o satisfacție de moment în suflet, manevră încet închizătorul. Polițiștii, aplecați pentru a nu fi văzuți din secară, nu-l puteau zări de acolo și el, ochind cu multă atenție, slobozi un singur foc. Polițistul din față se îndreptă cît era de înalt de parcă s-ar fi mirat de ceva, dădu capul pe spate, se învîrti pe călcîie și se prăvăli cu tot trupul în secară. Al doilea, fără să mai aștepte să fie ochit, se aruncă în salturi spre arinișțe. Levciuk trase grăbit în urma lui fără cea mai mică nădejde de a-l nimeri și imediat îi păru rău după cartușul irosit.

Două împușcături au fost de ajuns pentru a fi dibuit și îndată ce primul glonț, umplîndu-l de nisip, lovi prin tavan de jos, Levciuk se rostogoli pe scară în hambar. Simțea cum crește în el un simțămînt de recunoștință față de această construcție veche, care prin mărimea ei îl ocrotea. Las' să tragă, se gîndi Levciuk, hambarul este mare, nu-i așa de ușor să nimerești pe cineva aici.

Se culcă la peretele lîngă care tot timpul se ghemuise Klava și încercă să vadă prin spărtura îngustă dintre stîlpi unde a dispărut polițistul care fugise din secară. Se părea

însă că nu este nicăieri în partea aceasta sau că și apucase să se ascundă în ariniște. Dinspre șură mai traseră de vreo două ori și apoi totul amuți.

— Hei, mă, mai ești viu acolo ? răsună stins același glas al lui Kudreavțev. Ajunge cu risipa de gloanțe ! Dă-ne transmisionista și cară-te la mama dracului ! Auzi ?

În liniștea apăsătoare ce coborîse asupra cîmpiei după schimbul mînios de focuri, cuvintele răsunară amenințător. Levciuk tăcea. Tăcură și ceilalți. Pesemne așteptau răspunsul. Era greu de înțeles de ce o cereau pe transmisionistă și de unde știau că este aici. Era limpede că o știau. Și Levciuk înțelese dintr-o dată că tocmai de aceea și veniseră aici. Iar el, găgăuță, tot nădăjduise și crezuse în acel „dar dacă". Ar fi trebuit să-i secere de la început cu o rafală. Ar fi rămas mai puțini. Iar acum ce să mai faci ? Klava, auzind a doua oară cererea lor, puse pe paie copilul și începu să plîngă.

— Vai, Doamne !... Vai, ce ne facem acum ?

Într-adevăr, ce era de făcut ? Cine să știe ! În nici un caz însă nu se vor preda acestor secături. Și Levciuk, stînd culcat la adăpostul temeliei, le strigă răspunsul :

— Hei, mă ! Vino să iei transmisionista ! Hai. Vino s-o iei...

Și, ridicînd automatul, trase într-acolo prin spărtură. Trase o singură dată, mai mult nu-și putea îngădui. Dar și o singură dată a fost, se pare, de ajuns pentru ei.

— Hei, tîmpitule ! strigă Kudreavțev. Ține-te. În curînd te vom pîrli ca pe un porc în paie !

12

Levciuk înțelese imediat că asta era intenția lor, nu o amenințare goală. Desigur, era mult mai ispititor să-i ardă pe toți împreună cu hambarul, dar pentru aceasta trebuiau să ajungă la el. Și se hotărî să nu-i lase în nici un caz să se apropie de hambar, să-i respingă cît îi va sta în putință. Avea o pușcă și o mînă de cartușe, două încărcătoare îi mai rămăseseră lui Griboed și cinci Klavei. Poate izbutea să reziste pînă la căderea nopții. Avea mare nevoie de noapte, poate noaptea i-ar putea scăpa. Dar soarele, lua-l-ar dracul, era încă sus, pînă la noapte trebuiau să rămînă în viață. Pînă la noapte pentru ei nu era mai puțin decît pînă la sfîrșitul războiului.

— Griboed, uită-te ! Dacă vor încerca să se tîrască — trage !

Își făcu socoteala că împușcaseră, probabil, doi, poate chiar trei dintre ei. După împușcături era greu de socotit cîți mai rămăseseră, dar în nici un caz mai mult de cinci. Doi stăteau culcați după colțul șurii, doi se ascunseseră în ariniște și unul, probabil, stătea la pîndă în secară. Al din secară nu mai îndrăznește el să se ridice. Dacă se căznesc ar mai putea împușca, să zicem, încă doi și

dacă poliţiştii nu primes întărituri spre seară forţele lor ar fi egale. Şi atunci rămîne de văzut care pe care.

Levciuk începu să urmărească acea parte a pădurii care i se părea acum cea mai primejdioasă. Gîndea că de acolo se va tîrî careva să dea foc hambarului. Sau mai întîi vor da foc la şură? Ce-i drept, el nu ştia din care partea bătea vîntul şi în ce parte se va întinde focul. Dar era mai vigilent ca niciodată şi era hotărît să nu lase să se apropie incendiatorii.

De acea, cînd dinspre şură bubui o nouă împuşcătură şi glonţul, pătrunzînd prin streaşină, străpunse acoperişul, nu se temu deloc, socotind că era un glonte trasant. Apoi mai bubui o dată, nu se văzu nici o urmă şi el îşi zise că era un glonţ obişnuit, doar cînd trosni a treia împuşcătură înţelese ce plan îşi făcuseră ei şi de furie văzu negru înaintea ochilor.

Trăgeau cu gloanţe incendiare.

Klava stătea culcată pe o parte lîngă perete, acoperind pruncul cu trupul ei; în colţ, la post, veghea nemişcat Griboed. Ei încă nu înţeleseseră grozăvia şi nici el nu le spuse nimic. Aştepta să ia foc acoperişul, fiind total lipsit de apărare. Nu ar fi putut nici măcar să se strecoare pînă acolo ca să încerce să stingă focul. Şi cu ce ar fi putut să-l stingă?

N-a avut mult de aşteptat... după patru-cinci împuşcături, în hambar se întinse fumul. Klava a fost prima care se răsuci lîngă

perete, privi în sus şi strigă cu glas stins, parcă săgetată de durere:

— Levciuk, Levciuk!

— Taci! Aşteaptă! Taci!...

Dar ce să aştepte nici el nu ştia. Primele minute privi doar cum la un colţ al hambarului, deasupra capetelor lor, flăcările cuprindeau streaşina. În paie se făcu la început o gaură neagră, apoi de aici focul se întinse cu repeziciune în sus şi în părţi. Flăcările năvalnice, sporindu-şi puterea, trosneau, vîjîiau, înghiţind paiele uscate. Prin fum, peste capetele lor cădeau paie arse şi scrum. Curînd Griboed fu nevoit să părăsească colţul său şi să se mute mai aproape de uşă. Klava cu pruncul se trase tot acolo.

Levciuk rămase în acelaşi loc, privind tot timpul prin spărtură. Mai putea rezista, de fapt. Să nu fi fost măcar fumul, care umpluse hambarul şi din cauza căruia respirai greu. Levciuk se întreba ce va fi aici cînd flăcările vor cuprinde tot acoperişul.

— Klava, în uscătorie! îi strigă transmisionistei. Repede!

Nu era nevoie s-o mai repete. Fata se rostogoli repede peste prag şi Griboed trînti uşa şi o zăvorî în uscătorie.

Numai cu Griboed lui Levciuk îi era mai uşor şi mai simplu, nu mai era nevoit să-i poarte de grijă tot timpul acestei mame nefericite. Deocamdată nu trăgeau în ei, aşa că puteau să se sfătuiască şi să hotărască ce-i de făcut, pentru că foarte curînd orice hotărîre va fi de prisos.

— Ne prăpădim, degeaba, ai ? întrebă Griboed, întorcînd spre Levciuk o față descumpănită cu ochii roșii de fum.

— Las' să se prăpădească ei, spuse Levciuk negăsind nimic altceva ca mîngîiere. Noi o să mai vedem...

Se gîndea febril la toate variantele posibile pentru salvarea lor și nu găsea nimic. Cît timp polițiștii îi păzeau din toate cele patru părți ar fi fost o nechibzuință să tragă din hambar. Dar și rămînînd aici nu puteau să reziste mult. Atunci ce era de făcut ?

Arși la încheieturi se prăbușiră primii căpriori din margine, împrăștiind la capătul hambarului un roi de scîntei. Griboed își mută într-o parte picioarele desculțe, iar Levciuk, abia ferindu-se de foc, azvîrli cu o lovitură de cizmă un băț arzînd și fugi la ușă.

— Iete, acuși ardem, spuse liniștit Griboed și tuși.

„Mda, așa-i, se vede că ardem", gîndi Levciuk. Dar înainte de a arde trebuia să facă ceva sau măcar să încerce să facă și dacă n-or reuși atunci nu le rămîne altceva decît să ardă.

— Griboed ! strigă, tușind și el. Griboed, hai, ușa ! Împinge ușa !

Griboed întinse mîna și împinse un canat al ușii, care, de cum se crăpă, dinspre șură și bubuiră două împușcături. În scîndurile subțiri ale ușii apărură noi găuri.

— Mda... Dar-ar ciuma-n ei !...

Cu toate acestea altă ieșire nu aveau, trebuia să răzbată afară din iadul ăsta, iar de

răzbătut afară se putea doar prin ușă. Începuse să ardă tot capătul hambarului. Sus trosnea și vîjiia, paiele și șindrila arseseră aproape în întregime, acum ardeau căpriorii și partea de sus a pereților pe care se prelingeau ca niște șerpi limbile de foc. Podeaua era acoperită cu un strat gros de cenușă, jeratic și paie arzînde. Griboed se înfășură cu cerga vărgată arsă pe jumătate. Levciuk se pomeni că-i ard la spate pantalonii și, frecîndu-se de pămînt, de-abia îi putu stinge. Căldura ajunsese de nesuportat. Începuse să iasă fum și de jos, de pretutindeni, din cauza fumului îi ustura gîtul și lacrimile le curgeau fără întrerupere din ochi, împiedicîndu-i uneori să vadă. Doar lîngă ușa întredeschisă se mai putea înghiți aer curat.

Nici în uscătorie nu era mai bine pesemne, deși podul, fiind așternut cu pămînt, era apărat oarecum de foc, care, pe acoperiș, se întindea acum și spre uscătorie. După cîteva minute ușa acesteia se deschise brusc și în cadrul ei își făcu apariția, tușind, Klava și imediat căzu pe prag.

— Nu pot... Nu mai pot ! Levciuk ! Eu ies ! Salvați copilul...

— Taci ! strigă la ea cu glas mînios Levciuk. Îți arăt eu să ieși ! Hai, tîrăște-te încoa !

Tușind mereu, ea se tîrî spre ușă și el se dădu în lături, făcîndu-i loc lîngă el. Un canat al ușii era întredeschis. Pe acolo sufla vîntul și învîrtea fumul, care se rostogolea nu se știe de unde, de afară sau din hambar. Levciuk se întinse și împinse mai mult ușa

cu automatul. Uşa se deschise larg. Din nou bubui o împuşcătură şi încă una. Un glonţ lovi lîngă belciug, spărgînd rama uşii, al doilea, se vede, trecu pe alături. El îi strigă lui Griboed : „Ţine ! Să nu se închidă uşa !“ iar el îi zise Klavei :

— Haida ! Auzi ? Repede în zmeuriş !

Ea ridică spre el faţa scăldată în lacrimi şi, strîngînd pruncul la piept, privi cîteva clipe, temîndu-se sau, poate, neînţelegînd intenţiile lui. Dar ei aveau tot mai puţin timp, aproape tot acoperişul era în flăcări, focul cobora în jos, cuprinzînd pereţii hambarului. Aerul era aşa de fierbinte, încît se părea că din clipă în clipă vor arde şi ei. Fiindu-i teamă că Klava nu va reuşi, Levciuk o împinse hotărît spre uşă. Venindu-şi în fire, transmisionista se ridică ascultătoare în patru labe şi, după o clipă de şovăială, se rostogoli pe o parte după canatul închis în zmeuriş. Levciuk se aştepta ca ei să tragă, dar poliţiştii întîrziau să tragă, pesemne Klava fusese acoperită de fumul din uşă şi de la şură, n-au putut s-o vadă din prima clipă.

— Griboed, trage ! Trage în ei ! strigă Levciuk, iar el, riscînd să ardă sau să se sufoce în fumul fierbinte, se năpusti pe scară în sus. Trebuiau s-o acopere pe fată de sus, să nu-i lase s-o împuşte lîngă hambar sau s-o prindă în secară, unde n-ar fi avut încotro şi ar fi trebuit să se predea. Nu-şi dădea seama prea bine cum s-o ajute, nici măcar nu ştia cîte cartuşe mai avea în încărcător, dar zbură cu

îndrăzneală de-a dreptul prin foc pînă la spărtura ştiută din uscătorie.

Jos, lanul de secară se acoperise cu un strat gros de fum pe care vîntul îl împingea în rotogoale pe cîmp. Levciuk cercetă cu ochii încetoşaţi de lacrimi lanul şi n-o văzu nicăieri pe Klava. Poate au împuşcat-o în zmeuriş, sau o fi reuşit să fugă de lîngă hambar şi să se ascundă în secară. Într-adevăr, două siluete întunecoase din marginea arinistii trăgeau undeva prin fum şi el, respirînd adînc, îndreptă repede automatul asupra lor. Din mijlocul focului şi fumului slobozi asupra lor tot ce-i mai rămăsese în încărcător, apoi aspiră din nou aerul fierbinte care-i ardea pieptul şi întelese că se sufocă. I se întunecă în faţa ochilor, se sperie că-şi pierde cunoştinţa şi, apucîndu-se cu mîna stîngă de un stîlp, se aruncă prin spărtură afară în zmeuriş.

Se lovi zdravăn cu şoldul de o piatră, dar imediat zvîcni din loc, simţind cum printre mîini îi ţîşneşte un glonte ricoşat. Se părea că scăpase neatins şi se năpusti în salturi spre secară. Aici imediat l-a acoperit îndată fumul fierbinte, simţi din nou că se sufocă şi, împiedicîndu-se cu picioarele în secară, căzu, se ridică, fugi cît mai departe de foc, de hambar, lîngă care se îndesiră împuşcăturile şi, probabil, apăruseră nemţii. Începură să tragă şi dinspre arinişte. Deasupra secarei, în fum, licăriră cîteva trasoare verzui şi el se aruncă în partea cealaltă, spre cîmp, pentru că drumul spre arinişte îi era tăiat. Fumul însă se

rărea, alunecînd ca o ceață sufocantă pe deasupra secarei, și Levciuk, încovoindu-se, fugea tot mai departe. Din urmă trăgeau, ba chiar strigau ceva, dar el nu auzea. El trebuia să ajungă cît mai repede la pădure sau măcar pînă la ariniștea aceea, pentru că în cîmp deschis nu era scăpare pentru el. Începu să alerge într-o parte, trecu un hat și încă unul, aplecîndu-se tot timpul, împiedicîndu-se, ridicîndu-se, ajutîndu-se cu mîinile. Încetase de mult să mai dea atenție durerii din umărul drept, doar strîngea din dinți cînd durerea se întețea prea tare. Șapca și-o pierduse pe undeva, sudoarea îi acoperise fruntea, obrajii și, amestecată cu fumul, îi ustura ochii. Apoi împușcăturile s-au îndepărtat, de parc-ar fi fost gata să înceteze, și el crezu că era salvat. Trebuia doar să ajungă în ariniște.

Ieșise din cîmpul de secară și începu să alerge de-a lungul unui hat alb de romaniță. Brusc se trase înapoi. Dar era prea tîrziu. Pe fîșia îngustă de iarbă dintre secară și pădure îi tăiau calea doi polițiști în fugă. Văzîndu-l, cel din spate îi strigă ceva celui din față și acesta, lăsîndu-se cu îndemînare într-un genunchi, trase. Levciuk, făcînd un salt mare, se năpusti înapoi în secară și fugi de-a lungul lanului. Curînd însă secara se sfîrși. În față se întindea o luncă mlăștinoasă cu puțină papură și pipirig și dincolo de ea din nou cîmp. Dar nu avea rost să fugă pe cîmp. Acolo îl putea ușor ajunge glontele. Și nici putere nu mai avea. Inima zvîcnea să-i iasă

din piept. Plămînii nu mai aveau aer. Se opri, scoase din toc pistolul și trase cu zgomot închizătorul, trimițînd primul cartuș pe țeavă.

În curînd apărură și urmăritorii lui. Uitîndu-se pe deasupra secarei, văzu bonetele lor negre și trase de două ori la rînd. Bonetele dispărură, privi din nou și cînd apăru prima deasupra secarei, mai trase o dată. Apoi, cu pistolul în mînă, sleit de puteri, străbătu în fugă marginea luncii pieziș de la secară la ariniște.

În timp ce fugea, avea senzația puternică că nu va izbuti, că acuși-acuși din urmă vor ieși din secară polițiștii. Se străduia din răsputeri, numai că puterile îl lăsau vertiginos. Se simțea tot mai slăbit, pasul i se micșora cu fiecare minut, picioarele i se împleticeau și îi era teamă că va cădea și atunci — gata.

Se uită în urmă, cînd acolo bubui din nou o împușcătură și glonțul trecu foarte aproape peste capul său. Dar și atunci nu-și acceleră fuga, dimpotrivă, trecu aproape la pas. Urmăritorul său se opri la marginea lanului de secară, trase din picioare, apoi își armă din nou carabina și luă poziția într-un genunchi, sprijinindu-și de el cotul. Așa, desigur, îi venea mai ușor să ochească, putea să nimerească mai sigur. Totuși Levciuk se opri. În afară de faptul că nu mai avea putere, ceva se prăbușise în el în această luptă pentru viață care nu mai avea sfîrșit. Îi spuse ăluia în gînd : „Trage, cîine !“ — și, clătinîndu-se, porni spre ariniște.

Îi mai rămăsese foarte puţin pînă să se ascundă în tufişuri, cînd poliţistul trase. Glonţul izbi fulgerător în iarba de la picioarele sale, lăsînd o dungă neagră de pămînt, şi ricoşă în aer. „Haida, haide!“ şuieră fără să se întoarcă şi îşi tîrî mai departe picioarele. Simţea limpede că glonţul îi putea pătrunde în trup în orice clipă, dar nu era în stare să mai facă nimic.

A treia împuşcătură o auzi doar la o clipă după ce glonţul îi sfîşie poala hainei şi cîteva cartuşe căzură din buzunar în iarbă. Apucă cu spaimă buzunarul cu mîna, de parcă cartuşele i-ar fi fost acum mai scumpe decît propria viaţă şi le culese din iarbă. Apoi, ţinînd cu mîna buzunarul, înţelese că totuşi se depărtase mult de secară. Şansa de a primi un glonţ se micşorase simţitor acum şi încetă să mai dea atenţie împuşcăturilor care tot mai răsunau în urmă.

Se strecură printre crengile dese pînă în marginea tufărişului şi dădu de o colină cu pini şi brazi. Aici începea pădurea. Se părea că nu-l mai urmăresc, dar el merse înainte printre pini, pînă ajunse într-o poiană uscată, caldă, plină de muşchi. Împiedicîndu-se de o rădăcină, căzu pe muşchiul moale presărat cu ace de pin. Nu mai avea putere să se întoarcă pe o parte şi rămase culcat cu faţa în jos.

În timpul acesta cerul luminos de vară începu să-şi piardă strălucirea, soarele scăpăta spre asfinţit, în pădure pe sub pini se revărsa amurgul răcoros, venea noaptea...

13

Pierzîndu-şi răbdarea să mai aştepte, Levciuk îşi luă geamantanul şi se duse să sune la apartament. Se gîndea că nu i-o fi observat cînd au venit şi c-or fi de mult acasă. Desigur, nu-i ştia la faţă, pe nici unul din familie, deşi ceva îi spunea că dacă i-ar vedea undeva i-ar recunoaşte cu siguranţă.

Sună de trei ori, dar din nou nu răspunse nimeni, în apartament domnea o tăcere adîncă. Nici de data aceasta vecina nu l-a luat în seamă şi Levciuk coborî din nou în curte. Ca să-şi omoare timpul, ocoli curtea şi se întoarse la banca sa de lîngă zidul de cărămidă. Trebuia să aştepte. Doar n-o să plece fără un motiv serios, de vreme ce a făcut cinci sute de kilometri pînă aici, deşi nimeni nu-l aştepta. Dar de această întîlnire avea cel mai mult nevoie el însuşi. Chiar să vrea n-ar putea să uite ce-a trăit atunci. Ca şi noaptea aceea cînd n-a prea avut noroc. Atunci pentru viaţa lui a plătit cu propria viaţă un altul şi a fost o plată scumpă, care treizeci de ani i-a apăsat conştiinţa ca o datorie neînapoiată. Greu de trăit cu ea, dar ce să faci? Ce s-a întîmplat nu mai poţi să schimbi...

De crăciun în patruzeci şi trei au aruncat în aer „ferata“.

La început totul a mers bine, ei trei, sub comanda răposatului sergent Kolobov, s-au strecurat din pădure pînă la Seletnev, un sătuc în apropiere de pădure, de la care mai erau doi kilometri pînă la calea ferată. Au

rămas peste zi la omul lor și, cum s-a întunecat, au plecat la „ferată“. Paza nu i-a simțit, au pus repede mina și după vreo douăzeci de minute a explodat o garnitură grea de tren încărcată, care mergea în direcția frontului. Nemții, năuciți, nu și-au revenit ușor și au întîrziat să deschidă focul, iar ei, cei care puseseră mina, s-au întors în sat, pe un drum ocolit, au băut, au mîncat și s-au culcat. Le mai rămăsese însă o mină de rezervă, pe care ar fi fost păcat s-o ducă înapoi în pădure și, în noaptea următoare, făcînd un ocol zdravăn, s-au dus la „ferată“ pe altă parte, dinspre pădure. Se gîndeau că nemții nu-i așteaptă acolo și totul va ieși cel puțin tot atît de bine ca în seara precedentă. Dar la un cot al terasamentului au observat patrule și s-au tras la marginea unei fîșii de arbori doborîți, cam la vreo cincizeci de pași de linie. Trebuia să aștepte. Trei ore au fost nevoiți să înghețe ca toți dracii în gerul năprasnic cît au așteptat pînă ce patrulele au plecat în adăpost să se încălzească și au putut să pună mina. Pe linie era liniște. Cu puțin înainte, trecuse o garnitură dinspre front. În curînd, trebuia să se arate alta — spre front. Și atunci lui Kolobov i s-a năzărit că în grabă nu camuflaseră cum trebuie mina. Patrulele, în timpul rondului, puteau să observe urmele lăsate de ei și să dea alarma. Pe Levciuk nu-l trăgea inima să se cațăre din nou peste arborii doborîți și prin zăpadă pînă la terasament, de parcă ar fi presimțit că treaba nu se va termina cu bine. Dar era imposibil să-l

faci pe Kolobov să se răzgîndească cînd îi intra ceva în cap. Este adevărat că în loc să trimită pe unul din ei trei — Levciuk, Filippov sau Kriuk — comandantul s-a dus chiar el.

Să te strecori peste mestecenii și brazii noduroși, azvîrliți în dezordine de-a lungul liniei, nu era ușor. Pînă cînd a izbutit să-i escaladeze a trecut destul timp, probabil, și acolo, pe calea ferată, se schimbase ceva. Poate că patrulele și-au început rondul mai devreme sau poate că șefii veniseră în control pe linie. Ei de după valul de arbori nu puteau vedea prea bine ce se întîmpla acolo. Deodată, s-a auzit un strigăt, o rafală de trasoare a șfichiuit terasamentul și s-a abătut ca un vîrtej peste val. Apoi a început să bată o mitralieră din adăpost. Pentru a-și acoperi tovarășul, au tras de cîteva ori într-acolo cu puștile, dar mitraliera a slobozit peste val o răpăială atît de deasă că și-au vîrît capetele sub butuci și au rămas culcați așa vreo cinci minute, neîndrăznind să se ridice. Și chiar în acest răstimp, Levciuk a auzit strigătul slab al lui Kolobov și a înțeles că i s-a întîmplat tot ce putea fi mai rău.

Mitraliera răpăia în furia sa oarbă, gloanțele se revărsau pe val, într-un torent de foc, patrulele trăgeau de după terasament, iar Levciuk printre rădăcini și crengi uscate se năpusti în partea cealaltă, spre linie. Pierzîndu-și mănușile și sfîșiindu-și mînecile pufoaicei, a reușit pînă la urmă să treacă valul și imediat a dat de Kolobov — în salopeta lui de camuflaj, însîngerată, zăcea lîngă un

buștean răsucit de brad pe care n-a mai avut putere să-l treacă. Levciuk l-a prins, fără să scoată o vorbă, de subsuori, s-a tîrît peste brad, și sub uraganul de foc, l-a rostogolit peste un alt buștean răsturnat pieziș. Kolobov gemea surd, strîngînd din dinți.

Dintr-un crac de pantalon picura pe zăpadă o dîră de sînge negru.

Nădușit, cu tot gerul de afară, Levciuk a reușit într-un sfert de oră să treacă peste acel val afurisit, și a ieșit, tîrîndu-se, în partea împădurită. Acolo însă nu i-a găsit pe băieți. S-a gîndit c-au plecat mai adînc în pădure. L-a luat în spinare pe Kolobov și sub focul neîntrerupt dinspre adăpost a început să fugă printre copaci, clătinîndu-se pe picioare, cît mai departe de acest iad, care făcea să se cutremure împrejurimile pe o rază de zece kilometri.

Tot timpul se aștepta ca Filippov și Kriuk să-i iasă în cale, dar a rătăcit prin pădurea aceea de pini o jumătate de oră și n-a dat de ei. Pînă la urmă a căzut istovit pe zăpadă și, mult timp, nu s-a ridicat. Împușcăturile din urmă amuțiseră, deși mitraliera tot mai clănțănea, dar aici, în pădure, nu se mai vedeau dîrele ei de foc și asta îi dădea speranță. Kolobov tăcea tot timpul și doar din cînd în cînd scrîșnea din dinți. Levciuk se gîndea că de astă dată comandantul a pățit-o. Cum s-a odihnit un pic, s-a hotărît să cerceteze rănitul și i-a desfăcut pantalonii, dar acolo era o asemenea baltă de sînge care se închega repede la ger, încît s-a îngrozit. Și-a dat jos cureaua

subțire de la pantaloni și a petrecut-o de două ori peste șoldul lui Kolobov, încercînd să oprească măcar sîngele. Apoi, tot ascultînd zgomotele acestei nopți sinistre, l-a cărat mult timp pe comandant prin pădurea care se liniștise, dar pe băieți tot nu i-a găsit nicăieri. La început se înfuriase, gîndind că au dat bir cu fugiții, însă n-ar fi avut nevoie să fugă atît de departe. Înseamnă... înseamnă că au rămas pentru totdeauna acolo, pe val.

Cam pe la miezul nopții a reușit să iasă din pădure.

Brădetul se terminase. Începeau niște tufișuri și copaci mai mărunței. Se făcuse liniște deplină. Pe cerul fără lună străluceau roiuri de stele, se lăsa ger. Gerul de decembrie. De mult îi simțise Levciuk puterea, mai ales la mîini. Ținîndu-l în circă pe Kolobov, mîinile îi înghețaseră atît de tare, încît credea că-i vor degera de-a binelea. La corp și la picioare, încălțate în pîslari, îi era cald, pieptul îl simțea fierbinte de oboseală, abur cald sufla pe gură, dar mîinile îi amorțiseră așa de tare, că de-abia mai putea să îndure. Cu Kolobov nu vorbea. Omul era leșinat sau pur și simplu nu putea scoate o vorbă.

Habar n-avea cît de mult s-a îndepărtat de calea ferată și cît o fi fost ceasul, dar i se tot părea că acuși-acuși trebuia să dea de sat. Cu tot mai multă atenție se uita împrejur, la locurile peste care coborîse întunericul, și nu le recunoștea. Nu știa încotro merge, pentru că prin aceste locuri nu mai fusese niciodată

şi rătăcea la întîmplare, nădăjduind să nimerească cumva în vreun sat.

Timpul trecea, el se oprea tot mai des, oboseala se făcea tot mai simţită, mîinile îi îngheţaseră şi nu mai ştia ce să facă. Se istovise de tot. Scruta pînă-i dădeau lacrimile întunericul, gîndindu-se tot timpul că poate se vor ivi măcar semnele vreunui sat apropiat. Numai un sat îi mai putea salva pe amîndoi. Dar această nădejde se topea ca un ţurţure de gheaţă în gură. Locurile dimprejur rămîneau sălbatice, neumblate. Greu să dai de un sat, cu atît mai mult noaptea. Se lăsă în genunchi pentru a nu ştiu cîta oară ca să salte în spinare trupul lui Kolobov, care se făcuse îngrozitor de greu. Mergea mai departe, la nimereală, în partea unde i se părea că era un desiş. Bine măcar că zăpada nu era adîncă şi nu-i îngreuna prea mult mersul.

L-a observat cînd s-a oprit din nou, imediat ce l-a lăsat în zăpadă pe Kolobov şi cu mîneca zdrenţuită a salopetei de camuflaj şi-a şters fruntea plină de sudoare. În întunericul îngheţat i se păruse la început că-i un om, dar, uitîndu-se mai bine, înţelese... era un lup! Acesta stătea în pădurişte la cincizeci de paşi de el şi se uita cu încordare de parcă aştepta ceva. Levciuk însă nu prea s-a speriat — mare lucru, un lup! Avea armă şi mai era şi automatul lui Kolobov. Ce era pentru el un lup oarecare, flămînzit de iarnă. Ridicîndu-se, îi făcu chiar cu mîna — adică du-te încolo, prostule! Dar lupul doar îşi mişcă uşor urechile şi îşi întoarse puţin botul

într-o parte unde se mai ivi unul, iar apoi încă doi, la fel ca primul, nemişcaţi, încordaţi, gata să se repeadă. Levciuk simţi un fior de gheaţă în trupul lui înfierbîntat: patru lupi în situaţia sa, asta nu mai era glumă. Gîndindu-se că se vor năpusti asupra-i, Levciuk înşfăcă automatul, care-i atîrna pe piept, cu degetele înlemnite pipăi maneta închizătorului. Lupii însă nu păreau să nutrească intenţii duşmănoase faţă de el şi continuau să stea nemişcaţi în tufărişul rar, trei în faţă şi unul cu doi paşi în urmă. Toţi aşteptau ceva. Dar ce anume?

Neliniştea lui Levciuk i se transmise şi lui Kolobov, care, ridicîndu-se în capul oaselor pe zăpadă, scrută întunericul nopţii.

— Ticăloşii! Asta mai lipsea...

Fără să-şi ia ochii de la lupi, Levciuk se ridică în picioare, făcu cîţiva paşi spre tufişuri. Lupii, fără să dea semne de teamă, se depărtară şi ei cîţiva paşi. Ce să faci cu ei?

Întorcîndu-se la Kolobov, Levciuk îl săltă în spinare şi porni mai departe. Din mers, cu capul lăsat în jos, îi venea greu să urmărească lupii, de-abia vedea zăpada de sub picioare, dar simţea că aceştia n-au rămas pe loc. Mergeau paralel cu el, urmărindu-i cu încordare fiecare mişcare. Levciuk se întrebă dacă n-ar fi cazul să-i sperie cu o rafală de automat. Sau, poate, dimpotrivă, e mai bine să-i lase în pace, de vreme ce nici ei nu s-au dat la el. Poate că merg ce merg pe lîngă el şi-apoi îşi văd de drumul lor! Ce nevoie au ei de oameni?

Dar fiarele, se pare, aveau socotelile lor în ce-i privea pe cei doi oameni vlăguiţi.

Între timp, s-au terminat şi tufişurile, în faţă se aşternea întinderea albă a cîmpiei. În sufletul lui Levciuk renăscu speranţa că pe aici, pe undeva, va da de un sat şi animalele vor face cale-ntoarsă pînă la urmă. Îngenunchie în zăpadă, apoi se aplecă pe o parte, îl lăsă jos pe Kolobov şi, după o clipă, înălţă capul să se uite după lupi. Aceştia erau însă aici şi chiar se mai apropiaseră. Lupul din faţă, mai înalt, cu o ureche vădit mai mare decît cealaltă, se apropiase cam pînă la patruzeci de paşi şi chiar cu oarecare provocare în atitudinea sa încordată. Alţi doi aşteptau puţin mai în urmă, iar al patrulea dispăruse ceea ce-l miră pe Levciuk : unde o fi ? El se miră şi mai mult cînd, uitîndu-se înapoi, văzu cum ocolind un tufiş, pe unde zăpada era mai mare, venea încă un grup de lupi. Pe zăpada curată, înnegurată de umbrele nopţii, se distingeau uşor patru fiare, care-i înconjurau cu repeziciune din partea cealaltă.

Levciuk se simţi descumpănit. Cu intenţia fermă de a-i goni cu un foc de armă, îşi trecu peste cap cureaua automatului şi doar trase de închizător, cînd alături se foi neputincios Kolobov.

— Stai, ce vrei să faci ?

— Cum ce ? Uite-i, sînt şapte acum.

— Unde sîntem ? vezi ? şopti cu greutate comandantul şi Levciuk, dezorientat, privi în întuneric, străduindu-se să ghicească unde au ajuns. Într-adevăr, pădurea o străbătuseră în

întregime, în faţă, pe cîmp, se întrezărea ceva, dar nu era nici tufiş, nici pîlc de buruieni, ci, cum ghici după o clipă Levciuk, trestiiş acoperit pe jumătate de zăpadă şi dincolo de el lucea trist o întindere netedă, pustie. Într-o parte, parcă se ridica o colină, dar acolo sub cerul negru plin de stele nu se vedea nimic.

— Lacul Zarovskoe, spuse după un răstimp Kolobov şi căzu cu pieptul pe zăpadă.

— Zarovskoe ?

Levciuk se miră. Dar, se pare că avea dreptate Kolobov. Întinderea aceea de zăpadă dincolo de trestiiş, pe care o luase drept cîmp, în realitate era un lac. Desigur, lacul în sine nu prezenta nici un pericol pentru ei. Îngheţase probabil. Altul era pericolul, care nu-l lăsa pe Levciuk să-şi descarce automatul asupra lupilor. Pe colina lungă, care de-abia se ghicea în noaptea întunecoasă, se întindea, după cum ştia Levciuk, un sat mare — Zarovie, pe care întotdeauna îl ocoleau cît mai departe, pentru că acolo se găsea o garnizoană nemţească cu întărituri, tranşee, adăposturi, pază permanentă şi patrule. Să tragi aici, sub nasul garnizoanei, ar fi însemnat sinucidere curată. Cu atît mai mult în situaţia lor.

Dar atunci ce-i de făcut cu această haită ?

Lupii, pesemne, au simţit şi ei că teritoriul lor se termină curînd şi începe cel în care ei nu mai sînt stăpîni. I-au înconjurat pe oameni din ambele părţi şi au rămas nemişcaţi în zăpadă, parcă aşteptînd să vadă ce vor face aceştia mai departe.

înainte se putea merge totuși.

Pentru a se folosi de această posibilitate, deocamdată unică pentru el, Levciuk își trecu peste cap cureaua automatului, îl ridică în spinare pe Kolobov. Pe locul unde zăcuse rănitul rămase o pată întunecată de sînge și se gîndi că, pesemne, sîngele ispitește sălbăticiunile, promițîndu-le o pradă ușoară. Dar pe dracu! Dacă ăsta-i Zarovie, înseamnă că trebuie să treacă cît pot de repede peste lac, iar dincolo, cum își amintea, mai era un sat, poate că nu-s nemți acolo, și atunci se vor găsi oameni buni să-i ajute.

Îi mai rămăseseră cîteva zeci de pași de făcut pînă la trestiiș, cînd deodată un picior i se scufundă în zăpadă. Se smuci într-o parte, dar se scufundă cu amîndouă picioarele. Simți imediat că a nimerit în apă — pesemne că aici era o copcă sau o baltă neînghețată. Răscolind zăpada în jur, reuși să iasă pe loc mai tare. Se udase pînă la genunchi, pîslarii îi chifteau de apă. De necaz înjură, amintindu-și că înainte de a pleca în misiune, cu greu îl convinsese pe Bașlîk să facă schimb de încălțăminte și îi dăduse cizmele sale bune pe acești pîslari. Nu apucă să facă nici cincizeci de pași și simți cum gerul îi strînge labele picioarelor în clești de oțel. Cum să meargă mai departe?

Cu Kolobov în spinare, de-abia se tîrî pînă la malul lacului, se strecură prin trestiiș, se scufundă de vreo două ori, deși nu atît de adînc ca prima dată și nu pînă la apă. Dealtfel, acum îi era totuna, putea merge și prin apă. Picioarele îi degerau. Foarte greu îi era acum pe gheața de pe care vîntul spulberase zăpada în unele locuri. Levciuk bocănea cu pîslarii întăriți, aluneca, de abia se ținea să nu cadă. De data aceasta merse puțin, simțind că trebuie să se oprească, altfel cade împreună cu povara din spinare. Se lăsă cu grijă în genunchi pe gheața presărată cu zăpadă și-l puse alături încetișor pe Kolobov.

Un răstimp, lupii alergară în salturi leneșe în urma conducătorului lor, cel cu o ureche mai mare, dar conducătorul se opri și se opri întreaga haită. Stăteau în așteptare și deodată Levciuk își pierdu stăpînirea de sine. Cu toate necazurile venite unul după altul pe capul lui era greu să se stăpînească; înjură urît și tare, lăsînd astfel să răbufnească toată deznădejdea sa. Să fugă era imposibil, să tragă, de asemenea — le era oare dat să moară pe acest lac blestemat?

Pesemne că lupii au simțit neputința celor doi oameni neajutorați și deveniră foarte îndrăzneți. În timp ce Levciuk și Kolobov zăceau nemișcați pe gheață, lupii i-au împresurat în semicerc și le-au închis trecerea înainte. Din acest semicerc le rămăsese deschisă doar calea înapoi, în pădure, în lanțul format de lupi fiind o spărtură de vreo douăzeci de pași. Celelalte trei părți erau închise. Resfirîndu-se larg pe gheață, fără a se apropia de oameni, lupii îi urmăreau cu atenția încordată.

— Saşka, vezi ? Uite-te şi tu la ce se întîmplă aici, spuse Levciuk surescitat şi Kolobov, cu o sforţare vădită, îşi ridică capul.
— Lasă, tu du-te, spuse el.
— Cum ? Păi ei te vor...
— Du-te. Lasă automatul aici şi du-te.
— Şi dacă sar... pe mine ?
— Nu te teme. Eu rămîn... Adă încoace un cal...
„Într-adevăr !" îi fulgeră în minte lui Levciuk. Asta ar fi o ieşire. Va încerca să iasă din această capcană, va fugi pînă în sat, va veni cu un cal. Şi va aduce şi oameni. Numai dacă va putea Kolobov să reziste pînă atunci. Şi dacă lupii îl vor lăsa pe el, pe Levciuk, să iasă din cerc. Şi dacă în sat nu va da peste nemţi. Şi dacă nemţii nu-l vor descoperi mai înainte pe Kolobov... Cam prea erau mulţi aceşti afurisiţi de *dacă,* dar altă ieşire nu exista.
Levciuk se ridică cu greu în picioare, care încă îl mai slujeau, înşfăcă arma şi cu degetele îngheţate de abia se descurcă cu închizătorul, băgînd pe ţeavă un cartuş. Apoi, înghiţind nodul care i se pusese în gît, se avîntă spre şirul de lupi, ştiind precis că dacă lupii nu-l vor lăsa să treacă îl vor sfîşia. Arma o putea folosi, de fapt, numai ca pe o bîtă, neavînd posibilitatea să tragă cu ea. Prima împuşcătură ar fi fost fatală pentru ei. Era încă bine că nemţii din Zarovie nu-i observaseră, pesemne că-i scăpaseră salopetele de camuflaj, făcute de ei înşişi, pe care le îmbrăcaseră special pentru această misiune.

Abia stăpînindu-şi furia, Levciuk mergea spre haită. Vedea în faţa sa doar lupul cel mai apropiat, care, cu coada groasă între picioare, stătea netulburat pe zăpadă. Levciuk ridică deasupra capului arma încărcată pentru orice eventualitate, gata să lovească lupul, dacă acesta nu s-ar fi dat la o parte din drumul lui. Dar lupul se retrase. Clănţăni colţii, îşi încordă picioarele din faţă de parcă s-ar fi pregătit să sară, se trase înapoi în ultimul moment şi se dădu în lături cîţiva paşi. Levciuk, fără să-şi încetinească paşii şi chiar fără să întoarcă capul, urmărindu-l numai cu coada ochiului, făcu repede încă vreo zece paşi şi ieşi din cercul lor.
Lupii nu s-au luat după el, doar au închis în grabă cercul şi s-au tras mai spre centru, unde rămăsese Kolobov. După ce fugi o vreme, Levciuk se opri. De aici nu-l vedea bine pe Kolobov în salopetă de camuflaj, în schimb distingea cu uşurinţă lupii. Aceştia strîngeau cercul, siguri pe ei, şi odată cu cercul se strîngea şi inima lui Levciuk. Pierzîndu-şi stăpînirea de sine, se repezi, spre Kolobov, apoi, răzgîndindu-se, o luă la fugă din răsputeri peste lacul îngheţat.
Alergă un minut, temîndu-se să privească înapoi. Alunecînd cu pîslarii îngheţaţi, căzu şi se lovi rău la şold, sări în picioare şi, în cele din urmă, privi totuşi înapoi. Cîteva pete şterse abia se distingeau în depărtarea întunecoasă. Nu se auzeau nici ţipete, nici împuşcături, şi el începu să alerge şi mai repede. Îi era teamă că nu va reuşi, că lupii îi

vor veni de hac lui Kolobov înainte ca el să ajungă în sat, care dracu ştie unde era, iar lupii erau la cîţiva paşi numai de rănit.

Şi cu toate acestea, fugea mereu, lac de năduşeală, cu o apăsare fierbinte în piept, privind des înapoi şi ascultînd tot timpul. Aştepta tot ce putea fi mai rău — împuşcături, poate urlete de lupi — şi se uita cu încordare înainte cu tot mai multă nerăbdare aşteptînd să zărească satul. Picioarele i se făcuseră ca de lemn — poate se încălziseră sau poate degeraseră de tot — de simţit nu le mai simţea, dar nici nu le mai dădea atenţie, mulţumit că-l mai slujesc de bine, de rău.

Cînd tăcerea nopţii fu sfîşiată de o rafală undeva în urmă, Levciuk înlemni şi-şi opri respiraţia. Se gîndi că Kolobov nu mai putuse răbda. Dar cam prea repede păcăni iar şi iar, departe peste lac răsună distinct ecoul nopţii. Cam prea mult zgomot, se gîndi Levciuk, parcă automatul nu face atîta zgomot. Parcă pentru a-i întări îndoiala, bubuiră imediat şi nişte arme, se auziră strigăte şi el se pierdu de tot.

Simţea că se întîmplase ceva mai rău decît dacă asupra lui Kolobov s-ar fi năpustit lupii, poate că lupii n-au nici un amestec aici. Aştia sînt nemţii. Dar de unde trag? Bat la întîmplare lacul sau l-au şi văzut pe Kolobov? Dîndu-şi seama însă că omul este în primejdie de moarte, Levciuk ţîşni din loc şi alergă din toate puterile înapoi.

În timp ce el bocănea sleit cu pîslarii săi îngheţaţi, pe lac continuau împuşcăturile, se

auzeau strigăte şi el nici măcar nu ştia ce va face cînd va ajunge lîngă Kolobov. Dar oricum alerga mereu. Avea o armă şi o sută de cartuşe în raniţă şi două grenade în buzunare, numai de l-ar găsi viu pe Kolobov. E drept că automatul lui nu s-a auzit deloc de mult timp. Trăgeau o mitralieră, mai multe arme, dar automatul tăcea cu încăpăţînare şi tăcerea aceasta a lui îl chinuia pe Levciuk ca o presimţire rea. Cu toate acestea alerga mai departe, poate în întîmpinarea propriei morţi, pentru că şansele de a-l apăra pe Kolobov erau aproape inexistente.

Poate totuşi va reuşi să ajungă înaintea nemţilor?

Acest gînd fericit i-a dat putere să alerge mai repede, cu atît mai mult cu cît împuşcăturile încetară. De vreo două ori a auzit glasuri dinspre sat şi se gîndi că sînt nemţii care coboară spre lac. Dacă ei de abia coboară, atunci s-ar putea să reuşească...

Levciuk greşea însă, ei nu coborau, ci urcau, întorcîndu-se în sat, după ce se răfuiseră pe lac în locul lupilor.

Înţelese aceasta cînd văzu în apropiere trestiişul lîngă care se scufundase în apă şi unde îl lăsase pe Kolobov. Recunoscu şi locul pe gheaţă. Acum era acoperit de o mulţime de urme de oameni şi de lupi, printre care, din loc în loc, se vedeau pete de sînge. Lupii nu se mai vedeau nicăieri şi nici Kolobov. Vîntul spulberă de pe zăpadă un smoc de păr cenuşiu — probabil că o păţiseră şi lupii. Dar ce să mai vorbim de lupi! O dîră largă

în zăpadă, lăsată de trupul lui Kolobov, se pierdea în direcţia satului, de unde se mai auzeau încă, estompate de depărtare — glasuri, rîsete, înjurături pline de ură pe care le cunoştea.

Stăpînindu-se cu greu să nu plîngă, Levciuk tropăi puţin pe zăpadă şi o luă la fugă peste lac.

14

După cîteva minute îşi reveni, se aşeză — realitatea se făcu simţită prin vuietul împuşcăturilor îndepărtate, poate chiar de pe poditura din mlaştină. Sprijinindu-se cu mîinile de muşchi, rămase un timp fără să deschidă ochii, iar cînd îi deschise, oricum nu văzu nimic — era noapte. Capul lui, ca după beţie, se plecă greu în piept, ar fi vrut să cadă din nou pe muşchi şi să stea culcat. Ascultînd împuşcăturile, înţelese că lupta se dădea puţin mai într-o parte faţă de locul în care era poditura din mlaştină, se părea că în pădurea Krukovski. Înseamnă că detaşamentele de represiune au ajuns şi la cei din Pervomaiskaia.

Tot ce se întîmplase peste zi plutea ca o ceaţă fierbinte în conştiinţa lui, dar, se pare, venise timpul să-şi amintească toate prin cîte trecuse şi să le descurce. Un singur lucru era sigur pentru el : scăpase, nu arsese în hambar, se ferise de gloanţe, fugise în pădure şi acum putea merge unde voia. Numai că nu-şi dădea seama de ce, dar nu prea se bucura de

acest lucru. În conştiinţa sa stăruia vie, înăbuşind toate celelalte simţăminte, o durere ascuţită, amintindu-i de o mare nenorocire ce nu mai putea fi îndreptată. Cum ştiuse, cum presimţise inima lui — cînd noaptea trecută nu voise să meargă în această misiune — că va da greş. Dar atunci îl neliniştise altceva, iar ceea ce s-a întîmplat, de fapt, nu prevăzuse. Pe bună dreptate, doar pleca în zona liniştită şi sigură a brigăzii Pervomaiskaia şi nu la străpungerea încercuirii. Dar, se pare că cea mai mare nenorocire îl loveşte pe om acolo unde o aşteaptă cel mai puţin.

Levciuk se aşeză mai bine şi continuă să asculte. În apropiere era linişte, aşa cum numai într-o noapte senină şi într-o pădure fără oameni poate fi. Este adevărat că urechea sa atentă desluşea o mulţime de zgomote şi foşnete slabe, confuze, însă în lunile de război de partizani pe care le trăise se obişnuise cu pădurea şi ştia că auzul omului se ascute foarte mult noaptea şi că cea mai mare parte a zgomotelor sînt părelnice, iar ceea ce este cu adevărat suspect te ia prin surprindere, pe nepregătite. Aici liniştea sfioasă a pădurii era tulburată de răbufnirile surde ale vîntului prin vîrfurile copacilor, din cînd în cînd cădea cîte o cracă uscată, păsările mici se foiau adormite în copaci. Nimic altceva nu se auzea în apropiere. Şi el, pătrunzîndu-se tot mai mult de propriile sale griji şi ascultînd împuşcăturile îndepărtate, hotărî că e timpul să pornească, cum o putea, spre Pervomaiskaia. Judecînd după toate, doar noaptea se putea ajunge acolo,

ziua cu siguranță ar cădea în mîinile dușmanului.

Clătinîndu-se, se ridică în picioare, mută de pe burtă pe șold pistolul. Umărul obosit îl durea surd, probabil trebuia potrivit bandajul, dar se gîndi să facă asta a doua zi. În pădure era un întuneric de nepătruns și ca să nu se izbească de vreo cracă ascuțită sau de vreun copac, întinse mîna și-și lăsă capul în piept. Ce-i drept, aici pădurea era rară și golașă, pinii înalți nu aveau în jur copaci tineri. Își aminti de drumul pe care-l străbătuse pînă aici cu cîteva ore mai înainte. Trebuia să iasă din nou la mlaștină și pe marginea pădurii s-o facă la stînga. Mai departe nu prea își aducea aminte cum erau locurile, însă nădăjduia să se orienteze după împușcături și stele și să mențină direcția. Numai de n-ar da peste nemți.

Rătăci mult și încet prin întunericul pădurii, ca un orb, cu mîna întinsă, ocolind copacii pe pipăite, încercînd cu piciorul iarba plină de nenumărate buturugi și cioturi și tot felul de rădăcini, de tufișuri dese de ferigă. Înainte de toate trebuia să iasă din pădure. Socotea că marginea ei este undeva în apropiere și pe urmă va putea merge mai repede. Tot timpul asculta pocnetul neîntrerupt al împușcăturilor, dar cel mai mult îl preocupa drumul și nu-i ieșea deloc din cap gîndul la hambar. Îl chinuia întrebarea, ce s-o fi întîmplat cu Klava și care o fi fost soarta lui Griboed ? Dealtfel, Griboed, mai mult ca sigur, a rămas acolo, puțin probabil să fi reușit să iasă pe ușă. Dar unde a dispărut Klava ? De cum s-a strecurat din hambar parcă a înghițit-o pămîntul, n-a mai zărit-o deloc.

Își dădu seama deodată că nu merge în direcția împușcăturilor, ci pe drumul pe care venise aici : împușcăturile rămăseseră de mult în stînga lui. Dar nu se întoarse. Înțelese că trebuie să meargă chiar acolo, la arie. N-ar putea să se ducă nicăieri, fără să treacă pe la arie.

Înțelegînd clar aceasta, Levciuk se simți stăpînit de o nerăbdare care îl copleșea. Încetă să mai dea atenție tufișurilor și rădăcinilor și porni, de abia stăpînindu-se să nu alerge, prin pădurea învăluită în întunericul nopții, într-acolo unde își închipuia că se găsește hambarul. Tremurînd tot de surescitare, retrăi din nou cele petrecute cu puțin înainte. Tot ce i se păruse cu o oră înainte noroc, acum deveni pentru el nenorocire. Era încredințat că n-ar fi trebuit să-i lase pe Griboed și pe Klava, ar fi trebuit să procedeze altfel. Este adevărat că nici atunci și nici acum nu știa cum anume. Se străduise din toate puterile s-o scape pe ea, pe Griboed, pe sine. Simțămîntul întîrziat al vinovăției îi potopea năvalnic conștiința. Hotărît, procedase altfel de cum ar fi trebuit, pentru că nimeni în afară de el n-a izbutit probabil să scape din capcana în flăcări, în care puțin lipsise să nu rămînă și el. Deci înainte de toate trebuia să meargă la arie. Îl împingea acolo un sentiment ciudat, de parc-ar fi putut să mai schimbe ceva, să facă mai bine decît o făcuse cu un

număr de ore în urmă. Ştia bine că acum nu se mai putea face nimic. Ce se putuse face făcuseră probabil nemţii. Cu toate acestea ceva îl atrăgea acolo, cum îl atrage pe criminal locul crimei.

Ieşi din tufişuri aproape de locul pe unde intrase ziua. Dintr-o dată amuţi foşnetul crăcilor şi se făcu mai multă lumină. Deasupra pămîntului văratic se întindea cerul alburiu de vară, cu stele rare şi fîşia lăptoasă a căii robilor deasupra. În iarba luncii greierii ţîrîiau paşnic şi în faţă se zărea, pesemne, capătul aceluiaşi lan de secară, în care puţin a lipsit să-şi afle sfîrşitul. Pe undeva pe aproape trebuia să fie şi aria.

Levciuk se opri puţin, îşi ţinu răsuflarea. Dar se vede că poliţiştii se cărăbăniseră, ca de obicei, după ce-şi împliniseră treaba lor cumplită. Era puţin probabil să fi rămas să-l aştepte aici. Şi cu toate acestea, ca să fie gata pentru orice întîmplare, îşi scoase încetişor pistolul din toc şi, pipăind cu degetul mare piedica, porni de-a lungul lizierei.

Spera să vadă mai întîi focul (nu se poate ca hambarul să fi ars atît de repede), dar în faţă era cîmpul învăluit în pîclă, şi oricît îşi încorda privirile nu putea distinge nimic. Atunci, se întrebă, cu mirare dacă nu cumva alergase atît de mult prin secară cu o zi înainte. Sau poate c-a ieşit acum în altă parte şi nu mergea în direcţia bună. Dar el ţinea minte că acolo fusese un drum pe care el nu-l trecuse. Înseamnă că aria şi satul erau totuşi pe undeva pe aici.

Judecînd astfel, păşi mai sigur, tot uitîndu-se înainte, alunecă pe neaşteptate într-o groapă şi puţin lipsi să nu cadă. Ieşi afară din groapă şi pe după o creangă întrezări pîlpîirea sfioasă a unui foc. I se păru că este departe. Focul se vedea doar ca o pată roşie deasupra secarei, neluminînd nimic împrejur, şi Levciuk, prudent, se lăsă jos lîngă tufiş. Nu, prin apropiere se părea că nu-i nimeni. Greierii ţîrîiau liniştit, iar de dincolo de pădure se auzeau slab împuşcături. Împuşcăturile erau depărtate şi nu tulburau liniştea nopţii.

Mergînd cu pauze, începu să se apropie cu băgare de seamă de arie. Mai avea de făcut vreo zece-cincisprezece paşi, apoi se va ascunde, se va lăsa jos, se va uita în partea de cer mai luminată dacă nu sînt ceva semne suspecte. Dar împrejur era pustiu şi linişte şi după un minut, ridicîndu-se din secară, se trezi deodată în faţa unor urme de incendiu mocnind trist în noapte.

Oprindu-se mirat, Levciuk cu greu recunoscu hambarul lor. Era la jumătatea înălţimii de ieri, partea de sus a pereţilor arsese de tot, rămăsese doar partea de jos a stîlpilor pe care din loc în loc se vedea jar roşu, înteţit de bătaia vîntului. Fumul şi mirosul înecăcios de foc erau purtate departe de vînt. Ieşind din secară, văzu în noapte capătul cel mai apropiat cu uscătoria de snopi, unde erau mai multe urme de foc şi fum şi în unele locuri chiar se ridicau în vînt limbi de flăcări, aruncînd străluciri roşietice pe mărul pîrjolit din preajmă.

Levciuk se simţea atras spre uşă, unde îl lăsase pe Griboed şi pe unde dispăruse Klava. Nu voia să înconjoare hambarul dinspre drum, se temea de drum şi de aceea intră încetişor în secară şi porni prin ea, ridicînd sus picioarele ca să nu facă zgomot. Probabil că de la arinişte pînă la hambar era mult mai mult decît i se păruse cu o zi înainte, cînd se uita prin spărtură, şi se opri la jumătatea drumului, se aşeză jos şi ascultă. Apoi se ridică şi, străduindu-se să nu facă prea mult zgomot în secară, ocoli de departe uscătoria de snopi. În adîncul sufletului tot mai spera s-o găsească pe undeva pe Klava, probabil că ar observa-o în această secară călcată în picioare, luminată cu zgîrcenie. Dar Klava nu era aici. Dealtfel, cu greu ar fi putut să fie, se gîndi el. Moartă sau vie, or fi luat-o în sat. Şi pe Griboed de asemenea. Voia să se convingă cu propriii ochi că nici unul din ei nu rămăsese aici şi după aceea să se ducă la Pervomaiskaia.

De la măr se vedea toată curtea lor de ieri, unde el fiersese cartofii, se putea vedea chiar urma neagră a focului pe iarba cenuşie. În partea cealaltă era uşa care da în hambar. Un canat ars, ciuruit de gloanţe atîrna hîşit, prins în balamaua de jos, celălalt canat, smuls, zăcea pe pămînt, alături. Tot acolo văzu ceva ce semăna a trup omenesc şi sări din spatele mărului. Străduindu-se să nu tropăie, fugi spre uşă, se lăsă în jos, de la cărbuni şi cenuşă veni un miros greu de jeratic, dar acum parcă suportabil. Întorcîndu-se cu spatele la jarul fierbinte, întinse mîna stîngă, pipăi cu degetele şi, dînd de ceva umed şi lipicios, şi-o trase înapoi. A doua oară simţi faţa ţepoasă, plină de sînge a lui Griboed, îmbrăcămintea lui arsă şi se ridică. Duhoarea amară a incendiului, putoarea usturătoare a tăciunilor îi tăiau răsuflarea. După ce îşi mai trase puţin sufletul, se aplecă din nou şi scotoci cu mîna mai departe, încercînd să pipăie arma căruţaşului, dar în locul ei dădu peste căciula lui de oaie.

Cu căciula în mînă se îndepărtă zece paşi de hambar, fără să fie în stare să-şi ia privirea de la mortul care zăcea pe pămînt. Levciuk îl ştia de mult pe Griboed. Deşi nu fuseseră buni prieteni, moartea căruţaşului stîrni în sufletul lui un simţămînt chinuitor de milă. Riscaseră amîndoi în egală măsură, însă uite că Griboed zăcea în faţa sa mort, iar Levciuk era în viaţă. Poate ar fi trebuit să încerce să-l salveze întîi pe bătrîn şi după aceea pe sine, se gîndi Levciuk. Dar atunci amîndoi se străduiseră s-o scape pe Klava, în locul căreia printr-o întîmplare fericită s-a salvat Levciuk, iar Griboed uite, a murit.

Căciula lui însă rămăsese întreagă şi parcă nici arsă nu era. Cusută cu chiu, cu vai din bucăţi vechi de blană de oaie, îi slujise căruţaşului şi iarna şi vara, acesta îngrijindu-se cel mai mult de cap, unde fusese o dată rănit, ferindu-l de soare... Levciuk îşi aminti dintr-o dată de groaznica execuţie a lui Giboed şi de uimitoarea lui înviere acolo, în pădurea Cernolessk, unde se încălzeau la foc, pe marginea mlaştinei, împreună cu felcerul Verhoveţ, în-

tr-o noapte rece de aprilie. Vorbărețul de Verhoveț povestea cum ziua băieții îl aduseseră din Vîselki, împușcat de nemți, pe Griboed, pe care aceștia puseseră mîna lîngă casa lui pustiită. Nu se știe, fie că polițiștii îl pîndiseră special acolo sau îl găsiseră întîmplător, dar de astă dată au făcut praf toată gospodăria lui Griboed, iar pe el polițaiul cel mai mare în grad l-a pus cu fața spre un mesteacăn și l-a împușcat cu pistolul în ceafă. Noaptea, au dat peste trupul lui neînsuflețit băieții din grupul de cercetași și l-au adus la detașament, ca să-l îngroape a doua zi împreună cu încă un camarad mort, pe colină. Șezînd lîngă foc în noaptea aceea, au deplîns împreună soarta bătrînului, nemiloasă chiar și pentru vreme de război, apoi au schimbat discuția. Prinși în vorbă, nu au luat seama că de partea cealaltă, dincolo de fum, zgribulindu-se și frecîndu-și mîinile cineva căuta să-și facă loc lîngă foc.

— Să mă încălzesc și eu la focul vostru. Că am înghețat, fir-ar să fie...

— Griboed ! sări speriat Verhoveț. Ce-i cu tine ? !

— Păi, am rebegit, uite. Mi-au luat pufoaica...

Amîndoi se uitau fix, speriați, la Griboed, care, ca și cum nu s-ar fi întîmplat nimic, își întinse mîinile spre foc, fără să spună o vorbă despre învierea sa din morți, iar ei n-au avut curajul să-l mai întrebe nimic. Dimineața l-a examinat nu mai puțin uimitul Paikin.

Două săptămîni Griboed a zăcut la infirmerie, apoi a și rămas acolo la cai. Rana de la cap s-a vindecat și nu-l mai durea deloc, atît numai că aproape nu mai dormea și își ferea cu multă grijă de căldură capul împușcat.

Dar uite că n-a izbutit să-l ferească, l-au m-ai împușcat o dată : și acum definitiv.

Levciuk rămase o vreme lîngă trupul lui Griboed, tăcut și îndurerat, gîndind c-ar trebui să-i ia cadavrul ars de acolo și să-l îngroape în pădure. Nu-i bine să lase omul să ardă de tot în acest incendiu — parcă puțin i-a fost dat să rabde în viață și fără asta !

Tot ascultînd liniștea nopții, își vîrî pistolul în toc, îl închise și păși din nou spre ușă. Dar abia apucă să se aplece peste trupul mortului, că în apropiere începu să latre turbat un cîine și puțin mai încolo de sat țîșni în aer o rachetă. Luat pe neașteptate, Levciuk tresări, se strînse ghem, luminat de strălucirea ei nemiloasă, dar imediat se repezi înapoi în umbră pe după măr. Racheta, lăsînd o dîră de foc pe cer, zbură pînă aproape de arie, lovindu-se de pămînt, sări și arse repede pînă la capăt mai departe de hambar. Cum se stinse, Levciuk se năpusti înapoi în secară cu inima strînsă, uitîndu-se dacă l-au văzut sau nu. Dar nu trase nimeni, iar a doua rachetă țîșni spre cer cu totul în altă parte, peste drum și pădure, luminînd puternic, ca de sărbătoare, urmele incendiului și desghiocînd din întuneric fără milă totul împrejur. Levciuk era însă pregătit și, lăsîndu-se în jos, se ascunse

de tot în secară. Aici nu era atît de uşor să-l vadă cineva, de rachete nu se temea. Se temea de nemţi şi, chiar mai mult, de cîini. Lătratul acela furios de cîine ciobănesc în satul ars îi era mult prea cunoscut şi l-a neliniştit mai tare ca oricînd.

Cînd şi această rachetă se stinse, sări şi se năpusti prin secară spre arinişte. Ceva îl tulbură, se încurcă, se lăsă în jos, privi în jur. I se păru că se aude un glas undeva, ba chiar un plîns de copil mic şi atunci tăcu, ţinîndu-şi răsuflarea, şi ascultă. Doar nu s-or fi pripăşit stafii în secara asta, se gîndi mirat Levciuk şi din nou, mai clar decît prima dată, auzi un scîncet de copil. Nu mai putea pierde nici o clipă, era clar că îl înconjuraseră în secară, curînd puteau veni cu cîinii şi Levciuk, împiedicîndu-se, se năpusti spre arinişte.

S-ar tot fi dus probabil, în pădure, dacă chiar în clipa aceea nu i-ar fi barat drumul o rafală de trasoare, luminînd intens lanul de secară. Fugind de ea, se întinse din nou pe pămîntul uscat din lan, ascultînd cum exploziile apropiate ale gloanţelor în arinişte îngînau parcă răpăitul rapid, îndepărtat al armelor. Acum ştia precis că îl observaseră şi că trăgeau din drum. Deci ca să scape trebuie să meargă la fel ca ieri, prin secară, în semicerc, pînă la arinişte. Cum amuţi rafala, zvîcni în sus. Înainte de a o lua la fugă, coti prin secară într-o parte, făcînd un semicerc prin ea, se aplecă, ascultă şi deodată zări o pată albă chiar pe pămînt. Cu uimire şi speranţă se

năpusti într-acolo, ştiind precis de astă dată ce este, apucă legătura vie, caldă şi, strîngînd-o la piept, fugi roată, descriind un cerc mai larg. Dar Klava nu era nicăieri — rămăsese doar pruncul ei, cine ştie cum. Preocupat, Levciuk alerga prin lan spre arinişte.

— Ah, ticăloşii ! Ah, ticăloşii ! şoptea în sine, uitîndu-se în toate părţile şi ascultînd cum răsuna undeva foarte aproape lătratul cîinilor. Fără îndoială că îl adulmecaseră şi din clipă în clipă puteau să-l ajungă din urmă în secară. Dar din fericire pentru el, ariniştea se şi vedea, alături. De abia izbuti, cu pruncul în braţe, să pătrundă în întunericul ei salvator, că în urmă ţîşni înspre cer următoarea rachetă şi o rafală lungă de gloanţe explozive mătură crengile. O lumină vie, orbitoare, amestecată cu jocul înşelător al umbrelor, se prăbuşi peste el din spate, cîteva dîre luminoase pîlpîiră deasupra capului, năucindu-l cu pocnetul gloanţelor explozive şi împroşcîndu-l cu crenguţe sfărîmate. Căzu, pe neaşteptate, pe o parte, speriat că aşa nu va reuşi să ajungă prea departe, că nu avea cum să fugă cu pruncul în braţe. Dar nici să-l lase la discreţia cîinilor care veneau din urmă n-ar fi fost în stare. Neştiind ce soartă va avea peste o clipă, se năpusti orbeşte în tufişuri, făcîndu-şi loc printre crengi cu umărul stîng, iar cu poala hainei acoperind pruncul, care tăcu potolit la căldură, mişcîndu-şi uşor picioruşele în scutecele ude.

15

Primele sclipiri ale zorilor îl găsiră la marginea unei mlaştini pustii, într-o arinişte rară, cu muşuroaie din loc în loc.

Începea o nouă zi, o lumină îndepărtată, nepămînteană apăruse în partea de răsărit a cerului, în jur începeau să se vadă tufişurile, arinii cu ramuri strîmbe, negre, malul mlaştinei acoperit cu iarbă de sub picioare. Locurile erau necunoscute. Levciuk de mult încurcase toate drumurile şi rătăcea prin crînguri, păduri mlăştinoase şi rarişti, trecu o luncă mică umedă, plină de iarbă, şi se afundă din nou într-o arinişte. În pădurea tînără de brad n-a intrat, a ocolit-o pe de margine, tot uitîndu-se iscoditor în jur şi ascultînd, deşi oricum era clar că-l urmăresc. Toată noaptea a auzit din urmă, cînd mai încet cînd mai tare, lătratul cîinilor. În întuneric, se mai distanţaseră, dar nu-i pierduseră urma şi odată cu venirea dimineţii era vădit că se grăbesc să recupereze ce pierduseră noaptea.

Cu stîngăcie neobişnuită ţinea la piept trupul cel mic, cald şi se gîndea : de-aş da mai repede de un sat, o casă, o colibă de pădurar sau măcar de un om venit întîmplător în pădure, ca să-i pot lăsa pruncul. Singur, oricît s-ar strădui, nu ar mai putea salva viaţa aceasta, nu ar avea nici o putere. Şi apoi devenise tot mai clar că nemţii nu renunţă la el. Ieri fuseseră şapte, noaptea se adunaseră mai mulţi, aveau mitralieră, cîini şi rachete, pesemne că puneau la cale ceva serios şi aveau

forţe pentru aceasta. Iar el, prostul, se gîndise să se strecoare pe aici pînă la Pervomaiskaia. Şi-a găsit pe unde !

Alerga obosit pe marginea mlaştinii printre arini şi nu se putea hotărî ce să facă. Să înconjoare mlaştina pe margine sau să intre în apă. Mai avea la îndemînă cîteva minute, încă mai putea căuta adăpost. Dar fără să fie neapărată nevoie nu prea ar fi vrut să intre în apă, se tot gîndea că pe undeva, pe acolo, se sfîrşea mlaştina şi o putea ocoli. După toate semnele însă mlaştina era foarte mare şi se întindea pînă departe. De o oră alerga pe malul ei şerpuitor, şi ea nu se mai sfîrşea. Focurile de armă se auzeau acum din dreapta, însă împuşcături singuratice răsunau şi din urmă şi din stînga. Se părea că în toate părţile se dădeau lupte. Ajunsese într-un cotlon de pădure neumblat şi fugea în partea în care-l goneau urmăritorii.

Micuţul, vîrît în sîn, începuse să fie tot mai neliniştit, se zbătea, se smucea, însă, fiind bine înfăşurat în scutecele de mătase, tăcea răbdător încă şi Levciuk se întreba profund neliniştit : ce-o să fie dacă va plînge ? Putea el înţelege că dacă nu-i ajută o întîmplare norocoasă, foarte curînd se vor prăbuşi în tufişuri seceraţi de rafale de automat ? I-ar putea hăitui şi cu cîinii. Sau să-i prindă, să-i scoată la drumul mare şi să-i spînzure de fălci de un stîlp de telegraf, ca să moară greu şi în chinuri ca altădată Trofim Dîla, omul de legătură al detaşamentului lor în Cernuşciţi.

Şi totuşi Levciuk continua să spere că va întîlni oameni buni cărora să le dea pruncul înainte ca nemţii să-l ajungă. De unul singur i-ar fi fost mult mai simplu, singur nu s-ar fi ascuns de aceşti ticăloşi şi, pîndind într-un loc potrivit, i-ar fi întîmpinat cu foc. Este drept că pentru aşa ceva ar fi trebuit să aibă mitralieră sau măcar un automat, dar şi cu pistolul trăgea bine, învăţase de la cercetaşi. Cu pruncul în braţe însă nu-şi putea permite nimic, pentru că nu era sigur de reuşită şi nu voia să-şi încerce degeaba norocul. Şi tot mergea, rătăcea, alerga, strecurîndu-se printre desişuri şi străduindu-se să ocolească mlaştina.

Mlaştina părea într-adevăr fără de sfîrşit. Din timpul nopţii încă, întîlnea doar tufişuri, lunci, răchitiş şi arinişti şi nici un sat pe nicăieri. Nu-i rămînea decît să se bazeze pe sine însuşi, pe norocul şi rezistenţa sa. Din nefericire, forţele ca şi posibilităţile sale scădeau cu fiecare clipă, îşi dădea bine seama de asta, dar voia cu orice preţ să-l salveze pe micuţ. Cu o speranţă oarbă se agăţase de această fărîmă de viaţă omenească şi nu voia să se despartă de ea. Într-adevăr, toţi care-i fuseseră daţi în grijă la acest drum pieriseră unul după altul, şi rămăsese în viaţă numai acest micuţ pe care nu-l ştia nimeni şi de care, probabil, nu avea nimeni nevoie. Să-l abandoneze, era cel mai simplu şi n-ar fi răspuns faţă de nimeni pentru asta, dar tocmai de aceea Levciuk nu-l putea arunca. Acest copilaş îl lega de toţi cei care-i fuseseră dragi şi nu mai existau : Klava, Griboed, Tihonov şi chiar Platonov. În afară de aceasta îi dădea o justificare pentru suferinţele îndurate şi greşelile săvîrşite. Dacă nu-l va salva, atunci la ce bun această luptă disperată pentru viaţă ? Viaţa n-o mai preţuia de mult, întrucît ştia prea bine că nu-i o treabă uşoară să scapi cu viaţă din acest război.

— Nu-i nimic, nu-i nimic, frăţioare ! zise el încurajator, adresîndu-se copilaşului, cu un glas de nerecunoscut, răguşit de atîta tăcere. O să mai vedem noi...

Poate că-i bine că de departe se făceau auziţi cîinii prin lătratul lor furios, care acum se înteţise. Ascultînd cum se apropie cîinii, lui Levciuk îi păru rău că nu-i mai rămăsese nişte praf de mahorcă să presare pe urmele sale. Şi se gîndi că, probabil va trebui să intre în mlaştină, altă ieşire nemaiavînd.

Aici era un mal, înalt, cu pămînt tare, cu mesteceni tineri, mlaştina rămînea puţin într-o parte. Fugi încă vreo cincizeci de paşi în aceeaşi direcţie şi se întoarse brusc înapoi. Acolo unde mlaştina cu trestiiş se apropia mai mult de mal făcu o săritură mare într-o parte şi, străduindu-se să nu lase pe iarbă urme prea vizibile, se afundă spre tufişurile dese de răchită care se vedeau mai departe în mlaştină. La început apa nu era prea adîncă, nu-i trecea de genunchi, dar pe urmă adîncimea a crescut. Îi părea rău că nu luase un băţ, deşi cum s-ar fi descurcat cu băţul ? În mlaştină, printre ochiurile de apă înverzeau muşuroaie cu răchite şi arini şi Levciuk înţelese că mlaş-

tina nu putea fi adîncă, deci s-ar putea să nu-l înghită.

Ţinînd copilaşul în sîn, sărea de la un muşuroi la altul, agăţîndu-se cu mîna stîngă de ramuri şi scufundîndu-se treptat tot mai mult. La cincizeci de paşi de mal, picioarele i se afundară în mîl peste genunchi, în curînd mocirla tulbure cu turbă şi nămol i-a ajuns pînă la şold şi atunci se nelinişti : de n-ar fi şi mai adîncă, întrucît nu s-ar putea descurca avînd copilul în braţe. Dar mlaştina se adînci vizibil, muşuroaiele se răriră, între ele sclipeau întinderi de apă neagră fără verdeaţă, pe suprafaţa cărora pluteau frunze lătăreţe de nufăr. Levciuk ştia că nuferilor le place apa adîncă şi se ferea de ei, ţinîndu-se aproape de muşuroaie, unde se putea agăţa de muşchi şi crengi. Se grăbea, dar se străduia să înainteze cît mai neauzit, pentru a nu atrage atenţia duşmanului. Din cînd în cînd se oprea şi asculta. O dată i se păru că aude un glas, ceva ca un strigăt. Îşi îndepărtă picioarele pe fundul mlaştinei şi rămase nemişcat, dar nu mai auzi nimic. Se vede treaba că glasul venise de departe şi nu putea avea legătură cu el. Înseamnă că încă îi mai rămăsese oleacă de timp. Cîtă vreme ascultase, picioarele i se afundaseră pînă la genunchi în mîlul clisos şi el şi le trase afară cu efort, întîi unul, apoi altul. În timp ce se bălăcea în apă, îşi udase partea de jos a hainei şi se gîndi că în curînd se va uda de tot şi atunci cu ce va mai înveli pruncul ?

Ajungînd cu chiu, cu vai la muşuroiul acoperit de muşchi şi pipirig, se aplecă peste el, scoase cu grijă haina şi înveli în ea pruncul. Acesta îşi freca piciorușele, dar nu plîngea şi se linişti în căldura pe care o mai păstra încă haina.

— Uite aşa, foarte bine ! Hai, stai culcat ! Principalul e să stai culcat şi să taci ! Poate totuşi, cumva...

Stînd în apa rece pînă la şold, se uita încotro să se îndrepte mai departe. Ar fi fost mai bine dacă s-ar fi găsit în apropiere un petic de pămînt acoperit cu muşchi mai mult sau mai puţin uscat, sau o insuliţă unde să se poată ascunde de cîini, să aştepte sfîrşitul hăituielii. Dar nădejdea sa la un petec de pămînt sau o insuliţă era zadarnică. Mlaştina se făcea din ce în ce mai adîncă, muşuroaiele se răreau şi el trecea de la unul la altul, riscînd tot mai mult să se afunde pînă peste cap în hău. Legătura cu pruncul o ridica tot mai sus şi încerca atent cu picioarele fundul din timp în timp, încurcîndu-se în rădăcinile tufişurilor sau în plantele de apă. Uneori, îşi pierdea echilibrul şi cu greu se menţinea deasupra apei, răscolind mîlul negru de pe fund, care tulbura îndată undele. Între timp se luminase de tot, ceaţă, cine ştie de ce, nu era deloc pe aici, sus, pe cerul matinal se vedeau cîţiva nori diafani şi în jur domnea o linişte adîncă. În această tihnă auzul lui încordat prinse, fără veste, un lătrat mînios de cîini.

Privi în urmă înfricoşat, înţelegînd că sînt aproape de mlaştină şi se miră cît de puţin

se depărtase de mal. Cu zgomot, vîslind prin apă cu mîinile, se năpusti spre mușuroiul cel mai apropiat, de pe care atîrna deasupra apei o cracă de arin. Ca un făcut, mușuroiul era mic și în jurul lui apa era adîncă. Ajunse pînă acolo, udîndu-și chiar și haina. Și apoi pierduse foarte mult timp, încît urmăritorii ajunseseră aproape, poate, îl auzeau. Pentru a fi gata de orice, așeză haina cu pruncul pe marginea mușuroiului acoperit de mușchi și, ținîndu-l cu o mînă, cu cealaltă pregăti pistolul. Apa îi venea aici pînă la piept. Își ascunse capul pe după creangă și așteptă, știind că dacă ei intră în mlaștină cu cîinii el trebuie să-i vadă mai întîi.

Numai de n-ar plînge micuțul.

De auzit, i-a auzit într-adevăr el mai întîi, înainte de a-i vedea. În tufișuri răsună surd un ordin și în arinul de pe mal se mișcară cîteva crengi. Levciuk se afundă și mai adînc în apă, cu ochii ațintiți pe fîșia îngustă de mal care nu era acoperită de tufișuri. Își opri răsuflarea, cu degetul mare trase încetișor piedica și atunci îi zări pe porțiunea îngustă dintre mlaștină și verdeață.

Primul, apăru din tufișuri un cîine castaniu, tărcat pe coaste. Adulmecînd cu nările fine pămîntul și aruncînd pe de lături priviri repezi, mergea cu iuțeală pe urme ; conducătorul lui, într-o salopetă de camuflaj și cu o șapcă de iarnă cu cozoroc mare pe cap, abia izbutea să se țină după el. Îl urma un alt neamț, echipat la fel, cu cîinele legat cu o lesă lungă. Trecură în goană pe alături, și

cînd să intre din nou în tufișuri, pe mal se revărsă din arinişte toată haita sălbatică — zece nemți în aceleași salopete de camuflaj, înarmați cu automate, purtînd portharturi, bidonașe, binocluri. Înșirîndu-se pe mal într-un rînd lung și uitîndu-se în jur, fugeau pe urmele lui, gata în orice clipă să-și descarce automatele în el.

— Ah, ticăloșii ! Ticăloșii ! blestema Levciuk cu buzele amorțite, simțind clar că a încurcat-o. Dacă nu vor trece mai departe de el, atunci clipele lui sînt numărate.

Un timp, nu-i mai văzu, fiind ascunși de arinişte, auzea doar pîrîitul crengilor în tufișuri și se gîndea că în următoarele secunde se va hotărî soarta lui. Trec mai departe sau se întorc ? Dar în curînd schelălăi un cîine dezorientat, se auzi un strigăt aspru de stăpîn, răsunară cîteva cuvinte rostite în nemțește și el înțelese că animalele îi pierduseră urma. Se afundă în apă pînă la gît, aplecînd capul într-o parte, ca să se ascundă de tot după mușuroi. Apoi privi înapoi, unde, dincolo de un ochi de apă neagră, se ridica un tufiș des de răchită unde s-ar fi putut ascunde mai bine. O clipă simți dorința de a se năpusti într-acolo, cît mai avea această posibilitate, dar se opri, dîndu-și seama c-ar fi riscant, că-i mai cuminte să rămînă pe loc. Păcat că n-a apucat să se îndepărteze mai mult de mal. Dacă s-ar fi hotărît mai demult să intre în mlaștină poate c-ar fi scăpat.

Nu, nu s-au dus mai departe, se întorceau.

Îi văzu din nou, în aceeași ordine — unul după altul, nemții alergau înapoi pe urmele lui și el se ghemui de tot, cu ochii țintă la ei, așteptînd cu inima cît un purice. Dacă se opresc și cîinii arată spre mlaștină, atunci s-a zis cu el. Se poate socoti pierdut.

Se părea că au depășit cotitura lui, primul cîine cu siguranță a trecut de ea împreună cu conducătorul lui. Ceilalți veneau încă pe mal și atunci, deodată, văzu limpede urme lăsate de el în rogozul de lîngă mal. Așa era, cîțiva pași imprimați în mlaștină, rogoz îndoit, mîl ridicat de pe fund și neașezat încă. Se îngrozi ! Dumnezeule, ce lipsă de prevedere ! Și atît de aproape de mal ! Măcar de nu le-ar observa ei, măcar de-ar trece cu cîinii ! Înțepenit de frig și încordare, urmărea cum pe locul respectiv, lîngă niște mesteceni, trecu în fugă unul, al doilea, al treilea... Mai rămăseseră trei și iată, trecu pe alături în fugă ultimul, un grăsan neîndemînatic, cu fața buhăită, transpirată. Levciuk își îngădui să respire mai adînc. Poate scapă...

Picioarele i se afundaseră adînc în mîl, trăgîndu-și-le, se întoarse cu pieptul spre mușuroi, se aplecă peste micuț, care se răsucea în haină, ca și cum ar fi vrut să se elibereze și să se uite ce se întîmplă pe lume. Levciuk ridică puțin pulpana hainei, fețișoara pruncului se încruntă de nemulțumire și el se sperie la gîndul că pruncul ar putea să izbucnească în plîns. Ca să preîntîmpine cumva plînsul micuțului, smulse din mușuroi un firicel de obligeană și i-o vîrî în gură, să sugă ! Acesta, cu

adevărat, plescăi din buze și se liniști ; Levciuk își spuse mulțumit că pentru cîtva timp a reușit să păcălească flăcăul.

Apoi încremeni, încordat. Nemții se auzeau agitîndu-se undeva mai departe. Se întreba dacă nu vor veni cumva înapoi, dar deocamdată nu aveau de gînd, se pare. Cu siguranță se străduiau să dea de urma pierdută. O clipă se auziră ciondănelile lor, apoi glasul sonor al cuiva care-i chema, la care răspunseră alte glasuri, atît de aproape, încît i se păru că se află chiar în fața lui. Levciuk își ținu răsuflarea. Nu mai înțelegea nimic din ce făceau nemții și se neliniști.

Începu să se uite în jur, căutînd un adăpost mai bun și lăsîndu-se tot mai mult ispitit să se mute în spatele tufișului de răchită sau poate chiar mai departe, pînă cînd nemții nu s-au apropiat și n-au observat urmele sale. Dar de-abia se gîndi la aceasta și văzu în față un neamț. Cu cizmele legate împreună pe umăr, intra desculț pe urmele lui, se pare, în mlaștină. Celălalt stătea pe mal cu automatul în cumpănă și spunea ceva camaradului, cu siguranță vorbe de încurajare.

— *Forwärts, dort ist's nicht tief !* [1]

— *Hier ist eine Kluft* [2], bodogănea nemulțumit, cel desculț, dibuind nehotărît în apă cu picioarele.

Levciuk din nou trase cu degetul mare piedica și lăsă țeava pistolului pe craca de jos a

[1] Înainte, acolo nu-i adînc. (Germ.)
[2] Aici este un hău. (Germ.)

arinului. Se hotărîse să nu lase neamţul decît pînă la ochiul de apă cu stratul de lintiţă răvăşit, şi să tragă. Neamţul n-ar mai fi putut ieşi de acolo, apoi celălalt de pe mal, cu siguranţă, l-ar împuşca. Dar poate că Levciuk ar reuşi cu o a două împuşcătură să-l doboare şi pe celălalt.

Şi cam asta ar fi tot!.. Şi cîtă frică şi emoţii, pentru un sfîrşit atît de banal şi de prostesc.

Ca întotdeauna în clipele de deznădejde, neliniştea îl părăsise, cu atît mai mult spaima, mintea începu să-i lucreze liniştit şi precis, mîna i se făcuse puternică şi sigură. Într-o clipă ca asta nu va da greş. Îl va împuşca cu siguranţă. Neamţul însă, ca şi cum ar fi simţit moartea apropiată, nu se grăbea, îşi croia drum cu atenţie, ridicînd sus în apă picioarele albe, slabe, cu pantalonii suflecaţi mai sus de genunchi. Cînd se apleca, cizmele i se bălăngăneau pe burtă, alături de el se bălăngănea şi automatul lui, pe care-l ţinea cu mîna dreaptă. Din cînd în cînd azvîrlea înainte scurte priviri pe sub cozorocul şepcii, dar mai mult se uita în jos la picioare, să vadă unde să facă pasul următor.

„Ei şi, poate că-i mai bine aşa. Mergi, mergi înainte, ticălosule!“

Şi neamţul mergea, aducînd atît lui Levciuk cît şi sie însuşi, se pare, moartea.

Împotmolindu-se pînă mai sus de genunchi în mlaştină, neamţul ajunse lîngă o tufă de verigar cu ramuri strîmbe, se agăţă cu mîinile de o creangă şi, alunecînd cu un picior, se dusese pe o parte în apă. Încercînd să se ridice, se afundă şi mai adînc, fără să vrea lovi cu mîna şapca şi ea se depărtă plutind, apoi se afundă repede în apă. Tulburînd mlaştina în jur şi fără să mai caute drumul, se năpusti înapoi spre mal, bolmojind supărat ceva către camaradul său, care, stînd pe mal, se prăpădea de rîs.

Ud, plin de noroi, neamţul ieşi din mlaştină şi tot mormăind posac îşi dezbrăcă vestonul, pantalonii şi rufăria de corp, rămînînd gol. Amîndoi şi-au făcut mult timp de lucru cu hainele ude, storcînd din ele şuvoaie de apă bătlită. Cu ochii la ei, Levciuk rebegise, începuse să tremure, nemaifiind în stare să aştepte pînă cînd cei doi vor isprăvi cu trebăluitul şi se vor căra de aici. Uite, neamţul şi-a şi tras nădragii, maieul albastru de plasă şi a început să se încalţe. Celălalt, un caporal tînăr, cu picioare lungi, care avea o lanternă pe piept, strigă ceva spre tufişuri, din depărtare îi răspunse un alt glas şi Levciuk auzi cum, undeva pe mal, clănţăni un închizător. Asta din nou îl puse în gardă. Ce-o să urmeze?

Dar nici de astă dată n-a trebuit să aştepte prea mult. Din depărtare pîrîi surd o rafală de automat. Deasupra mlaştinei zburară ţiuind, gloanţele. Levciuk nu înţelegea în ce trăgeau. Parcă nu mai era nimeni acolo în afară de el, dar pe el nu-l observaseră încă. Şi nici nu trăgeau în direcţia lui, ci undeva mai departe, unde fugi întregul grup cu cîini cu tot. Dar poate că acolo au mai descoperit pe cineva, poate că acolo sînt partizani. Cei doi nemţi s-au

sculat și ei, auzind împușcăturile, cel din urmă trăgîndu-și, grăbit, din fugă vestonul, trecînd dintr-o mînă în alta automatul.

Levciuk se hotărî să se strecoare mai departe în mlaștină. Nu apucă bine să-l ia în brațe pe micuț, că o nouă rafală izbi apa în apropiere, împroșcînd cu o ploaie de picături. Levciuk se ascunse, lipindu-se cu pieptul de mușchiul de pe mușuroi, strîngînd sub el pruncul. În curînd înțelese însă că sînt gloanțe rătăcite. Era limpede că nu trăgeau în el, ci undeva într-o parte. Atunci se afundă din nou pînă în gît în mlaștină, fără să-și ia ochii de la malul pustiu.

După un răstimp, pricepu ce se petrece acolo. Nemții se înșirară pe mal ca o haită de lupi și, fără grabă, ocolind mlaștina, începură s-o pieptene cu automatele.

Levciuk care-și mai venise nițel în fire, se întristă din nou. Dacă nu-i una, e alta. Nu l-au prins cu cîinii, scăpase de neamț, iar acum o să-l doboare ăștia trăgînd la întîmplare, și o să se afunde încetișor în apa tulbure a mlaștinei. N-ar fi soarta cea mai fericită din cele hărăzite de război soldatului. Ar fi încă bine dacă l-ar omorî și pe micuț odată cu el, dar dacă acesta scapă...

Speriat de împușcătură probabil, pruncul începu să se agite și chiar să scîncească ușurel. Levciuk petrecu mai strîns poalele hainei. Ce s-ar întîmpla dacă ei l-ar auzi ? Mai ales cîinii, care de cum începuse focul prinseră să latre pe toate vocile, care mai de care, trăgîndu-se probabil spre mlaștină. Dar răpăitul a zece

automate îi asurzea bineînțeles în primul rînd pe cîini, dar și pe cei ce trăgeau, care deocamdată nu puteau auzi scîncetul slab al pruncului.

Pierzîndu-și speranțele pe care le nutrise o vreme, Levciuk urmărea abătut cum șuvoaiele dese de gloanțe trasoare se apropiau de mușuroiul lui. Nemții nu făceau economie la cartușe și trăgeau în fiecare mușuroi, în fiecare smoc de mușchi, în fiecare tufiș și fiecare copăcel din mlaștină. Mii de stropi fierbeau, clocoteau, se amestecau cu mîlul din apă, în aer zburau frunze, crenguțe, rogoz, lintiță verde azvîrlită împreună cu șuvoaiele de apă. Pe tulpinile de arini se vedeau ici-colo pete albe — urmele gloanțelor care smulgeau bucăți întregi de scoarță. De mult nu mai pomenise Levciuk un foc atît de dezlănțuit — poate doar în patruzeci și unu pe front, lîngă Kobrino. Să scapi teafăr din așa ceva era aproape imposibil.

Se încovoie, ghemuindu-se lîngă mușuroi, pe cît putea lăsîndu-se în apă. Păcat că nu putea băga în apă și pruncul, pe care-l menținea tot timpul la suprafață și care acum era apărat doar de mușchiul de pe mușuroi. Probabil că-ntîi și întîi lui îi va veni rîndul. Dar rafala care va răpune pruncul nu-l va ocoli nici pe Levciuk, așa că soarta lor va fi aceeași.

— Ah, ticăloșii, ticăloșii !...

În același locșor deschis de pe mal îl văzu din nou pe caporalul cu picioare lungi, pe pieptul căruia se bălăbănea lanterna, ieșind din tufișuri. Acesta puse automatul la umăr

și slobozi o rafală lungă spre mlaștină. Vreo zece gloanțe de-a valma cu trasoarele azvîrliră în aer iarba și mușchiul de pe mușuroiul cel mai apropiat de mal, apoi zburară în sus frunzele de arin de pe următorul mușuroi. Rafalele se apropiau de Levciuk. Micuțul plîngea acum cu toată gura, ca și cum și-ar fi presimțit sfîrșitul apropiat, dar în răpăitul și bubuitul împușcăturilor nici chiar Levciuk nu-l auzea prea bine. El urmărea licărirea trasoarelor ca să poată să-și dea seama cînd îi va veni ultima clipă și se străduia să reziste pînă atunci. După aceea nu va mai fi nevoie să mai reziste.

Între timp, se adunaseră trei pe mal. Primul fugi pe neașteptate mai departe. În schimb ceilalți doi puseră în același timp automatele la umăr și un șuvoi de gloanțe trecu fulgerător pe lîngă arinul lui. De undeva de sus căzu cu zgomot în apă un cuibuleț, lovit de gloanțe, în aer licări un puf alb, cîteva pene se lăsară pe capul lui și pe mușuroi. Levciuk ținea pruncul cu o mînă, apăsîndu-l cît mai jos în mușchi, iar cu cealaltă îndreptă pistolul spre mal. Era ferm hotărît să tragă în neamțul din margine, care, schimbînd încărcătorul, ridicase automatul la umăr pentru o nouă rafală. Este adevărat că pentru a trage cu pistolul era cam departe. Din cauza încordării și a frigului mîna nu-i era prea sigură. Cu toate acestea ochi. Dar un alt gînd îi veni în minte, cînd băgă de seamă că trăgeau parcă în aer și că toate rafalele trec peste capul lui și mai departe. Se uită înapoi cu grijă și văzu cum zburau în aer frunzele tufișului de răchită din spate, unde mai adineaori ar fi vrut să ajungă. Și atunci înțelese că pentru ei acela era locul cel mai suspect, și de aceea trăgeau într-acolo cu atîta stăruință.

În sufletul lui Levciuk se aprinse din nou speranța. Asurzit de răpăitul automatelor, care se dezlănțuiseră cu furie de la un capăt la altul al mlaștinii, înveli mai strîns pruncul, aproape neauzind scîncetul lui, ci doar simțind cum se tot zbate ușor în mîinile sale. Măcar de nu s-ar sufoca, se gîndi Levciuk, strîngînd din fălci ca să nu clănțăne — era atît de frig, încît abia mai putea să reziste, nevoit să stea neclintit.

Împușcăturile însă se îndepărtau în mod vădit de el. Părea că aici scormoniseră peste tot. În jur, în trestiiș, era plin de crengi rupte de arin, pe apă pluteau o mulțime de frunze, în apropiere un vîrf de mesteacăn, tăiat de gloanțe, atîrna deasupra apei, ținîndu-se de o fîșie subțire de coajă.

În partea aceasta a mlaștinii se făcu oarecum liniște, se părea că nemții se mutaseră mai la dreapta și el se hotărî. Înșfăcă bocceaua cu pruncul, ușurel, ca să nu clipocească apa, se îndreptă spre tufișul acela sfîrtecat de o mulțime de gloanțe. Probabil că nu vor mai trage în el a doua oară.

Acolo, de bine, de rău, te mai puteai ascunde, deși tufișul se rărise secerat de plumbi, pe suprafața apei pluteau peste tot frunze de răchită și rădăcinile albe ale plantelor de apă. Plantele de apă și nămolul verde spînzurau

de ramurile de răchită ciuntite. Şi el se gîndi cu mirare că nu-l părăsise pesemne norocul, odată ce îl oprise ceva să se mute aici într-un moment nepotrivit. Aici ar fi şi rămas, probabil, cu sîngele scurgîndu-i-se în apa rece.

— Stai cuminte, stai, frăţioare. Nu mai scînci, îi spuse el micuţului. Se odihni puţin, se uită în jur şi şontîc, şontîc, cufundat în apă pînă la brîu, ici aplecîndu-se, pe alocuri aproape înotînd, porni mai departe, gîndindu-se că de astă dată dacă nu-l înghite mlaştina, apoi cu siguranţă că-l salvează...

16

După o oră — o oră şi jumătate, copacii şi tufişurile rămaseră în urmă şi odată cu ele se sfîrşiră şi ochiurile cu hăuri fără fund. La suprafaţă se vedeau tot mai multe ierburi şi muşchi. Deşi în unele locuri mai era destul de adînc şi ca şi înainte muşuroaiele îmbibate de apă erau nesigure, totuşi pericolul de înec trecuse. Împuşcăturile se îndepărtau treptat spre dreapta, unde ţăcănitul rafalelor şi şuieratul ascuţit al gloanţelor continuau să zguduie mlaştina, alungînd păsările de baltă înfricoşate. Pînă şi coţofenele obişnuite cu oamenii zburau buimăcite şi tăcute peste ape, cît mai departe de bubuitul înfricoşător.

Strîngînd la piept pruncul, Levciuk alerga, sărea, se clătina pe muşuroaiele înşelătoare, acoperite cu muşchi, uneori reuşind să fugă înainte ca acestea să se afunde în apă, iar uneori nu. Şi atunci din nou, pentru nu ştiu a cîta oară, se pomenea pînă la brîu în mocirla de turbă, repezindu-se cînd într-o parte, cînd în alta şi străduindu-se febril să calce pe pămînt tare. Hainele ude i se lipeau neplăcut de trup şi la fiecare pas apa ruginie îl împroşca în ochi. Dar nu mai tremura, începuse chiar să se înfierbînte. Singura lui grijă era să nu scape cumva fără să vrea bocceluţa lui vie, iar la sine însuşi nici nu se mai gîndea. Ceea ce era mai greu se pare că trecuse. Mlaştina era pe sfîrşite. În faţă, pe o colină, se vedea o pădure de brazi ca un zid compact, înseamnă că acolo începea, de fapt, malul. Dar ce-l mai aştepta oare pe malul acela verde ?

În cele din urmă, ieşi din mlaştină şi alergă în sus pe solul de turbă, umed, dar acum tare, spre colina din faţă, acoperită de ţepoşică şi iarbă-neagră. Cizmele, clipocind şi plescăind, bocăniră straniu pe pămîntul uscat. Avea o înfăţişare probabil înfricoşătoare. Nu numai că era ud din cap pînă în picioare, dar mai era şi plin de noroi. Pe umeri şi pe mîneci se prinseseră tot felul de alge, lintiţa şi alte ierburi mărunte îl acoperiseră tot. Pe micuţ se pare că nu-l prea udase şi dacă acesta se frămînta în haină şi plîngea se vede treaba că mai mult de foame. Plînsul ăsta al lui îl şi mîna pe Levciuk. De împuşcăturile care răsunau dincolo de mlaştină nu se sinchisea, puterea lor ameninţătoare asupra lui se sfîrşise şi acum îl gonea o altă grijă.

Alerga. Se temea pentru viaţa pruncului şi nu voia să piardă timpul nici cu storsul hai-

nelor, nici cu odihna. Ajungînd pe o colină, se afundă în pădurea deasă de brazi şi se pomeni pe un drum de pădure îngust, deşi mult umblat. „Dacă este drum, atunci trebuie să fie pe undeva şi un sat, se gîndi, uşurat, Levciuk, numai să nu dau de nemţi."

Alergă ostenit vreo zece minute, şi această alergare îl făcu încet-încet pe micuţ să se potolească şi apoi să tacă de tot. Adormise sau doar se lăsa legănat în braţele lui. Atunci Levciuk trecu la pas. Se încălzise şi începu să se uite prin preajmă, pregătindu-se şi să-şi găsească pe undeva un locşor să se aşeze şi să-şi scurgă cizmele. După toate semnele pe aici nu erau nemţi, iar de mers cine ştie cît mai avea, aşa că şi-ar schilodi picioarele în cizmele ude şi cu obielele răsucite.

Cu acest gînd se uită cercetător la nişte tufe de ferigi, înalte pînă la brîu, chiar lîngă marginea drumului, cînd auzi glasuri apropiate şi tropot de copite de cal. Fugi într-o parte cît putu de repede, dar prea tîrziu şi călăreţii apucară să-l vadă. Ghemuindu-se lîngă o tufă de ienupăr, aştepta încordat, sperînd ca aceştia să treacă pe lîngă el. Dar n-au trecut. Tropotul de pe drum se opri brusc şi aproape chiar deasupra capului răsună un glas poruncitor :

— Hai, ieşi de-acolo !

Levciuk înjură în gînd — pe cine-i mai scosese dracul în cale ? Judecînd după glas, păreau oameni de-ai noştri, dar cine ştie, poate erau nemţi sau poliţişti ? Fără să lase din mîini pruncul, scoase cu grijă din toc pistolul, aplecîndu-se uşor pe după tufiş, ca să se uite

în drum, dar, pe neaşteptate, îi văzu chiar alături. Pesemne că şi ei îl văzuseră pe el. Erau trei călăreţi, îmbrăcaţi, ce-i drept ca partizanii, care cu ce se nimerise. Se opriseră în ferigi şi îşi îndreptară spre el automatele, de fabricaţie indigenă.

— Mîinile sus !

Păreau totuşi a fi partizani, deşi Levciuk nu era pe deplin sigur de asta. Fără grabă se ridică din tufe, lăsîndu-şi pe pămînt sarcina şi ascunzînd la spate mîna cu pistolul. Dar această încetineală se pare că nu plăcu călăreţilor. Unul din ei, un flăcău tînăr cu o bluză veche, decolorată, şi cu o căciulă de Kuban lăsată pe ceafă, întoarse hotărît calul în ferigi.

— Aruncă pistolul ! Hai ! Şi mîinile sus !

— Bine, bine, spuse Levciuk împăciuitor. Sînt de-al vostru, ce mai...

— Depinde de-al cui, de-al vostru !

Levciuk se şi încredinţase că întîlnise partizani şi n-ar fi vrut să dea pistolul, neştiind dacă-l mai capătă înapoi. Şi trăgea de timp, fără să ştie nici el în ce mai spera. Iar ei între timp începură să-l înconjoare pe nesimţite. Se pare că într-adevăr trebuia să arunce pistolul şi să ridice mîinile.

— Ia te uită, păi ăsta vine din mlaştină ! se dumiri un altul, un flăcăiandru tînăr cu bărbia foarte ascuţită.

— Din mlaştină, sigur. De pe malul celălat, spuse primul, cu gîndul la ceva anume ştiut de el, şi sări din şa în ferigi.

Apoi se apropie şi al treilea de Levciuk. Arăta mai în vîrstă decît ceilaţi doi, un băr-

bat spătos, cu o pufoaică cenuşie descheiată. Faţa sa proaspăt bărbierită, cu mustăcioară neagră, i se păru cunoscută lui Levciuk. Ca şi cum şi-ar fi amintit ceva, călăreţul se uita atent la acest om neobişnuit pe care-l întîlnise în pădure.

— Ia stai! Păi ăsta-i din Gheroiskaia. Te cheamă Levciuk, nu-i aşa?

— Levciuk.

— Păi nu-ţi aduci aminte cum am distrus împreună un macaz? Cum ne împroşcau cu gloanţe din drezină?

Şi Levciuk îşi aminti tot. Se întîmplase în iarna trecută la macaz, unde împreună cu acest mustăcios trăseseră pe linii o traversă ca să împiedice să treacă de macaz drezina din care trăgeau de-a lungul liniei ferate cu mitraliera. Mustăciosul îşi pierduse un pîslar în şanţ şi tot căuta să-l găsească, dibuind cu piciorul gol în zăpada adîncă, şi puţin a lipsit să nu cadă amîndoi răpuşi acolo sub focul mitralierei.

Levciuk îşi vîrî liniştit pistolul în toc, iar băieţii, avînd încredere în tovarăşul lor şi îmbunîndu-se vizibil, şi-au tras automatele la spate. Mustăciosul l-a învăluit pe Levciuk cu o privire plină de interes.

— Ce-i cu tine, ai trecut mlaştina?

— Păi, răspunse simplu Levciuk şi ridică cu grijă din iarbă pruncul.

— Şi asta ce-o mai fi?

— Asta? Un om. Unde găsim pe aici nişte femei? Are nevoie de o doică, e mic, de-o zi şi-o noapte n-a mîncat.

Băieţii tăceau miraţi, iar el şi-a desfăcut haina şi le-a arătat pruncul.

— Oho! Chiar aşa! Ia te uită!... De unde l-ai luat?

— E o poveste lungă, flăcăi. Trebuie să-l dăm în grijă unei femei. Trebuie să mînînce, altfel se prăpădeşte.

— Să-l dăm în tabăra de familişti. Tabăra-i aici, aproape, spuse prieteneşte cel cu căciulă de Kuban şi sări în şa. Kuleş, hai, du-l tu. Apoi ne ajungi din urmă.

— A, nu, spuse Levciuk. Trebuie să-l predau eu însumi. Aici e o poveste întreagă, înţelegeţi. Eu însumi trebuie. E departe?

— Depinde pe unde o iei. Pe drum e cam departe. Dar peste pîrîu, vreo zece minute.

Ieşiră din ferigi în drum. Caii jucau nerăbdători sub călăreţi, care, se vede treaba, se grăbeau undeva, dar şi pe acest om din mlaştini, pe care-l întîlniseră şi care se dovedise a fi cunoscut de unul din tovarăşi, nu le venea la îndemînă să-l lase fără ajutor.

— Ei bine, fie! hotărî pînă la urmă flăcăul cu căciulă de Kuban, care, se vede, era comandantul grupei. Kuleş, îi arăţi drumul şi ne ajungi din urmă. Te aşteptăm lîngă Bortia.

Mustăciosul Kuleş întoarse calul şi Levciuk îl urmă. Mergea cu pas iute, încercînd să se dumirească în ce brigadă nimerise, fiind aproape sigur că nu era vorba de Pervomaiskaia.

Kuleş ăsta n-ar fi putut veni la macaz din Pervomaiskaia. Pervomaiskaia lupta atunci un-

deva lîngă Minsk și doar în primăvară apăruse în acest raion.

— Nu pe tine te împroșcau cu gloanțe acolo nemții, în mlaștină ? întrebă Kuleș, privindu-l din șa.

— Pe mine, așa-i. Abia am scăpat.

— Ia te uită ! Păi e o mlaștină, o-oho !

— Ehei ! Credeam că pînă la urmă am să scot bășici pe gură. Și tu, acum ești în Kirovskaia, ai ? îl iscodi Levciuk.

— În Kirovskaia, îhî, răspunse bucuros Kuleș. Ne-au strîns cu ușa și pe noi, ticăloșii ! Pînă ieri a fost liniște, iar de ieri s-au pus pe capul nostru. Auzi cum bubuie ? Ne apărăm.

Levciuk auzea acum clar bubuiturile din partea în care se duceau. Împușcăturile, ce-i drept, erau depărtate, dar foarte dese și amplificate de ecoul pădurii.

— Ia zi, nu cumva-i al tău ? arătă Kuleș spre boccea.

— Nu, nu-i al meu, răspunse Levciuk. E al unui prieten.

— Așa va să zică ! Ei, atunci se înțelege...

— Abia s-a născut și-i orfan. Nici tată, nici mamă.

— Se întîmplă, oftă Kuleș. Acum nu-i greu.

Levciuk pășea repede alături de calul murg al lui Kuleș și treptat își revenea sufletește după toate cîte îndurase în ultimul timp. Scăpase deci pînă la urmă și-l salvase pe micuț. Acum aproape că era încredințat de asta. Era însă prea vlăguit pentru a se putea bucura cu adevărat de sfîrșitul fericit al pățaniilor sale.

Acum, cînd atîtea grozăvii rămăseseră de partea cealaltă a mlaștinei, care totuși se milostivise de el, nu simțea decît o oboseală grea, surdă și, străduindu-se să nu rămînă în urma calului, arunca înainte priviri nerăbdătoare, doar, doar se va arăta, în sfîrșit, tabăra ? Mai departe de tabără nu putea merge. Acolo va rostui copilul și va dormi pe săturate, iar apoi se va duce poate la un doctor cu rana sa. Udă și nepansată ca lumea, rana cînd îl durea surd, cînd începea să-i ardă tot umărul de parcă ar fi copt. O cangrenă-i mai lipsea. Ce s-ar face atunci ? Începea să se neliniștească tot mai mult pentru rană.

— Nu mai avem mult, spuse Kuleș. Trecem un rîuleț și dăm de tabără.

Levciuk oftă obosit și se uită la micuț — acesta dormea liniștit în brațele sale. Drumul cobora de pe o colină plină de brazi spre un aluniș de lîngă rîuleț. Pe neașteptate, văzură cum, de partea cealaltă, prin smîrcuri, parcă tăindu-le calea, fugeau în dezordine niște oameni înarmați. Unul din ei, zărindu-i la rîndul său, le făcu cu mîna și Kuleș trase de dîrlogi.

— Ce este ?

Pe drum veni în fugă un bărbat negricios, cu o expresie aspră în privire, îmbrăcat într-un veston nemțesc, cu un automat nemțesc în mînă. Pe pieptul lui se legăna un binoclu nemțesc uriaș și Levciuk deduse că este unul din comandanții de aici.

— Kuleș, stai ! strigă comandantul și-și azvîrli pe umăr automatul. Cine-i ăsta ? zise,

străpungîndu-l cu o privire bănuitoare pe Levciuk.

— E din Gheroiskaia, răspunse pentru el Kuleș. Uite, îl ducem pe ăla micu în tabăra de familiști.

— Care ăla micu ?! strigă revoltat comandantul. Intrați în rînduri ! Nemții au spart frontul, auzi ce-i acolo ?

Din aluniș se răspîndiră pe drum, vreo douăzeci de partizani. Toți arătau obosiți, probabil alergaseră îndelung, și se opriră nehotărîți unul după altul, ascultînd la rățoiala neașteptată a comandantului față de Kuleș, pe care-l știau, și față de partizanul necunoscut din Gheroiskaia.

— Cum să intrăm în rînduri cu copilul ? se împotrivi Kuleș.

— Bine, tu du copilul ! hotărî repede comandantul. Iar tu în rînduri ! Unde ți-e arma ?

— Nu am, spuse Levciuk. Am un pistol.

— Intră în rînduri cu pistolul. După mine, marș !

Levciuk zăbovi o clipă, vrînd să spună că este rănit, însă fețele înfierbîntate — ale comandantului și ale luptătorilor — l-au făcut să înțeleagă că e mai bine să se supună. Asemenea oameni nu prea stau să te roage sau să-ți asculte dezvinovățirile, asemenea oameni, de obicei, dacă li se pare că ceva nu-i în ordine, pun mîna pe pistol. Levciuk știa asta din proprie experiență.

Îi dădu copilul lui Kuleș, care, foarte neîndemînatec, cu o grijă exagerată, îl ridică în șa lîngă sine.

Principalul e să-l dai unei femei. Să-l hrănească, îi aminti Levciuk.

— Se face. N-ai grijă.

Negriciosul cu ochi aprinși dădu fuga pe colină și se uită de jur împrejur. Levciuk stătea cuprins de neliniște, cu teama bruscă în suflet ca partizanul Kuleș să nu-l scape cumva pe micuț. Iar acesta, dînd pinteni calului cu tocurile tocite, întoarse capul și-i strigă :

— Hei, dar cum îl cheamă ?

— Cum îl cheamă ? se miră Levciuk.

Într-adevăr, poate că se despărțea de el pentru totdeauna și nu-i dăduse nici un nume. Da' parcă se gîndise la nume ? Păi, nici nu sperase să mai aibă nevoie de nume vreodată.

— Viktor ! strigă el, amintindu-și de numele lui Platonov. Viktor, așa să spui, iar numele de familie Platonov. Dacă cumva...

— Am înțeles !

Kuleș porni călare pe drum și în curînd dispăru după o cotitură în aluniș, iar Levciuk, scuturat de un fior rece în hainele ude, fugi după oacheș. Se și auzea cum în partea aceea au început să bubuie armele și primele gloanțe șuierătoare să sfîșie aerul dimineții...

17

Cu cîtva timp mai înainte, Levciuk începuse să se uite la balcoane și treptat, cu oarecare întîrziere, ghici că al doilea balcon deasupra intrării este al lor. Într-adevăr, dacă aparta-

mentul este pe stînga palierului, înseamnă că ferestrele dau în curte, exact unde era acest balcon, cu o ușă îngustă de sticlă și cu niște flori în ghivece agățate de balustradă. Tot acolo se vedeau un fotoliu de răchită, o măsuță. De pe acoperiș atîrna un cablu gros de antenă. Și pe neașteptate pentru el, văzu acolo o femeie tînără într-un capot de culoare deschisă, care ieși pe nesimțite din cameră și începu să ude, cu un borcan de sticlă în mînă, florile. Se uită în jos și din nou dispăru neauzită în locuință, lăsînd ușa de la balcon deschisă.

Levciuk ședea mai departe, nefiind în stare să înțeleagă tîlcul apariției ei, deși știa că i s-a împlinit dorința. Da, a venit clipa întîlnirii așteptate ani în șir. *El e acolo!* Cu un sfert de oră mai înainte, Levciuk zărise cu coada ochiului cum intrase o pereche pe ușa blocului, dar îi văzuse din spate. Era un bărbat nu prea înalt, cu umeri înguști, coate subțiri, care ieșeau din mînecile scurte ale tricoului, și nu-i dăduse atenție. În imaginația sa Platonov arăta altfel. Și rămase mai departe, uitîndu-se la fiecare din rarii trecători întîmplători. Se părea însă că venise momentul să se ridice. Viața rar îl răsfață pe om cu împlinirea speranțelor sale. Face după vrerea sa de obicei. Dar și omului îi place să stăruie în ale sale, și uite așa se nasc conflicte care uneori se termină prost.

Se poate ca tot ce visase Levciuk vreme de treizeci de ani să fi fost doar o joacă de copil, nimic mai mult, și acum totul să i se înfățișeze

altfel. Dar el trebuia să știe *cum* anume. Prea multă semnificație avea pentru el episodul acela din viața lui de partizan și nu putea fără un motiv temeinic să-l nesocotească. Cu atît mai mult cu cît după aceea norocul îl părăsise și nu a făcut nimic deosebit. La sfîrșitul blocadei, îi amputaseră brațul și el a luat locul lui Griboed în grupa sanitară — de îngrijitor de cai. Și la cai ce merite poți avea? Trăia cu amintirea celor dinainte, dintre care cel mai important era că-l salvase de haita lupilor pe acest copil, dispărut apoi pentru el cine știe pe unde. Din clipa cînd a plecat Kuleș cu el, nu l-a mai văzut niciodată. Îi întreba pe toți, cum se ivea prilejul, dar în zadar. Cine avea timp să se intereseze de un prunc, dacă se prăpădeau sute de oameni puternici, rezistenți. cunoscuți! Nici decorație nu i-au dat. Cît timp a luptat el nu prea se dădeau decorații, iar cînd au început să se dea mai des, n-a mai luptat el, s-a făcut căruțaș. De aceea cea mai înaltă decorație pentru el era acest prunc, acum un cetățean cu drepturi depline, Viktor Platonov.

Încet, biruind greutatea neașteptată din picioare, Levciuk s-a ridicat de pe bancă și s-a îndreptat spre intrare. Emoția l-a cuprins deodată pentru toate: pentru grozăviile acelea trăite demult, pentru întîlnirea, după care tînjise aproape treizeci de ani, pentru viața sa care oricum se apropia de scapăt...

Învingînd valul neplăcut de slăbiciune, încet, cu opriri, a urcat scara pînă la etajul doi. Ușa cunoscută era și de astă dată închisă, dar

acum auzea dincolo de ea prezenţa oamenilor şi a apăsat pe butonul soneriei. Aştepta să-i deschidă cineva, dar în loc de aceasta a auzit un glas plin, blajin, venind de undeva din apartament :

— Da, da ! Intraţi, nu-i încuiat.

Şi el, uitînd să-şi scoată şapca, apăsă pe clanţa uşii.

În colecţia Globus

Au apărut:

WILLIAM GOLDING
Martin cel avid

PAUL GUIMARD
Strada Le Havre
Bunurile vieţii

HERNADY GYULA
Fortăreaţa

ALEX LA GUMA
Ţara de piatră

CESARE PAVESE
Plaja. Vara de neuitat

EM. ROBLÉS
Sirenele

IVAN SLAMNIG
Partea cea bună a curajului

VLADIMIR SOLOUHIN
Sentinţa

PATRICK MODIANO
Strada dughenelor întunecate

AMOS OZ
Dragul meu Michael

NINO PALUMBO
Ziarul

MANUEL PUIG
Cel mai frumos tango

HENRI QNEGFÉLEC
Furtună la Douarnenez

CHRISTA WOLF
Despre Christa T.

Lector : NINA GRIGORESCU
Tehnoredactor : VICTOR MAȘEK

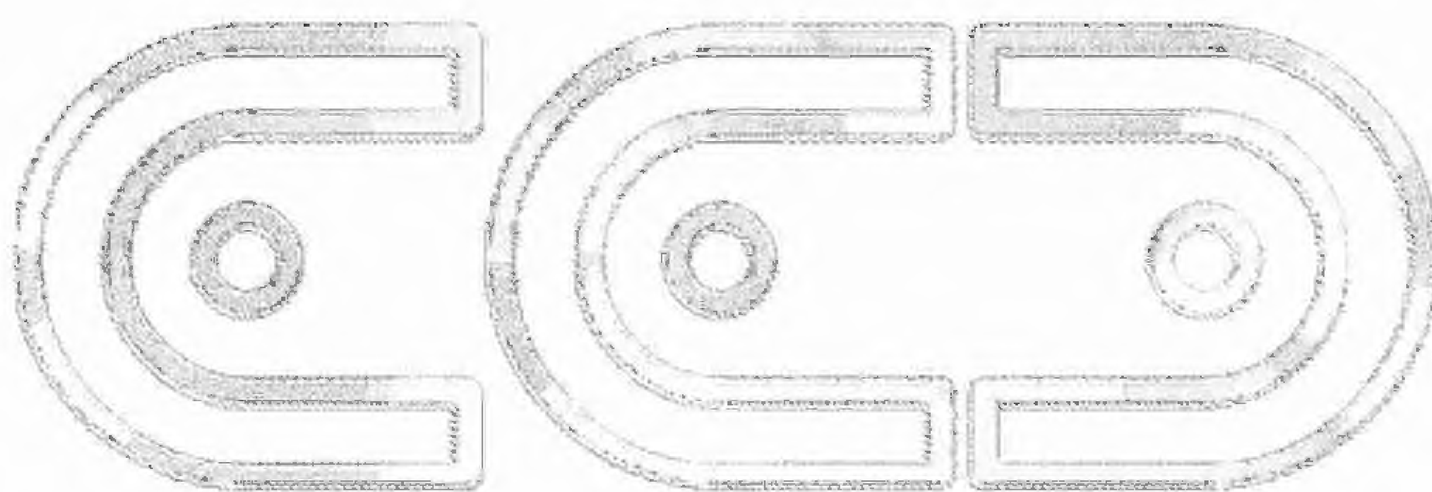
Bun de tipar 28.08.1980. Coli tipar 6,25.

*

Tiparul executat sub comanda
nr. 1138 la
Întreprinderea poligrafică
„13 Decembrie 1918",
str. Grigore Alexandrescu nr. 89—97
București,
Republica Socialistă România

Scanare și prelucrare digitală

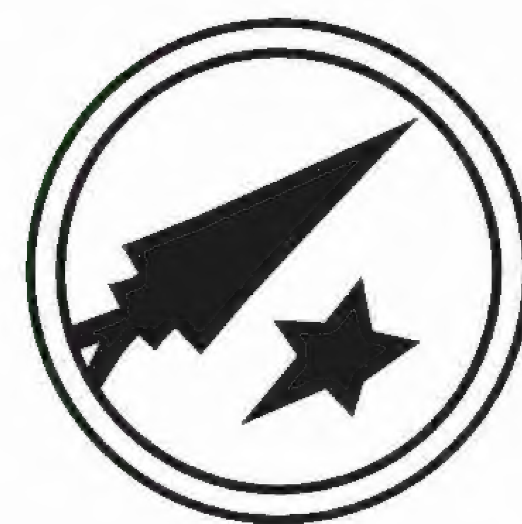
de

Anonim

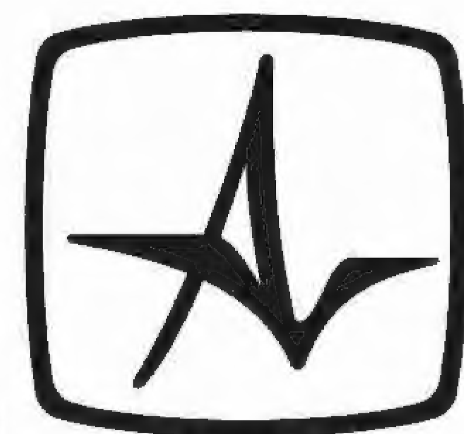

și

CAT Graur

Antwerpen

2024